ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੰਡਿਤ

ਉਰਦੂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਉਰਦੂ ਦੀਆਂ
ਚੋਣਵੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਬੰਧੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤਾਂ ਸਚਮੁਚ ਲਾਸਾਨੀ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੰਗੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਸ਼ਬੋਆਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਮੋ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਨਾ ਸਕਣ ਦੀ ਛਟਪਟਾਹਟ, ਜੁਦਾਈ ਦਾ ਦਰਦ, ਵਫ਼ਾ ਤੇ ਬੇਵਫ਼ਾਈ, ਦੀਦ ਤੇ ਉਡੀਕ, ਇਕੱਲਪਣ ਤੇ ਯਾਦਾਂ ਆਦਿ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁਰੰਗਾ ਚਿਤ੍ਰਣ ਹੈ। ਸੰਕਲਨ ਕਰਤਾ ਹਨ, ਉਰਦੂ ਸ਼ਾ[illegible] ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਪਾਦਕ — ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ[illegible]।

ਉਰਦੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀਆਂ
ਚੋਣਵੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਹਿੰਦ ਪਾਕਿਟ ਬੁਕਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਿਡ
ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ, ਸ਼ਾਹਦਰਾ, ਦਿੱਲੀ-੩੨

ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੰਡਿਤ

ਉਰਦੂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

© ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੰਡਿਤ, ੧੯੭੨

URDU DIAN CHONVIAN PREM KAVITAWAN
(Poetry)
Edited by
PRAKASH PANDIT

ਮੁੱਲ : ਦੋ ਰੁਪਏ

ਸੂਚੀ

ਅ

'ਅਖ਼ਤਰ' ਸ਼ੀਰਾਨੀ ੭
'ਅਖ਼ਤਰ' ਜਾਂ ਨਿਸਾਰ ੧੩
'ਅਖ਼ਤਰੁਲ ਈਮਾਨ' ੧੫
ਅਹਿਮਦ ਨਦੀਮ ਕਾਸਮੀ ੧੯
ਅਹਿਮਦ ਰਾਹੀ ੨੧
ਅਮਜਦ ਅਸਲਮ 'ਅਮਜਦ' ੨੩
'ਅਤਹਰ' ਨਫ਼ੀਸ ੨੪
'ਆਤਿਸ਼' ਲੁਧਿਆਨਵੀ ੨੫
'ਆਫ਼ਤਾਬ' ਸ਼ਮਸੀ ੨੮
'ਅੰਜੁਮ' ਆਜ਼ਮੀ ੨੯
ਅਨਵਾਰ 'ਅੰਜੁਮ' ੩੦
'ਅਰਸ਼' ਸਿੱਦੀਕੀ ੩੧
'ਅਸਰ' ਰਸ਼ੀਦ ੩੩
'ਅਸਰਾਰ' ਇਬਨੇ-ਸਫ਼ੀ ੩੪

ੲ

ਇਬਨੇ-ਇਨ੍ਸ਼ਾ ੩੬

ਏ

'ਏਜਾਜ਼' ਬਟਾਲਵੀ ੩੭
'ਏਜਾਜ਼' ਕੁਰੈਸੀ ੩੮
'ਏਜਾਜ਼' ਗੁਲ ੪੦

ਕ

'ਕਤੀਲ' ਸ਼ਿਫ਼ਾਈ ੪੧
'ਕੈਫ਼ੀ' ਆਜ਼ਮੀ ੪੩
'ਕੈਸਰ-ਉਲ-ਜਾਫ਼ਰੀ ੪੬
'ਕੈਫ਼' ਰਿਜ਼ਵਾਨੀ ੪੭
ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਮੋਹਨ ੪੯

ਖ

ਖ਼ਲੀਲੁਰੱਹਿਮਾਨ ਆਜ਼ਮੀ ੫੦

ਜ

'ਜਜ਼ਬੀ' ਮੁਈਨ ਅਹਸਨ ੫੨
'ਜ਼ਹੀਰ' ਕਾਸ਼ਮੀਰੀ ੫੪
'ਜਮੀਲ' ਮਲਿਕ ੫੬
'ਜ਼ਾਲਿਬ' ਹਬੀਬ ੫੮
ਜੌਨ ਈਲਿਆ ੫੯
'ਜ਼ੁਬੈਰ' ਰਿਜ਼ਵੀ ੬੧
'ਜਾਮੀ' ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦ ਅਹਿਮਦ ੬੩

ਤ

'ਤਾਸੀਰ' ਮੁਹੰਮਦ ਦੀਨ ੬੫
'ਤਲਅਤ' ਇਸ਼ਾਰਤ ੬੬

ਨ

'ਨੂਰ' ਬਿਜਨੌਰੀ ੬੮
'ਨਿਦਾ' ਫ਼ਾਜ਼ਲੀ ੬੯
ਨਸੀਮ ਮਹਿਮੂਦ ੭੦
'ਨਿਕਹਤ' ਨਸੀਮ ਬਦਾਯੂਨੀ ੭੨
'ਨਿਸ਼ਤਰ' ਖ਼ਾਨਕਾਹੀ ੭੪
'ਨਜੀਬ' ਰਾਮਿਸ਼ ੭੫

ਪ

'ਪਤਰਸ' ਬੁਖ਼ਾਰੀ ੭੭
ਨਸੀਰ 'ਪਰਵੇਜ਼' ੭੯
ਪ੍ਰੇਮਵਾਰ ਬਰਟਨੀ ੮੦

ਫ

ਫ਼ੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ 'ਫ਼ੈਜ਼' ੮੨
'ਫ਼ਾਰਿਗ' ਬੁਖ਼ਾਰੀ ੮੭

'ਫ਼ਹਿਮੀਦਾ' ਰਿਆਜ਼ ੮੮

ਬ

ਬਲਰਾਜ ਕੋਮਲ ੮੯
ਬਸ਼ਰ ਨਵਾਜ਼ ੯੦
ਬਾਕਿਰ ਮੇਹਦੀ ੯੧

ਮ

'ਮਜਾਜ਼' ਅਸਰਾਰੁਲ ਹਕ ੯੨
'ਮਖ਼ਦੂਮ' ਮਹੀਉੱਦੀਨ ੯੫
ਮੀਰਾਜੀ ੧੦੧
ਮਨੀਬੁਰੱਹਿਮਾਨ ੧੦੨
'ਮੁਨੀਰ' ਨਿਆਜ਼ੀ ੧੦੩
ਮਜੀਦ ਅਮਜਦ ੧੦੪
ਮਜ਼ਹਰ ਇਮਾਮ ੧੦੫
ਮੁਸਤਫ਼ਾ ਜ਼ੈਦੀ ੧੦੬
ਮੁਸਹਿਫ਼ ਇਕਬਾਲ ਤੌਸੀਫ਼ੀ ੧੦੮
ਮਹਿਬੂਬ ਖ਼ਿਜ਼ਾਂ ੧੧੦
ਮਹਿਮੂਦ ਅਯਾਜ਼ ੧੧੧
'ਮਖ਼ਮੂਰ' ਸਈਦੀ ੧੧੩
ਤਾਜ 'ਮਹਿਜੂਰ' ੧੧੪

ਯ

ਯੂਸਫ਼ ਹੁਸੈਨ ਖਾਂ ੧੧੫

ਰ

'ਰਾਸ਼ਿਦ' ਨ. ਮ. ੧੧੭

ਵ

ਵਜ਼ੀਰ ਆਗ਼ਾ ੧੧੮
ਵਕਾਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ ੧੨੦

ਸ਼

'ਸ਼ਮੀਮ' ਕਰਹਾਨੀ ੧੨੧
'ਸ਼ਾਦ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ੧੨੨
'ਸ਼ਾਦ' ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ੧੨੪
'ਸ਼ਾਹੀਨ' ਗ਼ਾਜ਼ੀਪੁਰੀ ੧੨੬
'ਸ਼ੌਕ' ਰਜ਼ਾ ਅਖ਼ਤਰ ੧੨੭
'ਸ਼ਾਜ਼' ਤਮਕਨਤ ੧੨੯
'ਸ਼ਿਹਾਬ' ਜਾਫ਼ਰੀ ੧੩੧
'ਸ਼ਾਹਿਦ' ਇਸ਼ਕੀ ੧੩੩

ਸ

ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਨਵੀ ੧੩੫
ਸਰਦਾਰ ਜਾਫ਼ਰੀ ੧੩੯
ਸੈਫੁੱਦੀਨ 'ਸੈਫ਼' ੧੪੧

ਹ

ਹਮੀਦ ਅਲਮਾਸ ੧੪੩

'ਅਖ਼ਤਰ' ਸ਼ੀਰਾਨੀ

ਨਨਹਾ ਕਾਸਿਦ[1]

ਤੇਰਾ ਨਨਹਾ-ਸਾ ਕਾਸਿਦ ਜੋ ਤੇਰੇ ਖ਼ਤ ਲੇਕੇ ਆਤਾ ਥਾ
ਨਾ ਥਾ ਮਾਲੂਮ ਉਸੇ ਕਿਸ ਤਰਹ ਕੇ ਪੈਗ਼ਾਮ ਲਾਤਾ ਥਾ

ਸਮਝ ਸਕਤਾ ਨਾ ਥਾ ਵੋ ਖ਼ਤ ਮੇਂ ਕੈਸੇ ਰਾਜ਼ ਪਿਨਹਾਂ[2] ਹੈਂ
ਹੁਰੂਫ਼ੇ-ਸਾਦਾ ਮੇਂ[3] ਕਿਸ ਹਸ਼ਰ[4] ਕੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਪਿਨਹਾਂ ਹੈਂ

ਉਸੇ ਕਿਆ ਇਲਮ ਇਨ ਰੰਗੀਂ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ੋਂ ਮੇਂ ਛੁਪਾ ਕਿਆ ਹੈ
ਕਿਸੀ ਮਹਵਸ਼[5] ਕਾ ਇਨਕੋ ਭੇਜਨੇ ਸੇ ਮੁਦਆ ਕਿਆ ਹੈ

ਮਗਰ ਮੁਝ ਕੋ ਖ਼ਯਾਲ ਆਤਾ ਹੈ ਅਕਸਰ ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ
ਕਿ ਉਸ ਕੀ ਹੈਰਤੇ-ਤਿਫ਼ਲੀ[6] ਹੈ ਕਿਉਂ ਗੁਮ ਇਸ 'ਫ਼ਸਾਨੇ ਮੇਂ

ਵੋ ਬਾ-ਈਂ-ਕਮਸਿਨੀ[7] ਕਿਆ ਘੇ ਨਾ ਦਿਲ ਮੇਂ ਸੋਚਤਾ ਹੋਗਾ
ਕਿ ਬਾਜੀ[8] ਨੇ ਹਮਾਰੀ ਅਪਨੇ ਖ਼ਤ ਮੇਂ ਕਿਆ ਲਿਖਾ ਹੋਗਾ

---

1. ਕਾਸਦ 2. ਲੁਕਿਆ ਭੇਦ 3. ਸਿਧੇ-ਸਾਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ 4. ਪਰਲੋ
5. ਚੰਨ ਵਰਗੀ ਸੋਹਣੀ 6. ਬੱਚੇ ਵਰਗੀ ਹੈਰਾਨੀ 7. ਬਚਪਨੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ
8. ਵੱਡੀ ਭੈਣ

ਔਰ ਆਖ਼ਿਰ ਵੋ ਉਸੀ ਕੋ ਨਾਮਾ[1] ਲਿਖਕਰ ਭੇਜਤੀ ਕਿਉਂ ਹੈਂ
ਕਭੀ ਭੇਜਾ ਤੋ ਭੇਜ ਲੇਕਿਨ ਅਕਸਰ ਭੇਜਤੀ ਕਿਉਂ ਹੈਂ

ਵੋ ਪਹਿਲੇ ਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਈ ਕੋ ਕਿਉਂ ਪਿਆਰ ਕਰਤੀ ਹੈਂ
ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਲੁਤਫ਼ੇ-ਖ਼ਾਸ[2] ਕਾ ਇਜ਼ਹਾਰ[3] ਕਰਤੀਂ ਹੈਂ

ਫਿਰ ਏਸੇ ਅਜਨਬੀ ਪਰ ਉਸ ਕੀ ਬਾਜੀ ਮਿਹਰਬਾਂ ਕਿਉਂ ਹੈਂ
ਅਗਰ ਹੈਂ ਭੀ ਤੋ ਘਰ ਵਾਲੋਂ ਸੇ ਯੇ ਬਾਤੇਂ ਨਿਹਾਂ[4] ਕਿਉਂ ਹੈਂ

ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਸੁਬਹਾ[5] ਕੀ ਇਸ ਸੇ ਭੀ ਤੋ ਤਾਈਦ[6] ਹੋਤੀ ਹੈ
ਛੁਪਾ ਕਰ ਖ਼ਤ ਕੋ ਲੇ ਜਾਨੇ ਕੀ ਕਿਉਂ ਤਾਕੀਦ ਹੋਤੀ ਹੈ

ਯੇ ਨੌਖ਼ੇਜ਼[7] ਅਜਨਬੀ ਜਾਨੇ ਕਹਾਂ ਸੇ ਅਕਸਰ ਆਤਾ ਹੈ
ਜਬ ਆਤਾ ਹੈ ਤੋ ਬਾਜੀ ਕੀ ਤਰਹ ਖ਼ਤ ਲਿਖ ਕੇ ਲਾਤਾ ਹੈ

ਅਜ਼ੀਜ਼ੋਂ ਕੀ[8] ਤਰਹ ਯੇ ਕਿਉਂ ਮਕਾਂ[9] ਮੇਂ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ
ਜਬ ਉਸ ਸੇ ਪੂਛਤਾ ਹੈ ਵੋ, ਉਸੇ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ

ਖਿਲੌਨੇ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਕੋ ਮੁਸਕਰਾ ਦੇਤਾ ਹੈ ਵੋ ਅਕਸਰ
ਔਰ ਏਕ ਹਲਕਾ-ਸਾ ਥੱਪੜ ਭੀ ਲਗਾ ਦੇਤਾ ਹੈ ਵੋ ਅਕਸਰ

ਤੇਰੇ ਕਾਸਿਦ ਕੇ ਯੇ ਅਫ਼ਕਾਰ[10] ਦਿਲ ਕੋ ਗੁਦਗੁਦਾਤੇ ਥੇ
ਔਰ ਅਪਨੇ ਭੋਲੇਪਨ ਸੇ ਮੇਰੇ ਜਜ਼ਬੋਂ ਕੋ[11] ਹੰਸਾਤੇ ਥੇ

ਨਹੀਂ ਮੌਕੂਫ਼[12] ਉਨਹੀਂ ਅੱਯਾਮ ਪਰ[13] ਜਬ ਭੀ ਖ਼ਯਾਲ ਆਇਆ
ਤਸੱਵੁਰ[14] ਤੇਰੇ ਬਾਦ ਉਸ ਕਾ ਭੀ ਨਕਸ਼ਾ ਸਾਮਨੇ ਆਇਆ

1. ਚਿੱਠੀ 2. ਖ਼ਾਸ ਲੁਤਫ਼ 3. ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ 4. ਗੁਪਤ 5. ਸ਼ਕ 6. ਸਮਰਥਨ 7. ਨੌਜਵਾਨ 8. ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਵਾਂਗ 9. ਮਕਾਨ, ਘਰ 10. ਵਿਚਾਰ 11. ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ 12. ਸੀਮਿਤ 13. ਦਿਨਾਂ ਉੱਤੇ 14. ਕਲਪਨਾ

ਮਗਰ ਆਜ ਇਸ ਤਰਹ ਦੇਖਾ ਹੈ ਵੋ ਨਕਸ਼ੇ-ਹੰਸੀ[1] ਮੈਂਨੇ
ਕਿ ਰਖ ਦੀ ਖ਼ਾਕੇ-ਹੈਰਤ ਪਰ[2] ਮੋਹੱਬਤ ਕੀ ਜਬੀਂ[3] ਮੈਂਨੇ

ਵਹੀ ਨਨਹਾ ਸਾ ਕਾਸਿਦ ਨੌਜਵਾਂ ਹੋਕਰ ਮਿਲਾ ਮੁਝ ਕੋ
ਜ਼ਮਾਨੇ ਕੇ ਤਗ਼ਯੁਰ ਨੇ[4] ਪਸ਼ੇਮਾਂ ਕਰ ਦੀਆ ਮੁਝ ਕੋ

ਜੁਨੂਨੇ-ਇਬਤਦਾ-ਏ-ਇਸ਼ਕ ਨੇ[5] ਕਰਵਟ ਸੀ ਲੀ ਦਿਲ ਮੇਂ
ਪਸ-ਅਜ਼-ਮੁੱਦਤ[6] ਯੇ ਲੈਲਾ ਆ ਗਈ ਫਿਰ ਅਪਨੇ ਮਹਿਮਿਲ ਮੇਂ[7]

ਤੇਰੇ ਕਾਸਿਦ ਸੇ ਮਿਲਤੇ ਵਕਤ ਮੁਝ ਕੋ ਸ਼ਰਮ ਆਤੀ ਥੀ
ਮਗਰ ਉਸ ਕੀ ਨਿਗਾਹੋਂ ਮੇਂ ਸ਼ਰਾਰਤ ਮੁਸਕਰਾਤੀ ਥੀ

ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਾ ਯੇ ਨੱਜ਼ਾਰਾ ਮੇਰੀ ਹੈਰਤ ਕਾ ਸਾਮਾਂ[8] ਥਾ
ਕਿ ਇਸ ਪਰਦੇ ਕੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰਾ ਰਾਜ਼ੇ-ਇਸ਼ਕ[9] ਉਰਿਆਂ[10] ਥਾ

ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰ

ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨ ਕਰ,ਹਮ ਭੂਲੇ ਹੂਓਂ ਕੋ ਯਾਦ ਨ ਕਰ
ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਨਾਸ਼ਾਦ[11]ਹੈਂ ਹਮ,ਤੂ ਔਰ ਹਮੇਂ ਨਾਸ਼ਾਦ ਨ ਕਰ
ਕਿਸਮਤ ਕਾ ਸਿਤਮ ਹੀ ਕਮ ਤੋ ਨਹੀਂ, ਯੇ ਤਾਜ਼ਾ ਸਿਤਮ ਈਜਾਦ[12] ਨ ਕਰ
ਯੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਨ ਕਰ ਬੇਦਾਦ[13] ਨ ਕਰ
ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨ ਕਰ

---

1. ਸੁੰਦਰ ਨਕਸ਼ 2. ਹੈਰਾਨੀ ਰੂਪੀ ਮਿੱਟੀ ਉੱਤੇ 3. ਮੱਥਾ 4. ਤਬਦੀਲੀ ਨੇ 5. ਇਸ਼ਕ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਜਨੂਨ ਨੇ 6. ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ 7. ਪਾਖੜੇ (ਊਠ ਦੀ ਕਾਠੀ) ਵਿੱਚ 8. ਸਾਮਾਨ 9. ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਭੇਦ 10. ਨੰਗਾਂ (ਸਪਸ਼ਟ) 11. ਦੁਖੀ 12. ਪੈਦਾ 13. ਅਤਿਆਚਾਰ

ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈਂ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਸਬ ਚੈਨ ਗਇਆ
ਆਰਾਮ ਗਇਆ
ਚੇਹਰੋਂ ਸੇ ਬਹਾਰੇ ਸੁਬਹ ਗਈ ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਫ਼ਰੋਗ਼ੇ-ਸ਼ਾਮ[1] ਗਇਆ
ਹਾਥੋਂ ਸੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਕਾ ਜਾਮ ਛੂਟਾ ਹੋਟੋਂ ਸੇ ਹੰਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਗਇਆ

ਗ਼ਮਗੀਂ ਨਾ ਬਨਾ ਨਸ਼ਾਦ ਨ ਕਰ
ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨ ਕਰ

ਰਾਤੋਂ ਕੋ ਉਠ-ਉਠ ਰੋਤੇ ਹੈਂ, ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਦੁਆਏਂ ਕਰਤੇ ਹੈਂ
ਆਂਖੋਂ ਮੇਂ ਤਸੱਵੁਰ[2] ਦਿਲ ਮੇਂ ਖ਼ਲਿਸ਼[3] ਸਰ ਧੁਨਤੇ ਆਹੇਂ ਭਰਤੇ ਹੈਂ
ਏ ਇਸ਼ਕ ! ਯੇ ਕੈਸਾ ਰੋਗ ਲਗਾ ਜੀਤੇ ਹੈਂ ਨ ਜ਼ਾਲਿਮ ਮਰਤੇ ਹੈਂ

ਯੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੂ ਏ ਜੱਲਾਦ ਨ ਕਰ
ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨ ਕਰ

ਯੇ ਰੋਗ ਲਗਾ ਹੈ ਜਬ ਸੇ ਹਮੇਂ, ਰੰਜੀਦਾ[4] ਹੂੰ ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਹੈਂ ਵੋ
ਹਰ ਵਕਤ ਤਪਿਸ਼ ਹਰ ਵਕਤ ਖ਼ਲਿਸ਼ ਬੇਖ਼੍ਵਾਬ[6] ਹੂੰ ਮੈਂ ਬੇਦਾਰ ਹੈਂ ਵੋ
ਜੀਨੇ ਸੇ ਇਧਰ ਬੇਜ਼ਾਰ ਹੂੰ ਮੈਂ ਮਰਨੇ ਪੇ ਉਧਰ ਤੱਯਾਰ ਹੈਂ ਵੋ

ਔਰ ਜ਼ਬਤ ਕਹੇ ਫ਼ਰਿਆਦ ਨ ਕਰ
ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨ ਕਰ

ਬੇਦਰਦ ਜ਼ਰਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੋ ਕਰ ਇਸ ਉਮਰ ਮੇਂ ਔਰ
ਮਗ਼ਮੂਮ[7] ਹੈ ਵੋ
ਫੂਲੋਂ ਕੀ ਤਰਹ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ ਅਭੀ ਤਾਰੋਂ ਕੀ ਤਰਹ ਮਾਸੂਮ ਹੈ ਵੋ
ਯੇ ਹੁਸਨ ਸਿਤਮ, ਯੇ ਰੰਗ ਗ਼ਜ਼ਬ, ਮਜਬੂਰ ਹੂੰ ਮੈਂ ਮਜ਼ਲੂਮ ਹੈ ਵੋ

ਮਜ਼ਲੂਮ ਪੇ ਯੂੰ ਬੇਦਾਦ[8] ਨ ਕਰ
ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨ ਕਰ

ਏ ਇਸ਼ਕ ਖ਼ੁਦਾਰਾ[9] ਦੇਖ ਕਹੀਂ ਵੋ ਸ਼ੋਖ਼ੇ-ਹਜ਼ੀਂ[10] ਬਦਨਾਮ ਨ ਹੋ

---

1. ਆਥਣ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ 2. ਕਲਪਨਾ 3. ਪੀੜ 5. ਦੁਖੀ 5,6. ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 7. ਜਿਸ ਨੂੰ ਗ਼ਮ ਹੋਵੇ 8. ਅਤਿਆਚਾਰ 9. ਰੱਬ ਦੇ ਵਾਸਤੇ 10. ਗ਼ਮਗੀਮ ਪਰ ਸ਼ੋਖ਼ ਕੁੜੀ

ਵੋ ਮਾਹੇ-ਲਕਾ[1] ਬਦਨਾਮ ਨ ਹੋ,ਵੋ ਜ਼ੁਹਰਾ-ਜਬੀਂ[2] ਬਦਨਾਮ ਨ ਹੋ
ਨਾਮੂਸ[3] ਕਾ ਉਸ ਕੋ ਪਾਸ[4] ਰਹੇ,ਵੋ ਪਰਦਾ ਨਸ਼ੀਂ ਬਦਨਾਮ ਨ ਹੋ
ਉਸ ਪਰਦਾ ਨਸ਼ੀਂ ਕੋ ਯਾਦ ਨ ਕਰ
ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨ ਕਰ

ਵੋ ਰਾਜ਼ ਹੈ ਯੇ ਗ਼ਮ ਆਹ ! ਜਿਸੇ ਪਾ ਜਾਏ ਕੋਈ ਤੋ ਖ਼ੈਰ ਨਹੀਂ
ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਜਬ ਆਂਸੂ ਬਹਤੇ ਹੈਂ, ਆ ਜਾਏ ਕੋਈ ਤੋ ਖ਼ੈਰ ਨਹੀਂ
ਜ਼ਾਲਿਮ ਹੈ ਯੇ ਦੁਨੀਆ ਦਿਲ ਕੋ ਯਹਾਂ ਭਾ ਜਾਏ ਕੋਈ ਤੋ ਖ਼ੈਰ ਨਹੀਂ
ਹੈ ਜ਼ੁਲਮ ਮਗਰ ਫ਼ਰਿਆਦ ਨ ਕਰ
ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨ ਕਰ

ਦੁਨੀਆ ਕਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖ ਲੀਆ ਗ਼ਮਗੀਨ ਸੀ ਹੈ ਬੇਤਾਬ ਸੀ ਹੈ
ਉਮੀਦ ਯਹਾਂ ਇਕ ਵਹਮ ਸਾ ਹੈ, ਤਸਕੀਨ[5] ਯਹਾਂ ਇਕ ਖ਼੍ਵਾਬ ਸੀ ਹੈ
ਦੁਨੀਆ ਮੇਂ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਕਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਮੇਂ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਯਾਬ[6] ਸੀ ਹੈ
ਦੁਨੀਆ ਮੇਂ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਕੋ ਯਾਦ ਨ ਕਰ
ਏ ਇਸ਼ਕ ਹਮੇਂ ਬਰਬਾਦ ਨ ਕਰ

ਮੁਝੇ ਬਦ-ਦੁਆ ਨ ਦੇ

ਓ ਨਾਜ਼ਨੀਂ[7] ਖ਼ੁਦਾ ਕੇ ਲੀਏ ਬਦ-ਦੁਆ ਨ ਦੇ
ਮੈਂ ਬੇਵਫ਼ਾ ਸਹੀ ਮੁਝੇ ਦਾਦੇ-ਵਫ਼ਾ[8] ਨ ਦੇ
ਮੇਰੀ ਖ਼ਤਾ[9] ਕੋ ਅਪਨੇ ਕਰਮ[10] ਸੇ ਸਿਲਾ[11] ਨ ਦੇ

---

1. ਚੰਨ ਵਰਗੀ ਸੋਹਣੀ 2. ਸ਼ੁਕਰ ਤਾਰੇ ਵਰਗੇ ਰੌਸ਼ਨ ਮੱਥੇ ਵਾਲੀ 3. ਲੋਕ-ਲਾਜ 4. ਲਿਹਾਜ਼ 5. ਸ਼ਾਂਤੀ 6. ਅਪ੍ਰਾਪਤ 7. ਸੋਹਣੀ, ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ 8. ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ 9. ਕਸੂਰ 10. ਕਿਰਪਾ 11. ਬਦਲਾ

ਗ਼ਫ਼ਲਤ[1] ਕੀ ਦੇ ਸਜ਼ਾ ਮਗਰ ਐਸੀ ਸਜ਼ਾ ਨ ਦੇ
ਓ ਨਾਜ਼ਨੀਂ ਖ਼ੁਦਾ ਕੇ ਲੀਏ ਬਦ-ਦੁਆ ਨ ਦੇ

ਤਸਲੀਮ ਹੈ[2] ਕਿ ਤੁਝ ਕੋ ਸਤਾਤਾ ਰਹਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਤੇਰੇ ਹਸੀਨ ਦਿਲ ਕੋ ਦੁਖਾਤਾ ਰਹਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਲੇਕਿਨ ਤੂ ਇਸ ਤਰਹ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਕੋ ਦੁਖਾ ਨ ਦੇ
ਓ ਨਾਜ਼ਨੀਂ ਖ਼ੁਦਾ ਕੇ ਲੀਏ ਬਦ-ਦੁਆ ਨ ਦੇ

ਇਕਰਾਰ ਹੈ ਮੁਝੇ ਕਿ ਗੁਨਹਗਾਰ ਹੂੰ ਤੇਰਾ
ਮੁਜਰਿਮ ਹੂੰ ਬੇਵਫ਼ਾ ਹੂੰ, ਖ਼ਤਾਵਾਰ[3] ਹੂੰ ਤੇਰਾ
ਲੇਕਿਨ ਤੂ ਰਹਿਮ ਕਰ, ਮੁਝੇ ਐਸੀ ਸਜ਼ਾ ਨ ਦੇ
ਓ ਨਾਜ਼ਨੀਂ ਖ਼ੁਦਾ ਕੇ ਲੀਏ ਬਦ-ਦੁਆ ਨ ਦੇ

ਘੇ ਕਿਆ ਕਹਾ ਖ਼ੁਦਾ ਕਰੇ ਤੇਰਾ ਭੀ ਆਏ ਦਿਲ
ਮੇਰੀ ਹੀ ਤਰਹ ਤੇਰਾ ਭੀ ਕੋਈ ਦੁਖਾਏ ਦਿਲ
ਔਰ ਦਿਲ ਭੀ ਯੂੰ ਦੁਖਾਏ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਸ਼ਿਫ਼ਾ[4] ਨ ਦੇ
ਓ ਨਾਜ਼ਨੀਂ ਖ਼ੁਦਾ ਕੇ ਲੀਏ ਬਦ-ਦੁਆ ਨ ਦੇ

ਅਪਨੇ ਕੀਏ ਪੇ ਆਪ ਹੀ ਪਛਤੌਂ ਰਹਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਤੇਰੀ ਨਿਗਾਹੇ ਦਰਦ ਸੇ ਸ਼ਰਮਾ ਰਹਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਦਿਲ ਸੇ ਭੁਲਾ ਦੇ, ਅਪਨੀ ਨਜ਼ਰ ਸੇ ਗਿਰਾ ਨ ਦੇ
ਓ ਨਾਜ਼ਨੀਂ, ਖ਼ੁਦਾ ਕੇ ਲੀਏ ਬਦ-ਦੁਆ ਨ ਦੇ

1. ਬੇਪਰਵਾਹੀ 2. ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ 3. ਕਸੂਰਵਾਰ 4. ਇਲਾਜ

ਤਜਜ਼ਿਆ[1]

ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਚਾਹਤਾ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ !
ਫਿਰ ਭੀ ਜਬ ਪਾਸ ਤੂ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ
ਖ਼ੁਦ ਕੋ ਕਿਤਨਾ ਉਦਾਸ ਪਾਤਾ ਹੂੰ
ਗੁਮ-ਸੇ ਅਪਨੇ ਹਵਾਸ[2] ਪਾਤਾ ਹੂੰ
ਜਾਨੇ ਕਿਆ ਧੁਨ ਸਮਾਈ ਰਹਿਤੀ ਹੈ
ਇਕ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਸੀ ਛਾਈ ਰਹਿਤੀ ਹੈ
ਦਿਲ ਸੇ ਭੀ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ
ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਚਾਹਤਾ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ !

ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਚਾਹਤਾ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ !
ਫਿਰ ਭੀ ਸ਼ਬ[3] ਕੀ ਤਵੀਲ[4] ਖ਼ਲਵਤ[5] ਮੇਂ
ਤੇਰੇ ਔਕਾਤ[6] ਸੋਚਤਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਤੇਰੀ ਹਰ ਬਾਤ ਸੋਚਤਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਕੌਨ ਸੇ ਫੂਲ ਤੁਝ ਕੋ ਭਾਤੇ ਹੈਂ
ਰੰਗ ਕਿਆ-ਕਿਆ ਪਸੰਦ ਆਤੇ ਹੈਂ
ਖੋ ਸਾ ਜਾਤਾ ਹੂੰ ਤੇਰੀ ਜੰਨਤ ਮੇਂ
ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਚਾਹਤਾ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ !

---

1. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 2. ਹੋਸ਼-ਹਵਾਸ 3. ਰਾਤ 4. ਲੰਬੀ 5. ਇਕੱਲ 6. ਸਮਾਂ— ਸਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ

ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਚਾਹਤਾ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ !
ਫਿਰ ਭੀ ਏਹਸਾਸ[1] ਸੇ ਨਜਾਤ[2] ਨਹੀਂ
ਸੋਚਤਾ ਹੂੰ ਤੋ ਰੰਜ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਦਿਲ ਕੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਡੁਬੋਤਾ ਹੈ
ਜਿਸ ਕੋ ਇਤਨਾ ਸਰਾਹਤਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਜਿਸ ਕੋ ਇਸ ਦਰਜਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਉਸ ਮੇਂ ਤੇਰੀ ਸੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ
ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਚਾਹਤਾ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ !

ਕਤ੍ਬਾ[3]

ਢਲ ਗਇਆ ਦਿਨ ਔਰ ਤੇਰੀ ਕਬਰ ਪਰ
ਦੇਰ ਸੇ ਬੈਠਾ ਹੂਆ ਹੂੰ ਸਰਨਿਗੂੰ[4]
ਰੂਹ ਪਰ ਤਾਰੀ ਹੈ[5] ਇਕ ਮੁਬਹਿਮ[6] ਸੁਕੂਤ[7]
ਅਬ ਵੋ ਸੋਜ਼ੇ-ਗ਼ਮ[8] ਨਾ ਵੋ ਸਾਜ਼ੇ-ਜੁਨੂੰ[9]
ਮੁਸਤਕਲ[10] ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ਮੁਝੇ
ਜੈਸੇ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਮੈਂ ਭੀ ਦਫ਼ਨ ਹੂੰ

---

1. ਅਹਿਸਾਸ 2. ਮੁਕਤੀ 3. ਸ਼ਿਲਾ-ਲੇਖ 4. ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ 5. ਛਾਈ ਹੈ 6. ਅਸਪਸ਼ਟ 7. ਚੁੱਪ 8. ਗ਼ਮ ਦੀ ਪੀੜ 9. ਜਨੂਨ ਭਰੇ ਗੀਤ 10. ਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ

ਮਹਿਰੂਮੀ[1]

ਤੂ ਭੀ ਤਕਦੀਰ[2] ਨਹੀਂ, ਦਰਦ ਭੀ ਪਾਈਂਦੋਂ[3] ਨਹੀਂ
ਤੁਝ ਸੇ ਵਾਬਸਤਾ[4] ਵੋ ਇਕ ਅਹਿਦ[5] ਵੋ ਪੈਮਾਨੇ-ਵਫ਼ਾ[6]
ਰਾਤ ਕੇ ਆਖ਼ਿਰੀ ਆਂਸੂ ਕੀ ਤਰਹ ਡੂਬ ਗਇਆ
ਖ਼੍ਵਾਬ-ਅੰਗੇਜ਼ ਨਿਗਾਹੇਂ[7], ਵੋ ਲਬੇ-ਦਰਦ ਫ਼ਰੇਬ[8]
ਇਕ ਫ਼ਸਾਨਾ[9] ਹੈ ਜੋ ਕੁਛ ਯਾਦ ਰਹਾ, ਕੁਛ ਨ ਰਹਾ

ਮੇਰੇ ਦਾਮਨ ਮੇਂ ਨ ਕਲੀਆਂ ਹੈਂ, ਨ ਕਾਂਟੇ, ਨਾ ਗ਼ੁਬਾਰ
ਸ਼ਾਮ ਕੇ ਸਾਏ ਮੇਂ ਵਾਮਾਂਦਾ-ਸਹਰ[10] ਬੈਠ ਗਈ
ਕਾਰਵਾਂ ਲੌਟ ਗਇਆ ਮਿਲ ਨ ਸਕੀ ਮੰਜ਼ਿਲੇ-ਸ਼ੌਕ[11]
ਇਕ ਉਮੀਦ ਥੀ ਸੋ ਖ਼ਾਕ-ਬ-ਸਰ[12] ਬੈਠ ਗਈ

ਝਕ ਦੋਰਾਹੇ ਪੇ ਹੈਰਾਨ ਹੂੰ ਕਿਸ ਸਿਮਤ[13] ਬੜ੍ਹੂੰ
ਅਪਨੀ ਜ਼ੰਜ਼ੀਰੋਂ ਸੇ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੂੰ ਸ਼ਾਇਦ
ਮੈਂ ਭੀ ਗਰਦਿਸ਼ੇ-ਗ਼ਮੇ-ਅੱਯਾਮ ਕਾ[14] ਜ਼ਿੰਦਾਨੀ[15] ਹੂੰ
ਦਰਦ ਹੀ ਦਰਦ ਹੈ ਫ਼ਰਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹੂੰ ਸ਼ਾਇਦ

---

1. ਘਾਟ ਜਾਂ ਵੰਚਿਤਤਾ 2. ਹੋਣੀ, ਤਕਦੀਰ 3. ਸਥਾਈ 4. ਸੰਬੰਧਿਤ 5, 6. ਪਿਆਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ 7. ਸੁਪਨੇ ਵੇਖਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ 8. ਪੀੜ ਨਾਲ ਫ਼ਰਕਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ 9. ਕਹਾਣੀ 10. ਥੱਕੀ-ਹਾਰੀ ਸਵੇਰ 11. ਇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 12. ਸਿਰ 'ਚ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ 13. ਪਾਸੇ 14. ਸਮੇਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਗ਼ਮਾਂ ਦਾ 15. ਕੈਦੀ

ਜ਼ੇਰੇ-ਮਿਜ਼ਗਾਂ[1] ਤਪਿਸ਼ੇ-ਆਹ[2] ਕੇ ਪਿਘਲਾਏ ਹੂਏ
ਡਬਡਬਾਤੇ ਹੂਏ ਤਾਰੋਂ ਸੇ ਮੁਝੇ ਕਿਆ ਲੇਨਾ
ਤੇਰੇ ਆਂਸੂ ਮੇਰੇ ਦਾਗ਼ੋਂ ਕੋ ਨਹੀਂ ਧੋ ਸਕਤੇ
ਤੇਰੇ ਫੂਲੋਂ ਕੀ ਬਹਾਰੋਂ ਸੇ ਮੁਝੇ ਕਿਆ ਲੇਨਾ
ਅਪਨੇ ਅੰਜਾਮ[3] ਕੀ ਤਸ਼ਵੀਸ਼[4] ਅਬ ਆਈਂਦੋਂ ਨਹੀਂ[5]

ਜਬ ਔਰ ਅਬ

ਕਹਾਂ ਤੋ ਯੇ ਥਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਚਾਹਤ ਮੇਂ ਗੁਦਗੁਦੀ ਸੀ ਥੀ ਲੋਰੀਓਂ ਕੀ
ਨਈ-ਨਈ ਕੋਂਪਲੋਂ ਕੀ ਨਰਮੀ, ਨਏ ਸ਼ਿਗੂਫ਼ੋਂ ਕੀ[6] ਤਾਜ਼ਗੀ ਥੀ
ਕਹਾਂ ਤੋ ਯੇ ਥਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਚਾਹਤ ਥੀ ਗੀਤ ਉਠਤੀ ਜਵਾਨੀਓਂ ਕਾ
ਕਹਾਂ ਯੇ ਦਿਨ ਹੈਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਨ ਗਈ ਹੈ ਸਦਾ-ਏ-ਸਹਰਾਂ[7]
ਨ ਜਾਨੇ ਕਿਸ ਗੋਸ਼ਾ-ਏ-ਜ਼ਮੀਂ ਸੇ[8] ਰੁਕੀ-ਰੁਕੀ ਸੀ ਥਮੀ-ਥਮੀ ਸੀ
ਘੁਟੀ-ਘੁਟੀ ਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਪਰਦੋਂ ਸੇ ਆਜ ਛਨ-ਛਨ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ

ਇੱਤਿਫ਼ਾਕ[9]

ਦਿਆਰੇ-ਗ਼ੈਰ ਮੇਂ[10] ਕੋਈ ਜਹਾਂ ਨ ਅਪਨਾ ਹੋ
ਸ਼ਦੀਦ ਕਰਬ ਕੀ[11] ਘੜੀਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਚੁਕਨੇ ਪਰ
ਕੁਛ ਇੱਤਿਫ਼ਾਕ ਹੋ ਐਸਾ ਕਿ ਏਕ ਸ਼ਾਮ ਕਹੀਂ
ਕਿਸੀ ਇਕ ਏਸੀ ਜਗਹ ਸੇ ਹੋ ਯੂੰਹੀ ਮੇਰਾ ਗੁਜ਼ਰ

1. ਪਲਕਾਂ ਹੇਠਾਂ 2. ਆਹ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦੇ 3. ਫਲ, ਸਿੱਟੇ 4. ਚਿੰਤਾ 5. ਭਵਿਖ ਵਿਚ 6. ਕਲੀਆਂ ਦੀ 7. ਰੋਹੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ) 8. ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ 'ਚੋਂ 9. ਸੰਜੋਗ 10. ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ 11. ਅਤਿ ਦੀ ਪੀੜ ਦੀ

ਜਹਾਂ ਹੁਜੂਮੇ-ਗੁਰੇਜ਼ਾਂ[1] ਮੇਂ ਤੁਮ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਓ
ਔਰ ਏਕ-ਏਕ ਕੋ ਹੈਰਤ[2] ਸੇ ਦੇਖਤਾ ਰਹਿ ਜਾਇ

ਅਜਨਬੀ

ਤੂ ਹੈ ਕੱਚੀ ਕੋਂਪਲ ਅਬ ਤੱਕ ਜਿਸ ਕੇ ਲੋਚ ਮੇਂ ਪਿਆਰ
ਔਰ ਮੈਂ ਗਰਮੀ-ਸਰਦੀ ਚੱਖੇ ਡਾਲੀ ਪਰ ਇਕ ਤਨਹਾ ਪਾਤ
ਤੂ ਸੁੱਚਾ ਮੋਤੀ, ਮੈਂ ਹੀਰਾ — ਫਿਰਾ ਜੋ ਬਰਸੋਂ ਹਾਥੋਂ-ਹਾਤ
ਤੂ ਊਸ਼ਾ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਰਤ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਜੈਸੇ ਭੀਗੀ ਰਾਤ
ਤੂ ਤਾਰੋਂ ਕੇ ਨੂਰ[3] ਕੀ ਧਾਰਾ ਮੈਂ ਗਹਿਰਾ ਨੀਲਾ ਆਕਾਸ਼
ਮੈਂ ਹੂੰ ਟੂਟਤਾ ਨੱਸ਼ਾ ਤੂ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸ਼ਾਖ਼ੇ-ਨਬਾਤ[4]
ਤੂ ਹੈ ਏਕ ਐਸੀ ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਜਿਸ ਕੀ ਧੁਨ ਪਰ ਨਾਚੇ ਮੌਤ
ਤੇਰੀ ਦੁਨੀਆ ਜੀਤ ਹੀ ਜੀਤ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆ ? ਛੋੜ ਯੇ ਬਾਤ
ਤੂ ਹੈ ਏਕ ਪਹੇਲੀ ਜਿਸ ਕੋ ਜੋ ਬੂਝੇ ਸੋ ਜਾਨ ਸੇ ਜਾਏ
ਤੂ ਹੈ ਏਸੀ ਮਿੱਟੀ, ਜਿਸ ਸੇ ਲਾਖੋਂ ਫੂਲ ਚੜ੍ਹੇਂ ਪਰਵਾਨ
ਆ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਅੰਗ ਭੀ ਛੂ ਦੂੰ ਛੋੜ ਯੇ ਭੇਦ ਔਰ ਭਾਵ ਕੀ ਬਾਤ
ਮੈਂਨੇ ਵੋਹ ਸਰਹੱਦ ਛੂ ਲੀ ਹੈ ਯਹਾਂ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਏਂ ਪ੍ਰਾਣ
ਏ ਆਖੋਂ ਮੇਂ ਖੁਬਨੇ ਵਾਲੀ ! ਜਾਨੇ ਕੌਨ ਕਹਾਂ ਰਹਿ ਜਾਏ
ਜੀਵਨ ਕੀ ਇਸ ਦੌੜ ਮੇਂ ਪਗਲੀ, ਹਮ ਦੋਨੋਂ ਹੈਂ ਆਜ ਅਨਜਾਨ
ਲੇਕਿਨ ਏ ਸਪਨੋਂ ਕੀ ਦੁਨੀਆ ! ਤੂ ਚਾਹੇ ਤੋ ਰੋਗ ਮਿਟੇਂ
ਮੈਂਨੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇਖੀ ਹੈ ਤੂ ਮੇਰੀ ਬਾਤੇਂ ਝੂਟ ਨ ਜਾਨ
ਜੀਵਨ ਕੀ ਇਸ ਦੌੜ ਮੇ ਨਾਦਾਂ ਯਾਦ ਅਗਰ ਕੁਛ ਰਹਿਤਾ ਹੈ
ਦੋ ਆਂਸੂ ਇਕ ਦਬੀ ਹੰਸੀ, ਦੋ ਰੂਹੋਂ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਪਹਿਚਾਨ

●

---

1. ਖਿੰਡਦੀ ਭੀੜ 2. ਹੈਰਾਨੀ 3. ਰੋਸ਼ਨੀ 4. ਹਰੀ ਟਹਿਣੀ

ਆਖ਼ਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਆਓ ਕਿ ਜਸ਼ਨੇ-ਮਰਗੇ-ਮੋਹੱਬਤ[1] ਮਨਾਏਂ ਹਮ !

ਆਤੀ ਥੀ ਯੇ ਕਹੀਂ ਸੇ ਦਿਲੇ-ਜ਼ਿੰਦਾ ਕੀ ਸਦਾ[2]
ਸੂਨੇ ਪੜੇ ਹੈਂ ਕੂਚਾ-ਓ-ਬਾਜ਼ਾਰ ਇਸ਼ਕ ਕੇ
ਹੈ ਸ਼ਮਾਏ-ਅੰਜੁਮਨ[3] ਕਾ ਨਇਆ ਹੁਸਨੇ-ਜਾਂ-ਗੁਦਾਜ਼[4]
ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਵੋ ਪਤੰਗੋਂ ਕੇ ਬਲਬਲੇ
ਤਾਜ਼ਾ ਨ ਰਹਿ ਸਕੇਂਗੇ ਰਿਵਾਯਾਤੇ-ਦਸ਼ਤੋ-ਦਰ[5]
ਵੋ ਫ਼ਿਤਨਾਗਰ[6] ਗਏ ਜਿਨ੍ਹੇਂ ਕਾਂਟੇ ਅਜ਼ੀਜ਼[7] ਥੇ
ਅਬ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਤੋ ਨੀਂਦ ਸੇ ਆਂਖੇਂ ਜਲਾਏਂ ਹਮ
ਆਓ ਕਿ ਜਸ਼ਨੇ-ਮਰਗੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਮਨਾਏਂ ਹਮ !

ਸੋਚਾ ਨ ਥਾ ਕਿ ਆਏਗਾ ਯੇ ਦਿਨ ਭੀ ਫਿਰ ਕਭੀ
ਇਕ ਬਾਰ ਹਮ ਮਿਲੇ ਹੈਂ ਜ਼ਰਾ ਮੁਸਕਰਾ ਤੋ ਲੇਂ
ਕਿਆ ਜਾਨੇ ਅਬ ਨ ਉਲਫ਼ਤੇ-ਦੇਰੀਨਾ[8] ਯਾਦ ਆਏ
ਇਸ ਹੁਸਨੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਪੇ[9] ਆਂਖੇਂ ਝੁਕਾ ਤੋ ਲੇਂ
ਬਰਸਾ ਲਬੋਂ ਸੇ ਫੂਲ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਹੋ ਦਰਾਜ਼[10]
ਸੰਭਲੇ ਹੁਏ ਤੋ ਹੈਂ, ਪੇ ਜ਼ਰਾ ਡਗਮਗਾ ਤੋ ਲੇਂ
ਔਰ ਅਪਨਾ-ਅਪਨਾ ਅਹਿਦੇ-ਵਫ਼ਾ[11] ਭੂਲ ਜਾਏਂ ਹਮ
ਆਓ ਕਿ ਜਸ਼ਨੇ-ਮਰਗੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਮਨਾਏਂ ਹਮ !

---

1. ਪਿਆਰ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਜਸ਼ਨ 2. ਆਵਾਜ਼ 3. ਮਹਿਫ਼ਲ ਦੀ ਸ਼ਮਾ 4. ਜਾਨ ਲੈ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸੁਹੱਪਣ 5. (ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ) ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਭਟਕਣ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ 6. ਉਪੱਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 7. ਪਿਆਰੇ 8. ਪੁਰਾਣੀ ਮੁਹੱਬਤ 9. ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਅਧਿਕਾਰ ਉਤੇ 10. ਲੰਬੀ 11. ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਪ੍ਰਣ

ਬਰਸੋਂ ਕੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੀ ਮੇਂ ਆਈ ਥੀ
ਮੈਂ ਸੋਚਤਾ ਥਾ ਤੁਝ ਸੇ ਕਹੂੰ, ਛੋੜ ਕਿਆ ਕਹੂੰ
ਅਬ ਕੌਨ ਉਨ ਸ਼ਿਕਸਤਾ ਮਜ਼ਾਰੋਂ ਕੀ[1] ਬਾਤ ਲਾਏ
ਮਾਜ਼ੀ[2] ਕੋ ਅਪਨੇ ਹਾਲ ਪੇ[3] ਤਰਜੀਹ[4] ਕਿਉਂ ਨ ਦੂੰ
ਮਾਤਮ ਖ਼ਿਜ਼ਾਂ ਕਾ ਹੋ ਕਿ ਬਹਾਰੋਂ ਕਾ, ਏਕ ਹੈ
ਸ਼ਾਇਦ ਨ ਫਿਰ ਮਿਲੇ ਤੇਰੀ ਆਂਖੋਂ ਕਾ ਯੇ ਫ਼ੁਸੂੰ[5]
ਜੋ ਸ਼ਮਾ-ਏ-ਇੰਤਜ਼ਾਰ[6] ਜਲੀ ਥੀ ਬੁਝਾਏਂ ਹਮ
ਆਓ ਕਿ ਜਸ਼ਨੇ-ਮਰਗੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਮਨਾਏਂ ਹਮ !

ਅਹਿਮਦ ਨਦੀਮ ਕਾਸਮੀ

ਮੇਰੀ ਸ਼ਿਕਸਤ

ਮੁਝੇ ਤਸਲਸੁਲੇ-ਲੈਲੋ-ਨਹਾਰ[7] ਕੀ ਸੌਗੰਦ
ਬੁਝਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਰੇ-ਰਾਹੇ[8] ਇੰਤਿਜ਼ਾਰੇ ਚਿਰਾਗ਼[9]
ਗੁਲੋਂ ਮੇਂ ਲਿਪਟੀ ਹੁਈ ਸਾਦੇ-ਯਾਰ ਕੀ ਸੌਗੰਦ
ਖਿਲਾ ਹੂਆ ਹੈ ਅਭੀ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਸ਼ਿਕਸਤ ਕਾ ਬਾਗ਼

1. ਢਹੀਆਂ ਢੱਠੀਆਂ ਕਬਰਾਂ 2. ਬੀਤਿਆ ਹੋਇਆ 3. ਵਰਤਮਾਨ ਤੋਂ 4. ਪਹਿਲ 5. ਜਾਦੂ 6. ਉਡੀਕ ਦਾ ਦੀਪਕ 7. ਸਮਾਂ, ਕਾਲ ਚੱਕਰ 8. ਰਾਹ ਵਿਚ 9. ਇੰਤਜ਼ਾਰ,ਰੂਪੀ ਚਰਾਗ਼

ਚਟਖ਼ ਗਇਆ ਹੈ ਅਗਰ ਫ਼ਰਤੇ-ਤਸ਼ਨਗੀ ਸੇ[1] ਅੱਯਾਗ਼[2]
ਅਗਰ ਗ਼ੁਬਾਰੇ-ਸਰੇ-ਰਾਹ[3] ਅਟਾ ਹੈ ਦਿਮਾਗ਼
ਤੋ ਉਸ ਗ਼ੁਬਾਰ ਮੇਂ ਹੈ ਕਿਤਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲੋਂ ਕੇ ਸੁਰਾਗ਼[4]
ਮੁਝੇ ਸ਼ਬਾਬ[5] ਕੀ ਉਸ ਯਾਦਗਾਰ ਕੀ ਸੌਗੰਦ

ਉਸੀ ਸ਼ਿਕਸਤੇ-ਤਮੰਨਾ ਕੇ ਦਮ ਸੇ ਆਜ ਮੁਝੇ
ਦਿਖਾਈ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਸਨਮ[6] ਚੱਟਾਨੋਂ ਮੇਂ
ਰਹੀ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਕੁਛ ਐਸੀ ਜਹਾਂ ਕੀ ਲਾਜ ਮੁਝੇ
ਕਿ ਮੈਂ ਭਟਕ ਨਾ ਸਕਾ ਤੀਰਾ[7] ਆਸਮਾਨੋਂ ਮੇਂ

ਕੋਈ ਗੁਦਾਜ਼[8] ਨਹੀਂ ਖ਼ੁਲਦ ਕੇ[9], ਫ਼ਸਾਨੋਂ ਮੇਂ
ਮੇਰੀ ਬਹਿਸ਼ਤ ਹੈ ਤਿਨਕੋਂ ਕੇ ਆਸ਼ਿਆਨੋਂ ਮੇਂ
ਬੜਾ ਸਰੂਰ ਹੈ ਇਨਸਾਂ ਕੀ ਦਾਸਤਾਨੋਂ ਮੇਂ
ਲੁਭਾ ਸਕਾ ਫ਼ਕਤ[10] ਇਨਸਾਨ ਕਾ ਮਿਜ਼ਾਜ ਮੁਝੇ

ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਜਿਸਮ ਕੀ ਹਿੱਦਤ[11] ਅਭੀ ਨਹੀਂ ਭੂਲਾ
ਉਸੀ ਕੀ ਆਗ ਮੇਰੇ ਸ਼ੋ'ਲਾ-ਏ-ਹਯਾਤ[12] ਮੇਂ ਹੈ
ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਸ਼ੌਕ[13] ਕੀ ਸ਼ਿੱਦਤ[14] ਅਭੀ ਨਹੀਂ ਭੂਲਾ
ਵੋ ਕੈਫ਼ਿਅਤ[15] ਤੋ ਅਯਾਂ[16] ਮੇਰੀ ਬਾਤ-ਬਾਤ ਮੇਂ ਹੈ

ਮੇਰਾ ਗ਼ਰੂਰ ਤੇਰੇ ਹੁਸਨ ਕੇ ਸਬਾਤ[17] ਮੇਂ ਹੈ
ਤੂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ[18] ਮੇਂ ਹੈ
ਤੂ ਦਿਨ ਕੀ ਤਰਹ ਨਿਹਾਂ[19] ਇਸ ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ ਮੇਂ ਹੈ
ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਜ਼ੌਕ[20] ਕੀ ਜਿੱਦਤ[21] ਅਭੀ ਨਹੀਂ ਭੂਲਾ

---

1. ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਸ ਨਾਲ 2. ਪਿਆਲਾ 3. ਰਾਹ ਦੀ ਧੂੜ ਨਾਲ 4. ਚਿੰਨ੍ਹ, ਪਤੇ 5. ਜੋਬਨ 6. ਮੂਰਤੀਆਂ 7. ਹਨੇਰੇ 8. ਖਿੱਚ 9. ਸੁਰਗ ਦੇ 10. ਕੇਵਲ 11. ਗਰਮੀ, ਨਿੱਘ 12. ਜੀਵਨ ਦੀ ਚਿੰਗਾਰੀ ਵਿਚ 13. ਪਿਆਰ 14. ਤੀਬਰਤਾ 15. ਹਾਲਤ 16. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ 17. ਸਥਿਰਤਾ 18. ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ 19. ਛੁਪੀ ਹੋਈ 20. ਇੱਛਾ, ਚਾਹ, ਰੁਚੀ 21. ਅਨੋਖਾਪਣ, ਨਵੀਨਤਾ

ਤੇਰੇ ਲਬੋਂ ਕੀ[1] ਨਮੀ ਔਰ ਤੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀ ਕਿਰਨ
ਮੇਰੇ ਸ਼ਊਰ[2] ਮੇਂ ਤਹਿਲੀਲ ਹੋ ਕੇ[3] ਫੂਲ ਬਨੀ
ਯੇ ਰਾਤ ਜਿਸ ਕੀ ਜਬੀਂ[4] ਪਰ ਹੈ ਤੀਰਗੀ[5] ਕੀ ਸ਼ਿਕਨ
ਮੇਰੇ ਲੀਏ ਤੋ ਤੇਰੇ ਗੇਸੂਓਂ ਕਾ[6] ਤੂਲ[7] ਬਨੀ

ਮੇਰੀ ਸ਼ਿਕਸਤ, ਮੇਰੀ ਫ਼ਤਹ ਕੀ ਰਸੂਲ[8] ਬਨੀ
ਮੇਰੀ ਸ਼ਿਕਸਤ, ਮੇਰੇ ਰਾਸਤੇ ਕੀ ਧੂਲ ਬਨੀ
ਮੇਰੀ ਸ਼ਿਕਸਤ, ਤੋ ਇਦਰਾਕ[9] ਕਾ ਉਸੂਲ ਬਨੀ
ਕਲੀ ਕਾ ਖ਼ੂਨ ਹੂਆ ਔਰ ਸੰਵਰ ਗਇਆ ਹੈ ਚਮਨ

■

ਅਹਿਮਦ ਰਾਹੀ

ਗ਼ਮਗੁਸਾਰੀ[10]

ਦੋਸਤ ਮਾਯੂਸ ਨ ਹੋ !
ਸਿਲਸਿਲੇ ਬਨਤੇ-ਬਿਗੜਤੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹੈਂ ਆਖ਼ਿਰ

ਤੇਰੀ ਪਲਕੋਂ ਪੇ ਸਰਅਸ਼ਕੋਂ ਕੇ[11] ਸਿਤਾਰੇ ਕੈਸੇ
ਤੁਝ ਕੋ ਗ਼ਮ ਹੈ ਤੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ[12] ਤੁਝੇ ਮਿਲ ਨ ਸਕੀ

---

1. ਹੋਠਾਂ ਦੀ 2. ਸਿਆਣਪ, ਗਿਆਨ, ਅਕਲ 3. ਧੁਲ ਕੇ 4. ਮੱਥੇ ਉਤੇ 5. ਹਨੇਰੇ ਦੀ 6. ਕੇਸਾਂ ਦੀ 7. ਲੰਬਾਈ 8. ਅਵਤਾਰ, ਕਾਸਦ 9. ਬੋਧ 10. ਧੀਰਜ ਬੰਨ੍ਹਾਉਣਾ, ਤਸੱਲੀ ਦੇਣੀ 11. ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ 12. ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ

ਔਰ ਜੋ ਜ਼ੀਸਤ[1] ਤਰਾਸ਼ੀ ਥੀ ਤੇਰੇ ਖ਼ੁਆਬੋਂ ਨੇ
ਆਜ ਵੋ ਠੋਸ ਹਕਾਯਕ ਮੇਂ[2] ਕਹੀਂ ਟੂਟ ਗਈ

ਤੁਝ ਕੋ ਮਾਲੂਮ ਹੈ, ਮੈਂਨੇ ਭੀ ਮੋਹੱਬਤ ਕੀ ਥੀ
ਔਰ ਅੰਜਾਮੇ-ਮੋਹੱਬਤ[3] ਭੀ ਹੈ ਮਾਲੂਮ ਮੁਝੇ
ਅਨਗਿਣਤ ਲੋਗ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ ਰਹੇ ਹੈਂ ਨਾਕਾਮ[4]
ਤੇਰੀ ਨਾਕਾਮੀ ਨਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਦੋਸਤ ਮੇਰੇ

ਕਿਸ ਨੇ ਪਾਈ ਹੈ ਭਲਾ ਜ਼ੀਸਤ ਕੀ ਤਲਖ਼ੀ[5] ਸੇ ਨਜਾਤ[6]
ਚਾਰ-ਓ-ਨਾਚਾਰ[7] ਮੇਂ ਜ਼ਹਿਰਾਬ[8] ਸਭੀ ਪੀਤੇ ਹੈਂ
ਜਾਂ-ਸਪਾਟੀ ਕੇ[9] ਫ਼ਰੇਬਿੰਦਾ 'ਫ਼ਸਾਨੋਂ' ਪੇ[10] ਨ ਜਾ
ਕੌਨ ਮਰਤਾ ਹੈ ਮੋਹੱਬਤ ਮੇਂ ਸਭੀ ਜੀਤੇ ਹੈਂ

ਵਕਤ ਹਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਕੋ, ਹਰ ਗ਼ਮ ਕੋ ਮਿਟਾ ਦੇਤਾ ਹੈ
ਵਕਤ ਕੇ ਸਾਥ ਯੇ ਸਦਮਾਂ[11] ਭੀ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਏਗਾ
ਔਰ ਯੇ ਬਾਤੇਂ ਜੋ ਦੋਹਰਾਈ ਹੈਂ ਮੈਂਨੇ ਇਸ ਵਕਤ
ਤੂ ਭੀ ਇਕ ਰੋਜ਼ ਇਨਹੀਂ ਬਾਤੋਂ ਕੋ ਦੋਹਰਾਏਗਾ
ਦੋਸਤ ਮਾਯੂਸ ਨ ਹੋ !

1. ਜ਼ਿੰਦਗੀ 2. ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਵਿਚ 3. ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਫਲ, ਸਿੱਟਾ 4. ਅਸਫਲ
5. ਤਲਖ਼ੀ, ਕੁੜਿੱਤਣ 6. ਮੁਕਤੀ 7. ਇੱਛਾ ਅਨਿੱਛਾ ਵਿਚ 8. ਵਿਹੁ, ਜ਼ਹਿਰ
9. ਜਾਨ ਵਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ 10. ਧੋਖੇ ਪੂਰਣ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਤੇ 11. ਚੋਟ, ਸਦਮਾ

ਬਾਜ਼ਗਸ਼ਤ[1]

ਐਸੀ ਹੀ ਸਰਦ ਸ਼ਾਮ ਥੀ ਵੋ ਭੀ
ਜਬ ਵੋ ਮੇਂਹਦੀ ਰਚਾਏ ਹਾਥੋਂ ਮੇਂ
ਅਪਨੀ ਆਹਟ ਕੇ ਖ਼ੌਫ਼ ਸੇ ਲਰਜ਼ਾਂ[2]
ਸੁਰਖ਼ ਆਂਚਲ ਮੇਂ ਮੂੰਹ ਛੁਪਾਏ ਹੁਏ
ਅਪਨੇ ਖ਼ਤ ਮੁਝ ਸੇ ਲੇਨੇ ਆਈ ਥੀ

ਉਸ ਕੀ ਸਹਿਮੀ ਹੁਈ ਨਿਗਾਹੋਂ ਮੇਂ
ਕਿਤਨੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਇਲਤਜ਼ਾਏਂ ਥੀਂ
ਉਸ ਕੇ ਚਿਹਰੇ ਕੀ ਜ਼ਰਦ ਰੰਗਤ ਮੇਂ
ਕਿਤਨੀ ਮਜਬੂਰੀਓਂ ਕੇ ਸਾਏ ਥੇ
ਮੇਰੇ ਹਾਥੋਂ ਸੇ ਖ਼ਤ ਪਕੜਤੇ ਹੀ
ਜਾਨੇ ਕਿਆ ਸੋਚਕਰ ਅਚਾਨਕ ਵੋ
ਮੇਰਾ ਸ਼ਾਨਾ[3] ਪਕੜ ਕੇ ਰੋਈ ਥੀ
ਉਸ ਕੇ ਯਾਕੂਤ ਰੰਗ[4] ਹੋਂਟੋਂ ਕੇ
ਕੰਪਕੰਪਾਤੇ ਹੁਏ ਕਿਨਾਰੋਂ ਪਰ
ਸੈਂਕੜੋਂ ਅਨਕਹੇ 'ਫ਼ਸਾਨੇ[5] ਥੇ

ਸਰਦ ਸ਼ਾਮੋਂ ਮੇਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਕਸਰ
ਜਬ ਯੇ ਮੰਜ਼ਰ[6] ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਹੈ

---

1. ਪ੍ਰਤੀ ਧੁਨੀ, ਗੂੰਜ 2. ਕੰਬਦਾ ਹੋਇਆ 3. ਮੋਢਾ 4. ਸੁਰਖ਼ ਰੰਗ ਦੇ 5. ਕਹਾਣੀਆਂ 6. ਦ੍ਰਿਸ਼, ਨਜ਼ਾਰਾ

ਏਕ ਲਮਹਾ[1] ਹਿਨਾਈ[2] ਹਾਥੋਂ ਸੇ
ਮੁਝ ਕੋ ਅਪਨੀ ਤਰਫ਼ ਬੁਲਾਤਾ ਹੈ
ਹਮਨਸ਼ੀਂ[3] ਰੂਠ ਕਰ ਨ ਜਾ ਮੁਝ ਸੇ
ਏਸੀ ਹੀ ਸਰਦ ਸ਼ਾਮ ਥੀ ਵੋ ਭੀ — !

●

'ਅਤਹਰ' ਨਫ਼ੀਸ

ਲਫ਼ਜ਼ੋਂ ਕੀ ਸ਼ਬਨਮ[4]

ਉਜਲੇ ਲਫ਼ਜ਼ੋਂ ਕਾ ਸ਼ਬਨਮ ਸੇ
ਮੇਰੀ ਆਂਖੇਂ ਭੀਗ ਚਲੀ ਹੈਂ
ਪਲਕ-ਪਲਕ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਆਂਸੂ
ਮੋਤੀ ਬਨਕਰ ਦਮਕ ਉਠੇ ਹੈਂ
ਨਫ਼ਸ-ਨਫ਼ਸ[5] ਕੁਛ ਦਰਦ ਅਨੋਖੇ
ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਬਨਕਰ ਮਹਿਕ ਉਠੇ ਹੈਂ
ਮੇਰਾ ਰੂਹ ਕੇ ਸੰਨਾਟੇ ਮੇਂ !!
ਚਾਂਦ-ਸਿਤਾਰੇ ਚਮਕ ਉਠੇ ਹੈਂ
ਮੁਝ ਕੋ ਏਸੇ ਖ਼ਤ ਮੱਤ ਲਿੱਖੋ
ਜਿਨ ਕੋ ਪੜ੍ਹ ਕਰ
ਜਿਨ ਕੋ ਛੂ ਕਰ

---

1. ਪਲ 2. ਮਹਿੰਦੀ ਰੰਗੇ 3. ਸਾਥਣ 4. ਤ੍ਰੇਲ 5. ਹਰ ਸਾਹ ਵਿਚ

ਮੈਂ, ਇਕ ਜ਼ੱਰਾ[1]
ਸੂਰਜ ਕੀ ਸੀ ਸ਼ਾਨ ਦਿਖਾਊਂ
ਸੋਚੂੰ ਔਰ ਇਤਰਾਊਂ

'ਆਤਿਸ਼' ਲੁਧਿਆਨਵੀ

ਮੈਂ ਔਰ ਤੁਮ

ਮੈਂਨੇ ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਕਈ ਬਾਰ ਕਹਾ ਹੈ ਤੁਮ ਸੇ
ਆਜ ਫਿਰ ਸੇ ਉਸੀ ਇਕ ਬਾਤ ਕੋ ਦੁਹਰਾਤਾ ਹੂੰ
ਮੁਝ ਕੋ ਯੂੰ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਖ਼ਤ ਨ ਕਭੀ ਲਿੱਖਾ ਕਰੋ
ਮੁਝ ਕੋ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ ਮੈਂ ਇਨ ਬਾਤੋਂ ਸੇ ਘਬਰਾਤਾ ਹੂੰ

ਸ਼ਿੱਦਤੇ-ਸ਼ੌਕ ਸੇ[2] ਯੇ ਜਲਤੀ ਹੁਈ ਤਹਿਰੀਰੇਂ[3]
ਪਿਆਰ ਮੇਂ ਡੂਬੇ ਹੂਏ ਲਫ਼ਜ਼ੋਂ ਕੇ ਰੰਗੀਨ ਹਿਸਾਰ[4]
ਅਜਨਬੀ ਨਜ਼ਰੋਂ ਕੋ ਅਪਨਾ ਤੋ ਬਨਾ ਸਕਤੇ ਹੈਂ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਕੋ ਲਾਏ ਯੇ ਦਾਮੇ-ਹਸੀਂ[5] ਹੈਂ ਬੇਕਾਰ

ਤੁਮ ਨੇ ਜੋ ਅਪਨੇ ਲੀਏ ਰਾਹ ਚੁਨਾ ਥਾ ਪਹਿਲੇ
ਅਬ ਉਸੀ ਰਾਹ ਪੇ ਸੱਚਾਈ ਸੇ ਚਲਤੀ ਜਾਓ

---

1. ਕਣ, ਕਿਣਕਾ 2. ਪਿਆਰ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ 3. ਲਿਖਾਵਟਾਂ
4. ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਜਾਂ ਰੇਖਾਵਾਂ 5. ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਜਾਲ

ਰੋਜ਼ ਰਾਹੋਂ ਕਾ ਬਦਲਨਾ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ
ਯੂੰ ਨ ਹਰਜਾਈ ਬਨੋ, ਖ਼ੁਦ ਪੇ ਸਿਤਮ[1] ਮੱਤ ਢਾਓ

ਫ਼ਾਇਦਾ ਕਿਆ ਹੈ ਮੁਝੇ ਇਸ ਤਰਹ ਉਲਝਾਨੇ ਸੇ
ਦਿਲ ਨ ਹੋ ਦੀਦ[2] ਕਾ ਮੁਸ਼ਤਾਕ[3] ਤੋ ਮਹਿਮਿਲ[4] ਕਿਆ ਹੈ
ਜੋ ਸਫ਼ਰ ਪਰ ਹੀ ਨ ਆਮਾਦਾ[5] ਹੋ ਫਿਰ ਉਸ ਕੇ ਲਏ
ਪੁਰਫ਼ਿਜ਼ਾ ਰਾਹਗੁਜ਼ਾਰ[6], ਰਾਹਤੇ-ਮੰਜ਼ਿਲ[7] ਕਿਆ ਹੈ

ਦਾਵਤੇ - ਇਸ਼ਰਤੇ - ਰੁਖ਼ਸਾਰ - ਓ-ਲਬ-ਓ-ਕਾਕੁਲ ਸੇ[8]
ਤਲਬ-ਓ-ਸ਼ੌਕ[9] ਕੀ ਜ਼ੰਜੀਰ ਨਾ ਪਹਿਨਾਓ ਮੁਝੇ
ਮੁਝ ਕੋ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਦੁਨੀਆ ਮੇਂ ਮੋਹੱਬਤ ਕਾ ਮਆਲ[10]
ਦੇ ਕੇ ਪੈਗ਼ਾਮ ਵਫ਼ਾਓਂ ਕੇ ਨ ਬਹਿਕਾਓ ਮੁਝੇ
ਕਿਆ ਕੀਆ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਮੇਂ ਇਨਸਾਨੋਂ ਸੇ
ਸੈਂਕੜੋਂ ਬਸਤੇ ਹੂਏ ਘਰ ਥੇ ਕਿ ਬਰਬਾਦ ਹੂਏ
ਵਸਲੇ-ਲੈਲਾ[11] ਕਾ ਤਲਬਗਾਰੀ[12] ਮੇਂ ਕਿਤਨੇ ਮਜਨੂੰ
ਖ਼ਾਕ ਉੜਾਤੇ ਰਹੇ ਸਹਿਰਾਓਂ ਕੀ[13] ਨਾਸ਼ਾਦ[14] ਰਹੇ

ਅਬ ਯੇ ਤੁਮ ਕਹਿਤੀ ਹੋ ਮੈਂਨੇ 'ਉਸੇ' ਕਬ ਚਾਹਾ ਥਾ
ਮੌਜੇ-ਸਾਹਿਲ[15] ਮੇਰਾ ਉੱਮਾਦ ਕਾ ਸਾਹਿਲ ਤੋ ਨ ਥੀ
ਰਾਹੇ-ਆਵਾਰਗੀ-ਏ ਸ਼ੌਕ ਮੇਂ[16] ਪਲ ਭਰ ਕੇ ਲੀਏ
ਮੈਂ ਜਹਾਂ ਠਹਿਰੀ ਥੀ ਇਕ ਮੋੜ ਥਾ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋ ਨ ਥੀ

---

1. ਜ਼ੁਲਮ, ਅਤਿਆਚਾਰ 2. ਦਰਸ 3. ਉਤਸੁਕ 4. ਊਠ ਦਾ ਪੀਂਘਾ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਜਨੂੰ ਦੀ ਲੈਲਾ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ) 5. ਤਿਆਰ, ਰਾਜ਼ੀ 6. ਸੁਹਣਾ ਰਾਹ 7. ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਅੱਪੜਨ ਦਾ ਸੁਖ 8. ਕੇਸਾਂ, ਹੋਠਾਂ ਤੇ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ 9. ਪਿਆਰ ਦੀ ਤਲਬ, ਇੱਛਾ 10. ਫਲ ਸਿੱਟਾ 11. ਲੈਲਾ ਦੇ ਮੇਲ ਦੀ 12. ਇੱਛਾ 13. ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਦੀ 14. ਨਾਖ਼ੁਸ਼ 15. ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜਲੀ ਲਹਿਰ 16. ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਭਟਕ ਜਾਣ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ

ਟਾਹ ਕਾ ਫੂਲ ਥਾ ਇਕ ਮੈਂਨੇ ਜਿਸੇ ਪਿਆਰ ਕੀਆ
ਵੋ ਤਮੰਨਾ ਕੇ ਚਮਨਾਜ਼ਾਰ[1] ਮੇਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਤੋ ਨ ਥਾ
ਮੈਂ ਕਿ ਮਹਿਤਾਬ[2] ਕੀ ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼ ਮੇਂ ਥੀ ਸਰਗਰਮੇ-ਸਫ਼ਰ[3]
ਕਹਿਕਸ਼ਾਂ[4] ਕਾ ਕੋਈ ਤਾਰਾ, ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋ ਨ ਥਾ

ਮੈਂ ਅਗਰ ਮਾਨ ਭੀ ਲੂੰ ਬਾਤ ਤੁਮਹਾਰੇ ਦਿਲ ਕੀ
ਤੁਮ ਮੇਰੀ ਧੁਨ ਮੇਂ ਸਿਤਾਰੋਂ ਕੋ ਭੀ ਛੂ ਆਈ ਹੋ
ਤੁਮ ਕੋ ਮੁਝ ਸੇ ਹੀ ਮੋਹੱਬਤ ਹੈ ਫ਼ਕਤ[5] ਮੁਝ ਸੇ ਹੀ
ਮੈਂ ਗ਼ਲਤ ਤੁਮ ਕੋ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਹਰਜਾਈ ਹੋ

ਲੇਕਿਨ ਇਤਨਾ ਤੋ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਮੈਂ ਨਾਦਾਂ ਹੀ ਸਹੀ
ਤੁਮ ਮੇਂ ਔਰ ਮੁਝ ਮੇਂ ਜੋ ਹੈ ਫ਼ਾਸਿਲੇ ਤਕਦੀਰੋਂ ਕੇ[6]
ਉਨ ਕਾ ਮਿਟ ਜਾਨਾ ਕਿਸੀ ਹਾਲ ਮੇਂ ਮੁਮਕਿਨ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਹਮ ਕਿ ਦੋ ਰੰਗ ਹੈਂ ਦੋ ਤਰਹ ਕੀ ਤਸਵੀਰੋਂ ਕੇ

ਤੁਮ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦ ਫ਼ਿਜ਼ਾਓਂ ਮੇਂ[7] ਜਨਮ ਪਾਇਆ ਹੈ
ਮੈਂਨੇ ਪਾਬੰਦੀ-ਏ-ਮਾਹੌਲ ਮੇਂ[8] ਆਂਖੇਂ ਖੋਲ੍ਹੀਂ
ਵਸਲ[9] ਕੀ ਲੱਜ਼ਤੇਂ[10] ਕਿਤਨੀ ਭੀ ਹੋ ਸ਼ੀਰੀਂ[11] ਲੇਕਿਨ
ਜ਼ੀਸਤ[12] ਮੇਂ ਤਲਖ਼ੀਆਂ[13] ਭਰ ਦੇਤੀ ਹੈ ਦੌਲਤ ਕੀ ਕਮੀ

1. ਬਗ਼ੀਚਾ 2. ਚੰਦ 3. ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਰਹੀ 4. ਅਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ 5. ਕੇਵਲ 6. ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ 7. ਮਹੌਲ ਵਿਚ 8. ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਭਰੇ ਮਹੌਲ ਵਿਚ 9. ਮੇਲ 10. ਆਨੰਦ 11. ਮਿੱਠੀ 12. ਜੀਵਨ 13. ਕੁੜੱਤਣਾਂ

ਤਮੰਨਾ

ਮੈਂਨੇ ਬਾਰਹਾ ਸੋਚਾ
ਮੈਂਨੇ ਬਾਰਹਾ ਚਾਹਾ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੇ ਸਹਿਰਾ[1] ਮੇਂ
ਇਕ ਦਰਖ਼ਤ ਹੀ ਐਸਾ
ਕਾਸ਼ ਮੁਝ ਕੋ ਮਿਲ ਜਾਏ
ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਏ ਮੇਂ ਦੋ ਪਲ
ਬੈਠ ਕਰ ਨ ਯਾਦ ਆਏ
ਵੋ ਘੜੀ ਕਿ ਜਬ ਹਮ-ਤੁਮ
ਫਿਰ ਕਭੀ ਨ ਮਿਲਨੇ ਕੋ
ਮਿਲ ਕੇ ਹੋ ਗਏ ਰੁਖ਼ਸਤ[2]

1. ਮਾਰੂਥਲ 2. ਵਿਦਾ

ਅਨੋਖੀ ਬਾਤ

ਇਕ ਆਗ ਸੇ ਦੋ ਚਿਹਰੇ ਉਭਰੇ
ਵੋ ਚਿਹਰੇ ਕੌਨ ਥੇ ? ਮੈਂ ਔਰ ਤੂੰ
ਜੋ ਭਟਕ ਰਹੇ ਥੇ ਵਕਤ ਕੇ ਅੰਧੇ ਰਸਤੇ ਪਰ
ਔਰ ਜਗ ਕੇ ਮੇਲੇ ਕੇ ਅੰਦਰ
ਮੈਂ ਢੂੰਡ ਰਹਾ ਥਾ ਬਰਸੋਂ ਸੇ
(ਤੁਝ ਕੋ ਹੀ) ਮਗਰ
ਅਨਜਾਨ ਬਹੁਤ
ਮਾਲੂਮ ਨ ਥਾ, ਕਿਆ ਖੋਇਆ ਹੈ
ਥੋ ਧਰਤੀ ਥੀ, ਕੁਛ ਮੌਸਮ ਥੇ ਔਰ ਆਸ਼ਾ ਕੇ ਸਪਨੇ ਦਿਲ ਮੇਂ
ਚਲਤੇ-ਚਲਤੇ
ਹਮ ਪਹੁੰਚ ਗਏ
ਇਕ ਰੋਜ਼ ਕਿਨਾਰੇ ਸਾਗਰ ਕੇ
ਮੈਂ ਜਨਮ-ਜਨਮ ਕਾ ਪਿਆਸਾ ਥਾ
ਦੇਖਾ, ਕੋਈ ਪਿਆਸਾ ਔਰ ਭੀ ਹੈ
ਫਿਰ ਕੈਸੀ ਅਨੋਖੀ ਬਾਤ ਹੂਈ
ਉਸ ਸਾਹਲ[1] ਪਰ
ਮੈਨੇ ਤੁਝ ਕੋ, ਤੂਨੇ ਮੁਝ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ ਲੀਆ

●

1. ਸਾਗਰ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ

ਆਖ਼ਰੀ ਪਹਿਚਾਨ

ਅਗਰ ਸੰਗਦਿਲ ਹੈ ਜ਼ਮਾਨਾ ਤੋ ਕਿਆ ਹੈ
ਅਗਰ ਐਸੀ ਦਸ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਭੀ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਕੋ ਕੈਦ ਕਰ ਲੇਂ
ਤੋ ਕਿਆ ਹੈ
ਮੇਰਾ ਜ਼ਹਨ[1] ਜਬ ਭੀ ਤੁਮਹਾਰੇ 'ਫ਼ਸਾਨੋਂ'[2] ਮੇਂ ਖੋਇਆ ਰਹੇਗਾ
ਕਿ ਦਿਲ ਕੀ ਰਵਿਸ਼[3] ਪਰ ਭਲਾ ਕਿਸ ਕਾ ਪਹਿਰਾ ਰਹਾ ਹੈ

ਅਬ ਇਸ ਬਾਰ ਜਬ ਦੋ ਸੁਲਗਤੇ ਬਦਨ ਆਖ਼ਿਰੀ ਬਾਰ ਮਿਲ ਕਰ
ਜੁਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ

ਯੇ ਵਾਅਦਾ ਕਰੋ
ਤਨਕੀ ਰੂਹੇਂ ਯੂਹੀਂ ਰੋਜ਼ ਮਿਲਤੀ ਰਹੇਂਗੀ
ਤੁਮਹਾਰੇ ਲਬੋਂ ਪਰ[4] ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਅਬ ਭੀ ਮਚਲਤਾ ਰਹੇਗਾ
ਤੁਮਹਾਰੀ ਆਂਖੋਂ ਮੇਂ ਅਬ ਭੀ ਉਨ ਆਂਖੋਂ ਕਾ ਨਕਸ਼ਾ ਰਹੇਗਾ
ਜੋ ਤੁਮਹਾਰੇ ਲੀਏ ਟਕਟਕੀ ਬਾਂਧ ਕਰ
ਧਿਆਨ ਕੀ ਸੂਨੀ ਰਾਹੋਂ ਪੇ ਬੇਚੈਨ ਬੈਠੀ ਰਹੀ ਹੈ

ਮਗਰ ਹਾਂ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖਨਾ
ਅਬ ਵੋ ਚੂੰਕਿ ਹਮਾਰੇ ਤੁਮਹਾਰੇ ਬਜ਼ਾਹਿਰ ਰਵਾਬਤ[5]...
ਤੋ ਅਫ਼ਸੋਸ ਸਬ ਮੁਨਕਤਅ[6] ਹੋ ਚੁਕੇ

1. ਮਸਤਕ, ਜ਼ਿਹਨ 2. ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ 3. ਜਲਣ 4. ਹੋਂਠਾਂ ਉਤੇ
5. ਸੰਬੰਧ, ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ

ਇਸ ਲੀਏ ਦੋਸਤੋਂ ਮੇਂ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਸੇ ਅਬ ਗੁਰੇਜ਼ਾਂ ਸੇ[1] ਰਹਿਨਾ
ਮੇਰੇ ਜਿਤਨੇ ਖ਼ਤ ਹੈਂ ਖ਼ੁਦਾਰਾ[2] ਉਨਹੇਂ ਆਗ ਮੇਂ ਡਾਲ ਦੇਨਾ
ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਪੂਛੇ
ਤੋ ਹੈਰਤ[3] ਸੇ ਕਹਿਨਾ
"ਤੱਾਜੁਬ[4] ਹੈ ਅਬ ਤੱਕ ਕਿਸੀ ਐਸੀ ਲੜਕੀ ਸੇ ਮਿਲਨਾ ਤੋ ਕਿਆ
ਮੈਂ ਤੋ ਯੇ ਨਾਮ ਹੀ ਆਜ ਪਹਿਲੇ-ਪਹਿਲ ਆਪ ਸੇ ਸੁਨ ਰਹਾ ਹੂੰ।"

■

ਅਰਸ਼ ਸਿੱਦੀਕੀ

ਮੈਂ ਭਟਕਤਾ ਹੂੰ

ਜਬ ਸੇ ਮੈਂਨੇ ਤੇਰੇ ਹੋਟੋਂ ਸੇ ਵੋ ਸਾਹਬਾ[5] ਪੀ ਹੈ
ਜਿਸ ਕੇ ਹਰ ਘੂੰਟ ਮੇਂ ਤਲਖ਼ੀ[6] ਭੀ ਹੈ ਸ਼ੀਰੀਨੀ[7] ਭੀ
ਮੈਂ ਸੁਕੂੰ[8] ਨਾਮ ਕੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਗੰਵਾ ਬੈਠਾ ਹੂੰ!
ਬਦਹੁਮਾਂ[9] ਹੈ ਮੇਰੀ ਸੁਬਹੇਂ, ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਮੇਂ ਮੁਝ ਸੇ
ਮੇਰੀ ਨੀਂਦੇਂ ਮੇਰੀ ਰਾਤੋਂ ਸੇ ਖ਼ਫ਼ਾ ਰਹਿਤੀ ਹੈਂ!
ਮੇਰੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਮੇਂ ਅਬ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੁਛ ਭੀ
ਸ਼ਿੱਦਤੇ-ਕਰਬ ਨੇ[10] ਛੀਨਾ ਹੈ ਕਰਾਰੇ-ਹਸਤੀ[11]

---

1. ਤਲਾਅ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰੀ ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰਨੀ 2. ਰੱਬ ਦੇ ਵਾਸਤੇ 3, 4. ਹੈਰਾਨੀ 5. ਸ਼ਰਾਬ 6. ਕੁੜੱਤਣ 7. ਮਿਠਾਸ 8. ਸ਼ਾਂਤੀ, ਆਰਾਮ 9. ਗੁੱਸੀ ਹੋਈ 10. ਅਤਿ ਦੀ ਪੀੜ ਨੇ 11. ਜੀਵਨ ਦਾ ਚੈਨ

ਖ਼ਿਰਮਨੇ-ਜ਼ੀਸਤ[1], ਗ਼ਮੋਂ-ਦਰਦ ਕੀ ਆਤਿਸ਼[2] ਮੇਂ ਤਪਾਂ ਹੈ[3]
ਨ ਸੁਕੂੰ ਹੈ ਨ ਅਮਾਂ[4] ਹੈ।

ਦਿਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਕਰ ਯੇ ਬਿਛੜਨਾ ਕਿਉਂ ਹੈ
ਕਾਸ਼ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹੋਂ ਕੇ ਕਰੀਂ[5] ਰਹਿ ਸਕਤੀ
ਤੇਰੀ ਕੁਰਬਤ[6], ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ ਕਾ ਸੁਕੂੰ ਬਨ ਜਾਤੀ
ਤੇਰੇ ਲਬ[7] ਮੇਰੇ ਦਿਲੋ-ਜਾਂ ਕੋ ਸੁਨਾ ਕਰ ਨਗ਼ਮੇ
ਮੁਝ ਕੋ ਖ਼ੁਾਬੋਂ ਕੇ ਹਸੀਂ ਦੇਸ ਮੇਂ ਦਾਈਮ[8] ਰਖਤੇ
ਔਰ ਮੈਂ ਸਾਏ ਮੇਂ ਜ਼ੁਲਫ਼ੋਂ ਕੇ[9] ਤੇਰੀ ਸੋ ਰਹਿਤਾ

ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਔਰ ਮੇਰੀ ਰੂਹ—ਸੁਕੂੰ[10] ਕੇ ਤਾਲਿਬ[11]
ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ ਗ਼ਮ-ਦੂਰੀ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੁਝ ਸੇ
ਆ, ਕਰੀਬ ਆ, ਗ਼ਮ-ਦੂਰੀ ਕੋ ਮਿਟਾ ਦੇ ਆਕਰ
ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਹੂੰ ਮੁਝੇ ਯੇ ਰਾਜ਼ ਬਤਾ ਦੇ ਆਕਰ
ਅਪਨੇ ਬੋਸੇ[12] ਮੇਰੇ ਹੋਂਟੋਂ ਸੇ ਤੂ ਵਾਪਸ ਲੇ ਲੇ
ਔਰ ਮੁਝੇ ਤੇਰੇ ਲਬੋਂ ਸੇ ਜੋ ਮਿਲੀ ਥੀ ਲੋਰੀ
ਉਸ ਕੋ ਫਿਰ ਅਪਨਾ ਪਤਾ ਦੇ।
ਮੇਰੀ ਸੁਬਹੇਂ, ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਮੇਂ, ਜੋ ਖ਼ੁਦਾ ਜਾਨੇ ਕਹਾਂ ਹੈਂ
ਮੇਰੀ ਨੀਂਦੇਂ ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਰਾਤ ਕੀ ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਨਿਹਾਂ[13] ਹੈਂ
ਮੁਝੇ ਫਿਰ ਲੌਟਾ ਦੇ !
ਮੈਂ ਭਟਕਤਾ ਹੂੰ, ਕਰੀਬ ਆ
ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆ,
ਮੁਝੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਕਾ ਪਤਾ ਦੇ !!

---

1. ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਵਿਹੜਾ 2. ਦੁਖਾਂ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਅੱਗ 3. ਤਪ ਜਾਂ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ 4. ਪਨਾਹ 5. ਨੇੜੇ 6. ਨੇੜਤਾ 7. ਹੋਂਠ 8. ਸਥਾਈ 9. ਕੇਸਾਂ ਦੇ 10. ਸ਼ਾਂਤੀ 11. ਇੱਛਕ 12. ਚੁੰਮਣ 13. ਓਹਲੇ ਹਨ

ਰਸ਼ੀਦ 'ਅਸਰ'

ਖ਼ਲਾ[1] ਮੇਂ ਗੁੰਮ ਹੈ !

ਉਸੇ ਨ ਢੂੰਡੋ ਵੋ ਮਾਹੋ-ਅੰਜੁਮ ਕੇ[2] ਰਾਸਤੋਂ ਪਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ
ਉਸੇ ਨ ਢੂੰਡੋ ਵੋ ਮੁਝ ਸੇ ਰੂਪੋਸ਼[3] ਹੋ ਗਈ ਹੈ
ਕਹੀਂ ਖ਼ਲਾਓਂ ਮੇਂ ਖੋ ਗਈ ਹੈ
ਉਸੇ ਨ ਢੂੰਡੋ ਕਿ ਉਸੇ ਪਾਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਬੜਾ ਜੁਨੂੰ[4] ਹੈ
ਵੋ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ਮੋਹੱਬਤੋਂ ਕੀ
ਵੋ ਚਾਂਦਨੀ ਹੈ ਅਕੀਦਤੋਂ ਕੀ[5]
ਵੋ ਮਾਹੋ-ਅੰਜੁਮ ਕੀ ਜੁਸਤਜੂ[6] ਹੈ
ਵੋ ਆਰਜ਼ੂਓਂ ਕੀ ਆਰਜ਼ੂ ਹੈ
ਵੋ ਆਬਰੂ[7] ਹੈ ਹਕੀਕਤੋਂ[8] ਕੀ
ਉਸੇ ਨ ਢੂੰਡੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਮੇਰੀ ਦੇਰੀਨਾ[9] ਵਹਿਸ਼ਤੋਂ ਸੇ[10]
ਮੇਰੀ ਹਵਸਨਾਕ[11] ਹਸਰਤੋਂ ਸੇ
ਤਲਬ ਕੀ[12] ਸਾਰੀ ਹਿਕਾਰਤੋਂ ਸੇ[13]
ਬਚਾ ਕੇ ਦਾਮਨ ਸਫ਼ਰ ਕੀਆ ਹੈ
ਮੁਝੇ ਕੁਛ ਐਸਾ ਸਬਕ ਦੀਆ ਹੈ
ਕਿ ਮੇਰੀ ਖ਼ਸਲਤ[14] ਕੀ ਬਰਬਰੀਅਤ[15] ਦਰਿੰਦਗੀ[16]
ਕਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨੇ

1. ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਸੱਖਣਾਪਣ 2. ਚੰਦਾਂ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ 3. ਅਦ੍ਰਿਸ਼ 4. ਉਨਮਾਦ, ਜਨੂਨ 5. ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ 6. ਤਲਾਸ਼ 7. ਇੱਜ਼ਤ 8. ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਦੀ 9. ਪੁਰਾਣੀ 10. ਜੰਗਲੀਪਨ ਤੋਂ 11. ਹਵਸਪੂਰਣ 12. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ 13. ਨਫ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ 14. ਸੁਭਾਅ 15. ਵਹਿਸ਼ੀਪੁਣਾ 16. ਪਸ਼ੂਪੁਣਾ

ਹਿਮਾਲੈ ਕੀ ਬੁਲੰਦੀਓਂ ਸੇ ਗਿਰੀ ਹੈ ਤਹਤੱਸਰਾ[1] ਮੇਂ ਜਾ ਕਰ
ਉਸੇ ਨ ਢੂੰਡੋ ਵੋ ਸਾਮਨੇ ਹੈ, ਯਹੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਮੇਂ ਹੈ
ਉਸੇ ਨ ਢੂੰਡੋ ਵੋ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ
ਵੋ ਚਾਂਦਨੀ ਹੈ
ਵੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ
ਵੋ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ

ਇਬਨੇ-ਸਫ਼ੀ 'ਅਸਰਾਰ'

ਅਨਸੁਨੀ

ਅਗਰ ਮੈਂ ਨ ਹੋਤਾ ਕੋਈ ਔਰ ਹੋਤਾ !
ਕੋਈ ਔਰ ਹੋਤਾ ਜੋ ਇਨ ਅੰਖੜੀਓਂ ਕੀ
ਛਲਕਤੀ ਗੁਲਾਬੀ ਮੇ[2] ਜੀ ਭਰ ਕੇ ਪੀਤਾ
ਕੋਈ ਔਰ ਹੋਤਾ ਜੋ ਗੁਸਤਾਖ਼-ਓ-ਬੇਬਾਕ
ਨਜ਼ਰੋਂ ਸੇ ਇਨ ਸੁਰਖ਼ ਹੋਠੋਂ ਕੋ ਸੀਤਾ
ਕੋਈ ਔਰ ਇਨ ਸਰਦ ਬਾਹੋਂ ਕੋ ਛੂਤਾ
ਕੋਈ ਔਰ ਛੂਤਾ, ਯੇ ਕਿਆ ਕਹਿ ਰਹਾ ਹੂੰ ?
ਅਰੇ ਕੌਨ ਜਾਨੇ ਛੂਆ ਹੋ ਕਿਸੀ ਨੇ
ਮਗਰ ਤੁਮ ਭਲਾ ਕਿਓਂ ਬਤਾਓਗੀ ਮੁਝ ਕੋ !

1. ਪਤਾਲ 2. ਸ਼ਰਾਬ

ਨ ਬਤਲਾਓ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਯੇ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ
ਯਹਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੈ ਭੀ ਅਛੂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਯੇ ਪੁਰਵਾ ਹਵਾਓਂ ਕੇ ਸ਼ਾਨੋਂ ਪੇ[1] ਲਹਿਰਾਤੀ
ਬੰਸੀ ਕੀ ਲੈਅ ਭੀ ਅਛੂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਇਸੇ ਨਰਮ ਸ਼ਾਖ਼ੋਂ ਕੀ ਬਾਹੋਂ ਨੇ ਭੀਂਚਾ
ਇਸੇ ਝੀਲ ਕੀ ਸਰਦ ਲਹਿਰੋਂ ਨੇ ਚੂੰਮਾ
ਕਹੀਂ ਇਸ ਕੇ ਗੇਸੂ[2] ਚੱਟਾਨੋਂ ਸੇ ਉਲਝੇ ਕਹੀਂ
ਇਸ ਕੋ ਬਲ ਖਾਤੀ ਨਹਿਰੋਂ ਨੇ ਚੂੰਮਾ
ਤੋ ਯੇ ਅਪਨੀ ਦੋਸ਼ੀਜ਼ਗੀ[3] ਖੋ ਕੇ ਅਬ ਮੇਰੇ
ਕਾਨੋਂ ਸੇ ਰਹਿ-ਰਹਿ ਕੇ ਟਕਰਾ ਰਹੀ ਹੈ
ਤੁਮਹੀ ਯੇ ਬਤਾਓ ਮੈਂ ਕੈਸੇ ਸਮਝ ਲੂੰ
ਕਿ ਯੇ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੇ ਲੀਏ ਆ ਰਹੀ ਹੈ
ਤੁਮਹਾਰੀ ਜਬੀਂ ਪਰ[4] ਉਭਰਤੀ ਹੂਈ ਸਲਵਟੇਂ
ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈਂ, ਕਿਸੀ ਸੋਚ ਮੇਂ ਹੋ
ਮਗਰ ਤੁਮ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਬਤਾਓਗੀ ਮੁਝ ਕੋ !

1. ਮੋਢਿਆਂ ਉਤੇ 2. ਕੇਸ 3. ਕੁਆਰਾਪਣਾ 4. ਮੱਥੇ ਉਤੇ

ਸਾਏ ਸੇ

ਕਿਉਂ ਮੇਰੇ ਸਾਥ-ਸਾਥ ਆਤਾ ਹੈ ?
ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ ਬੇਨਿਸ਼ਾਂ ਨਾਦਾਂ
ਸਾਥ ਮੇਰਾ-ਤੇਰਾ ਕਹਾਂ ਨਾਦਾਂ

ਥਕ ਗਏ ਪਾਂਵ ਪੜ ਗਏ ਛਾਲੇ
ਮੰਜ਼ਿਲੇਂ ਟਮ-ਟਮਾ ਰਹੀ ਹੈਂ—ਦੂਰ !
ਬਸਤੀਆਂ ਔਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈਂ—ਦੂਰ !

ਮੈਂ ਅਕੇਲਾ ਚਲੂੰਗਾ ਏ ਸਾਏ !
ਕੌਨ ਅਹਿਦੇ-ਵਫ਼ਾ[1] ਨਿਭਾਤਾ ਹੈ ?
ਕਿਉਂ ਮੇਰੇ ਸਾਥ-ਸਾਥ ਆਤਾ ਹੈ ?

ਤੂ ਅਭੀ ਜਾ ਮਿਲੇਗਾ ਸਾਇਓਂ ਮੇਂ
ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਜਾਊਂ, ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਜਾਊਂ ?
ਕਿਸ ਕੀ ਆਗੋਸ਼[2] ਮੇਂ ਅਮਾਂ[3] ਪਾਊਂ ?

1. ਵਫ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਣ 2. ਗੋਦੀ ਵਿਚ 3. ਪਨਾਹ, ਸ਼ਰਣ

ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ

ਜ਼ਮਾਨੇ ਕੀ ਗਰਦਿਸ਼ ਕਹਾਂ ਖੀਂਚ ਲਾਈ
ਨ ਸਹਿਰਾ[1], ਨ ਗੁਲਸ਼ਨ, ਫ਼ਕਤ[2] ਯੇ ਚਟਾਨੇਂ
ਮੋਹੱਬਤ ਕੀ ਨਾਕਾਮੀਓਂ ਕੀ ਜ਼ਬਾਨੇਂ
ਔਰ ਇਨ ਸੰਗਜ਼ਾਰੋਂ ਕੇ[3] ਆਂਸੂ, ਯੇ ਚਸ਼ਮੇ
ਕਿਸੀ ਕੋਹਕਨ ਕੀ[4] ਤਮੰਨਾ ਕੀ
ਬੇਹਾਸਿਲੀ[5] ਪਰ ਬਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੈਂ
ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਬਾਦਲ ਕੀ ਝਾਲਰ ਸਜਾਏ
ਵੋ ਚਾਂਦ ਅਪਨੇ ਤਾਰੋਂ ਸੇ ਮਹਿਫ਼ਲ ਸਜਾਏ
ਕਿ ਜੈਸੇ ਸਿਤਾਰੋਂ ਕੀ ਉਲਫ਼ਤ[6] ਮੇਂ ਖੋਕਰ
ਜ਼ਿਮੀਂ ਕੀ ਉਸੇ ਕੋਈ ਪਰਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਖ਼ਲਾਓਂ[7] ਕੇ ਸੀਨੇ ਪੇ ਬਹਿਤੀ ਹਵਾਏਂ
ਨ ਕੋਈ ਸੰਦੇਸਾ, ਨ ਪੈਗਾਮ ਲਾਏਂ
ਯੇ ਸੰਗੀਨ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀਆਂ ਪਰਬਤੋਂ ਕੀ
ਔਰ ਇਨ ਅਜਨਬੀ ਵਾਦੀਓਂ ਕਾ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ
ਮੇਰਾ ਦਿਲ-ਤੁਮਹਾਰੀ ਮੋਹੱਬਤ ਕਾ ਆਦੀ !

1. ਮਾਰੂਥਲ 2. ਕੇਵਲ 3. ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ 4. ਫ਼ਰਿਹਾਦ—ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੀਰੀਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਾੜ 'ਚੋਂ ਨਦੀ ਖੋਦ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ 5. ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ 6. ਪਿਆਰ 7. ਖ਼ਿਲਾਅ, ਸੱਖਣੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ।

'ਏਜਾਜ਼' ਕੁਰੈਸ਼ੀ

ਸੰਗ[1] ਔਰ ਖ਼ਾਕ

ਤੁਮ ਮੁਝੇ ਦੇਖ ਕੇ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਸੀ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੋ
ਹੋਂਟ ਸੀ ਲੇਤੀ ਹੋ
ਅਨਜਾਨ-ਸੀ ਬਨ ਜਾਤੀ ਹੋ
ਔਰ ਮੈਂ ਸੋਚਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੂੰ ਯਹੀ
ਵੋ ਤਕੱਲੁਮ[2] ਜੋ ਮੇਰੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸੀਆ ਕਰਤਾ ਥਾ
ਵੋ ਨਿਗਾਹੇਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਚਲਾ ਕਰਤੀ ਥੀਂ
ਵੋ ਅਦਾਏਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਖ਼੍ਵਾਬ ਬੁਨਾ ਕਰਤੀ ਥੀਂ
ਵੋ ਅਦਾਏਂ, ਵੋ ਨਿਗਾਹੇਂ, ਵੋ ਤਕੱਲੁਮ ਹੈ ਕਹਾਂ

ਗੁਦਗੁਦਾਤੀ ਥੀ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਕੋ ਜੋ ਸ਼ੋਖ਼ ਹੰਸੀ
ਵੋ ਤਬੱਸੁਮ[3] ਜੋ ਮੁਝੇ ਲੂਟ ਲੀਆ ਕਰਤਾ ਥਾ
ਵੋ ਹੰਸੀ ਰੂਠ ਗਈ ਕਿਉਂ
ਵੋ ਤਬੱਸੁਮ ਹੈ ਕਹਾਂ
ਜਿਸ ਪੇ ਮਰਤਾ ਥਾ ਮੈਂ ਜੀਨੇ ਕੀ ਕਸਮ ਖਾ-ਖਾ ਕਰ
ਅਬ ਵੋ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਹਾਂ
ਮੁਝ ਕੋ ਲੇ ਆਈ ਯੇ ਗਰਦਿਸ਼ੇ-ਅੱਯਾਮ[4] ਕਹਾਂ
ਅਬ ਤੋ ਯੇ ਹਾਲ ਹੈ
ਮਿਲਤੀ ਹੋ ਮਹੀਨੋਂ ਮੇਂ ਕਭੀ
ਜਾਨੇ ਕਿਸ ਸੋਚ ਮੇਂ ਖੋ ਜਾਤੀ ਹੋ ਮੁਝ ਕੋ ਪਾਕਰ

1. ਪੱਥਰ 2. ਗੱਲਬਾਤ, ਆਵਾਜ਼ 3. ਮੁਸਕ੍ਰਾਹਟ 4. ਸਮੇਂ ਦਾ ਚੱਕਰ

ਤੁਮ ਸੇ ਮਿਲਨੇ ਕੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ
ਏਕ ਹੀ ਲਮਹੇ[1] ਕੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ
ਮੁੰਜਮਿਦ[2] ਹੋ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਮੇਂ ਬਦਲ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਫਿਰ ਵਹੀ ਮੈਂ
ਫਿਰ ਵਹੀ ਯਾਦੋਂ ਕਾ ਹੁਜੂਮ[3]
ਜ਼ਿਹਨ[4] ਹਰ ਯਾਦ ਸੇ ਸਰ ਫੋੜ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ

ਆਜ ਫਿਰ ਪਾਸ ਸੇ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੋ ਜੋ ਗ਼ੈਰੋਂ ਕੀ ਤਰਹ
ਉਂਗਲੀਆਂ ਪਲਕੋਂ ਪੇ ਔਰ ਲਬ[5] ਖ਼ਾਮੋਸ਼
ਸਰ ਕੋ ਢਾਂਪੇ ਹੁਏ
ਆਂਚਲ ਕਾ ਸਹਾਰਾ ਲੇਕਰ
ਆਜ ਫਿਰ ਲੁਟ ਗਇਆ ਮੈਂ ਏਸਾ ਨੱਜ਼ਾਰਾ[6] ਪਾ ਕਰ
ਰਾਤ ਪੁਰ-ਹੋਲ[7] ਹੈ, ਡਸਤਾ ਹੈ ਅੰਧੇਰਾ ਗਹਿਰਾ
ਰਾਸਤੇ ਬੁਝਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਤੇ ਹੈਂ

ਕਿਉਂ ਅੰਧੇਰੇ ਮੇਂ ਮਗਰ ਆਜ ਬੜ੍ਹੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ
ਅਪਨੇ ਮਜਬੂਰ ਕਦਮ
ਅਪਨੇ ਹੀ ਕਦਮੋਂ ਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਭਿਆਨਕ ਕਿਉਂ ਹੈ
ਫੜਫੜਾਤਾ ਹੈ, ਧੜਕਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਲ
ਕਿਸੀ ਮਜ਼ਲੂਮ, ਕਿਸੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਪਰਿੰਦੇ ਕੀ ਤਰਹ
ਕਿਸ ਕੇ ਰੋਨੇ ਕੀ, ਸਿਸਕਨੇ ਕੀ ਸਦਾ[8] ਆਤੀ ਹੈ
ਸ਼ੋਰ ਯੇ ਕੈਸਾ — ਯੇ ਚੀਖ਼ੇਂ, ਯੇ ਕਰਾਹੇਂ ਕੈਸੀ
ਕਾਸ਼ ਏਸੇ ਮੇਂ ਕੋਈ ਦੇ ਆਵਾਜ਼
ਜਿਸੇ ਸੁਨਨੇ ਕੋ

1. ਪਲ 2. ਜੰਮੀ ਹੋਈ 3. ਸਮੂਹ, ਇਕੱਠ 4. ਮਸਤਕ, ਜ਼ਿਹਨ 5. ਹੋਂਠ 6. ਦ੍ਰਿਸ਼ 7. ਭਿਆਨਕ 8. ਆਵਾਜ਼

ਕਾਨ ਮੁੱਦਤ ਸੇ ਤਰਸਤੇ ਹੈਂ ਮੇਰੇ
ਦੂਰ ਸੇ ਨਾਮ ਮੇਰਾ ਲੇ ਕੇ ਪੁਕਾਰੇ ਕੋਈ
ਔਰ ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਜੋ ਦੇਖੂੰ, ਵਹੀਂ ਬੁਤ ਬਨ ਜਾਊਂ

●

'ਏਜਾਜ਼' ਗੁਲ

ਪੇਸ਼ਕਸ਼[1]

ਬੁਝਾਓ ਸ਼ਮਏਂ, ਗਿਰਾਓ ਸਾਗ਼ਰ,[2] ਕਿਵਾੜ ਯਾਦੋਂ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦੋ
ਦਿਆਰੇ-ਮਾਜ਼ੀ[3] ਕਾ ਮਕਤਲੇ-ਦਿਲ[4] ਲਹੂ-ਲਹੂ ਹੈ
ਮੈਂ ਉਸ ਕੀ ਚਾਹਤ ਮੇਂ ਜੀ ਰਹਾ ਹੂੰ
ਕਿ ਜਿਸਕਾ ਚਿਹਰਾ ਹਜ਼ਾਰ ਚਿਹਰੋਂ ਕੀ ਆਰਜ਼ੂ ਹੈ
ਕਿ ਜਿਸਕੀ ਆਂਖੇਂ, ਹਜ਼ਾਰ ਆਂਖੋਂ ਕਾ ਖ਼੍ਵਾਬ ਠਹਿਰੀਂ
ਕਿ ਜਿਸਸੇ ਕਮਖ਼੍ਵਾਬ ਬਿਸਤਰੋਂ ਕੀ
ਸ਼ਿਕਨ — ਸ਼ਿਕਨ ਤੱਕ ਮਹਿਕ ਚੁਕੀ ਹੈ
ਮੁਝੇ ਖ਼ਬਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁਝਸੇ ਜੋ ਅਹਿਦੋ-ਪੈਮਾ[5]
ਕੀਏ ਥੇ, ਸਭ ਝੂਠ ਥੇ, ਗ਼ਲਤ ਥੇ
ਮੈਂ ਅਬ ਭੀ ਏਕ-ਏਕ ਰੋਜ਼ਨੇ-ਦਰ[6] ਸੇ ਝਾਂਕਤਾ ਹੂੰ
ਮੇਰੀ ਵਫ਼ਾ ਅਬ ਭੀ ਰਾਸਤੋਂ ਮੇਂ ਭਟਕ ਰਹੀ ਹੈ

---

1. ਪੇਸ਼ਕਸ਼, ਭੇਟਾ, ਪ੍ਰਸਤਾਵ 2. ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਬਰਤਨ, ਪਿਆਲਾ 3. ਬੀਤੇ ਦਾ ਦੇਸ਼ 4. ਦਿਲ ਰੂਪੀ ਕਤਲਗਾਹ 5. ਪ੍ਰਤਿੱਗਿਆਵਾਂ, ਪ੍ਰਣ 6. ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਝੀਤਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਅਗਰ ਉਸੇ ਸਾਏ ਡਸ ਰਹੇ ਹੋਂ
ਤੋ
ਮੇਰੀ ਆਂਖੋਂ ਕਾ ਨੂਰ[1] ਲੇ ਲੇ
ਅਗਰ ਵੋ ਅਕੇਲੇਪਨ ਸੇ ਉਲਝ ਗਈ ਹੋ
ਤੋ
ਮੇਰੀ ਬਾਹੋਂ ਕੇ ਹਾਰ ਉਸ ਕੀ ਨਜਾਤ[2] ਹੋਂਗੇ
ਵਹ ਜਬ ਭੀ ਚਾਹੇ, ਜਹਾਂ ਭੀ ਚਾਹੇ
ਮੇਰੀ ਮੋਹੱਬਤ ਕੋ ਆਜ਼ਮਾ ਲੇ
ਮੇਰੀ ਮੋਹੱਬਤ ਅਜ਼ੀਮਤਰ[3] ਥੀ
ਮੇਰੀ ਮੋਹੱਬਤ ਅਜ਼ੀਮਤਰ ਹੈ

'ਕਤੀਲ' ਸ਼ਿਫ਼ਾਈ

ਆਜ ਕੀ ਬਾਤੇਂ, ਕਲ ਕੇ ਸਪਨੇ

ਜਬ ਭੀ ਤਨਹਾ ਮੁਝੇ ਪਾਤੇ ਹੈਂ ਗੁਜ਼ਰਤੇ ਲਮਹੇ[4]
ਮੇਰੀ ਤਸਵੀਰ — ਰਾਹੋਂ ਮੇਂ ਬਿਛਾ ਜਾਤੇ ਹੈਂ
ਮੈਂ ਕਿ ਰਾਹੋਂ ਮੇਂ ਭਟਕਤਾ ਹੀ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਹੂੰ
ਮੁਝ ਕੋ ਖ਼ੁਦ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹੋਂ ਸੇ ਛੁਪਾ ਜਾਤੇ ਹੈਂ

1. ਜੋਤੀ 2. ਮੁਕਤੀ 3. ਮਹਾਨ, ਵੱਡੀ, ਉੱਚੀ 4. ਪਲ

ਮੇਰੇ ਬੇਚੈਨ ਖ਼ਿਆਲੋਂ ਮੇਂ ਉਭਰਨੇ ਵਾਲੀ
ਅਪਨੇ ਖ਼੍ਵਾਬੋਂ ਸੇ ਨ ਬਹਿਲਾ ਮੇਰੀ ਤਨਹਾਈ ਕੋ
ਜਬ ਤੇਰੀ ਸਾਂਸ, ਮੇਰੀ ਸਾਂਸ ਮੇਂ ਤਹਿਲੀਲ[1] ਨਹੀਂ
ਕਿਆ ਕਰੇਂਗੀ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹੇਂ, ਤੇਰੀ ਅੰਗੜਾਈ ਕੋ

ਜਬ ਖ਼ਿਆਲੋਂ ਮੇਂ ਤੇਰੇ ਜਿਸਮ ਕੋ ਛੂ ਲੇਤਾ ਹੂੰ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੋਹਲਾ-ਏ-ਮਾਜ਼ੀ[2] ਸੇ ਝੁਲਸ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਜਬ ਗੁਜ਼ਰਤਾ ਹੂੰ ਗ਼ਮੇ-ਹਾਲ ਕੇ[3] ਵੀਰਾਨੇ ਸੇ
ਮੇਰੇ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀ ਨਾਗਿਨ ਮੁਝੇ ਡਸ ਜਾਤੀ ਹੈ

ਹਮਸਫ਼ਰ ਤੁਝ ਕੋ ਕਹੂੰ ਯਾ ਤੁਝੇ ਰਹਿਜ਼ਨ[4] ਸਮਝੂੰ
ਰਾਹ ਮੇਂ ਲਾ ਕੇ ਮੁਝੇ ਛੋੜ ਦੀਆ ਹੈ ਤੂਨੇ
ਏਕ ਵੋਹ ਦਿਨ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਬਸਾ ਥਾ ਦਿਲ ਮੇਂ
ਏਕ ਯੇ ਵਕਤ ਕਿ ਦਿਲ ਤੋੜ ਦੀਆ ਹੈ ਤੂਨੇ

ਮਾਜ਼ੀ-ਓ-ਹਾਲ ਕੀ ਤਫ਼ਰੀਕ[5], ਵੋ ਕੁਰਬਤ[6] ਮੇਂ ਫ਼ਿਰਾਕ[7]
ਪਿਆਰ ਗੁਲਸ਼ਨ ਸੇ ਚਲਾ ਆਇਆ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਾਨੋਂ ਮੇਂ[8]
ਬੇਜ਼ਰੀ[9] ਅਪਨੀ ਸਦਾਕਤ[10] ਕੋ ਪਰਖਤੀ ਹੀ ਰਹੀ
ਤੁਲ ਗਇਆ ਹੁਸਨ ਜ਼ਰੋ — ਸੀਮ ਕੇ[11] ਮੀਜ਼ਾਨੋਂ ਮੇਂ[12]

ਗ਼ੈਰ ਸੇ ਰੇਸ਼ਮ-ਓ-ਕਮਖ਼੍ਵਾਬ ਕੀ ਰਾਹਤ ਪਾਕਰ[13]
ਤੂ ਮੁਝੇ ਯਾਦ ਭੀ ਆਏਗੀ ਤੋ ਕਿਆ ਆਏਗੀ
ਏਕ ਮੁਸਤਕਬਿਲੇ-ਜ਼ੱਰੀਂ ਕੀ[14] ਤਿਜਾਰਤ ਕੇ ਲੀਏ
ਤੂ ਮੋਹੱਬਤ ਕੇ ਤਕੱਦੁੱਸ[15] ਕੋ ਭੀ ਠੁਕਰਾਏਗੀ

1. ਘੁਲੀ ਨਹੀਂ 2. ਬੀਤੇ ਦੀ ਅੱਗ 3. ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਗ਼ਮ ਦੇ 4. ਡਾਕੂ
5. ਅੰਤਰ 6. ਨੇੜਤਾ 7. ਵਿਛੋੜਾ 8. ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ 9. ਨਿਰਧਨਤਾ
10. ਅਸਲੀਅਤ 11. ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ 12. ਤੱਕੜੀ ਵਿਚ 13. ਸੁਖ
14. ਸੁਨਹਿਰੇ ਭਵਿਖ ਦੀ 15. ਪਵਿੱਤਰਤਾ

ਔਰ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਕੀ ਤਕਦੀਸ[1] ਪੇ ਮਰਨੇ ਵਾਲਾ
ਦਰਦ ਬਨ ਕੇ ਤੇਰੇ ਅਹਿਸਾਸ ਮੇਂ ਬਸ ਜਾਊਂਗਾ
ਵਕਤ ਆਏਗਾ ਤੋ ਇਖ਼ਲਾਸ[2] ਕਾ ਬਾਦਲ ਬਨ ਕਰ
ਤੇਰੀ ਝੁਲਸੀ ਹੂਈ ਰਾਤੋਂ ਪੇ ਬਰਸ ਜਾਊਂਗਾ

■

'ਕੈਫ਼ੀ' ਆਜ਼ਮੀ

ਅੰਦੇਸ਼ੇ[3]

ਰੂਹ ਬੇਚੈਨ ਹੈ ਇਕ ਦਿਲ ਕੀ ਅਜ਼ੀਯਤ[4] ਕਿਆ ਹੈ
ਦਿਲ ਹੀ ਸ਼ੋ'ਲਾ ਹੈ ਤੋ ਯੇ ਸੋਜ਼ੇ-ਮੋਹੱਬਤ[5] ਕਿਆ ਹੈ
ਵੋ ਮੁਝੇ ਭੂਲ ਗਈ, ਇਸ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਆ ਹੈ
ਰੰਜ ਤੋ ਯੇ ਹੈ ਕਿ ਰੋ-ਰੋ ਭੁਲਾਇਆ ਹੋਗਾ !

ਝੁਕ ਗਈ ਹੋਗੀ, ਜਵਾਂਸਾਲ[6] ਉਮੰਗੋਂ ਕੀ ਜਬੀਂ[7]
ਮਿਟ ਗਈ ਹੋਗੀ ਲਲਕ, ਡੂਬ ਗਇਆ ਹੋਗਾ ਯਕੀਂ[8]
ਛਾ ਗਇਆ ਹੋਗਾ ਧੂੰਆਂ, ਘੂਮ ਗਈ ਹੋਗੀ ਜ਼ਮੀਂ
ਅਪਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਘਰੌਂਦੇ ਕੋ ਜੋ ਢਾਇਆ ਹੋਗਾ !

---

1. ਪਵਿੱਤਰਤਾ 2. ਦੋਸਤੀ 3. ਸ਼ੰਕੇ, ਅੰਦੇਸ਼ੇ 4. ਪੀੜ 5. ਪਿਆਰ ਦੀ ਤਪਸ਼ 6. ਜਵਾਨ 7. ਮੱਥਾ 8. ਭਰੋਸਾ, ਯਕੀਨ

ਦਿਲ ਨੇ ਐਸੇ ਭੀ ਕੁਛ ਅਫ਼ਸਾਨੇ ਸੁਨਾਏ ਹੋਂਗੇ
ਅਸ਼ਕ[1] ਆਂਖੋਂ ਨੇ ਪੀਏ ਔਰ ਨ ਬਹਾਏ ਹੋਂਗੇ
ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਮੇਂ ਜੋ ਖ਼ਤ ਮੇਰੇ ਜਲਾਏ ਹੋਂਗੇ
ਏਕ-ਏਕ ਹਰਫ਼[2] ਜਬੀਂ ਪਰ ਉਭਰ ਆਇਆ ਹੋਗਾ !

ਉਸ ਨੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਲਾਖ ਬਚਾਈ ਹੋਗੀ
ਮਿਟ ਕੇ ਇਕ ਨਕਸ਼[3] ਨੇ ਸੌ ਸ਼ਕਲ ਦਿਖਾਈ ਹੋਗੀ
ਮੇਜ਼ ਸੇ ਜਬ ਮੇਰੀ ਤਸਵੀਰ ਹਟਾਈ ਹੋਗੀ
ਹਰ ਤਰਫ਼ ਮੁੜ ਕੇ ਤੜਪਤਾ ਹੁਆ ਪਾਇਆ ਹੋਗਾ !

ਬੇਮਹਿਲ[4] ਛੇੜ ਪੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਉਬਲ ਆਏ ਹੋਂਗੇ
ਗ਼ਮ ਪਸ਼ੇਮਾਨ-ਤਬੱਸੁਮ[5] ਮੇਂ ਢਲ ਆਏ ਹੋਂਗੇ
ਨਾਮ ਪਰ ਮੇਰੇ ਜਬ ਆਂਸੂ ਨਿਕਲ ਆਏ ਹੋਂਗੇ
ਸਰ ਨ ਕਾਂਧੇ ਸੇ ਸਹੇਲੀ ਕੇ ਉਠਾਇਆ ਹੋਗਾ !

ਜ਼ੁਲਫ਼[6] ਜ਼ਿਦ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਨੇ ਜੋ ਬਨਾਈ ਹੋਗੀ
ਰੂਠੇ ਜਲਵੋਂ ਪੇ ਖ਼ਿਜ਼ਾਂ[7] ਔਰ ਭੀ ਛਾਈ ਹੋਗੀ
ਬਰਕ[8] ਇਸ਼ਵੋਂ ਨੇ[9] ਕਈ ਦਿਨ ਨ ਗਿਰਾਈ ਹੋਗੀ
ਰੰਗ ਚਿਹਰੇ ਪੇ ਕਈ ਰੋਜ਼ ਨ ਆਇਆ ਹੋਗਾ !

ਵਹ ਲਮਹਾ[10]

ਜਬ ਭੀ ਚੂਮ ਲੇਤਾ ਹੂੰ ਇਨ ਹਸੀਨ ਆਂਖੋਂ ਕੋ
ਸੌ ਚਿਰਾਗ਼ ਅੰਧੇਰੇ ਮੇਂ ਝਿਲਮਿਲਾਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ

1. ਹੰਝੂ 2. ਅੱਖਰ 3. ਚਿੰਨ੍ਹ 4. ਬੇਮੌਕਾ 5. ਪਛਤਾਵੇ ਭਰੀ ਮੁਸਕ੍ਰਾਹਟ
6. ਕੇਸ, ਵਾਲ 7. ਪੱਤਝੜ 8. ਬਿਜਲੀ 9. ਅਦਾਵਾਂ ਨੇ 10. ਪਲ

ਖ਼ੁਸ਼ਕ-ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋਟੋਂ ਮੇਂ ਜੈਸੇ ਦਿਲ ਖਿੰਚ ਆਤਾ ਹੈ
ਦਿਲ ਮੇਂ ਕਿਤਨੇ ਆਈਨੇ ਥਰਥਰਾਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ
ਫੂਲ ਕਿਆ ਸ਼ਿਗੂਫ਼ੇ[1] ਕਿਆ,ਚਾਂਦ ਕਿਆ ਸਿਤਾਰੇ ਕਿਆ
ਸਭ ਰਕੀਬ[2] ਕਦਮੋਂ ਪਰ ਸਰ ਝੁਕਾਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ
ਜ਼ਿਹਨ[3] ਜਾਗ ਉਠਤਾ ਹੈ, ਰੂਹ ਜਾਗ ਉਠਤੀ ਹੈ
ਨਕਸ਼[4] ਆਦਮੀਅਤ ਕੇ[5] ਜਗਮਗਾਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ
ਲੌ ਨਿਕਲਨੇ ਲਗਤੀ ਹੈ ਮੰਦਿਰੋਂ ਕੇ ਸੀਨੇ ਸੇ
ਦੇਵਤਾ ਫ਼ਜ਼ਾਓਂ ਮੇਂ[6] ਮੁਸਕਰਾਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ
ਰਕਸ[7] ਕਰਨੇ ਲਗਤੀ ਹੈਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਜੰਤਾ ਕੀ
ਮੁੱਦਤੋਂ ਕੇ ਲਬ-ਬਸਤਾ[8] ਗ਼ਾਰ ਗਾਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ
ਫੂਲ ਖਿਲਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ ਉਜੜੇ ਉਜੜੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਮੇਂ
ਤਸ਼ਨਾ-ਤਸ਼ਨਾ ਗੇਤੀ[9] ਪਰ ਅਬਰ[10] ਛਾਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ
ਲਮਹਾ ਭਰ ਕੋ ਯੇ ਦੁਨੀਆ ਜ਼ੁਲਮ ਛੋੜ ਦੇਤੀ ਹੈ
ਲਮਹਾ ਭਰ ਕੋ ਸਭ ਪੱਥਰ ਮੁਸਕਰਾਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ

1. ਕਲੀਆਂ 2. ਦੁਸ਼ਮਣ, ਪ੍ਰਤੀਦ੍ਵੰਦੀ 3. ਮਸਤਕ 4. ਚਿੰਨ੍ਹ 5. ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ 6. ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ 7. ਨਾਚ 8. ਬੰਦ ਹੋਠਾਂ ਵਾਲੇ 9. ਪਿਆਸੀ ਦੁਨੀਆਂ 10. ਬੱਦਲ

ਸਾਦਗੀ

ਮੇਰੇ ਮਾਜ਼ੀ[1] ਕਾ ਕੋਈ ਜ਼ਖ਼ਮ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ
ਜਿਸ ਸੇ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਮਿਲੀ ਥੀ ਉਸੇ ਫੇਰ ਆਇਆ ਹੂੰ
ਤੇਰੀ ਜ਼ੁਲਫ਼ੋਂ ਕੇ[2] ਸਿਤਾਰੇ, ਤੇਰੀ ਆਗ਼ੋਸ਼[3] ਕੇ ਫੂਲ
ਜਾਨੇ ਕਿਨ ਰਾਹਗੁਜ਼ਾਰੋਂ ਮੇਂ[4] ਬਿਖੇਰ ਆਇਆ ਹੂੰ
ਹੋ ਗਈ ਹੋਗੀ ਬੁਲੰਦ[5] ਔਰ ਬੁਲੰਦ ਔਰ ਬੁਲੰਦ
ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗਿਰਦ ਜੋ ਦੀਵਾਰ ਸੀ ਘੇਰ ਆਇਆ ਹੂੰ

ਤੂ ਮੇਰੀ ਰਾਹ ਸੇ ਗੁਜ਼ਰੀ ਥੀ ਸਿਤਾਰੇ ਲੇਕਰ
ਮੇਰੇ ਇਹਸਾਸ ਪੇ[6] ਛਾਏ ਹੂਏ ਸਾਏ ਨ ਗਏ
ਤੇਰੀ ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਤੋ ਬਰਸੀ ਥੀ ਮੈਅ-ਏ-ਹੋਸ਼-ਰੁਬਾ[7]
ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋਟੋਂ ਸੇ ਯੇ ਪੈਮਾਨੇ[8] ਲਗਾਏ ਨ ਗਏ
ਤੇਰੀ ਫੈਲੀ ਹੂਈ ਬਾਹੋਂ ਨੇ ਪੁਕਾਰਾ ਲੇਕਿਨ
ਦੋ ਕਦਮ ਮੁਝ ਸੇ ਤੇਰੀ ਸਮਤ[9] ਉਠਾਏ ਨ ਗਏ

ਮੈਂਨੇ ਅਲਫ਼ਾਜ਼ ਕੇ[10] ਪਰਦੇ ਮੇਂ ਮੋਹੱਬਤ ਢੂੰਡੀ
ਇਰਤਿਆਸ਼ੇ-ਲਬੇ-ਗੁਲਗੂੰ ਕੀ[11] ਸਦਾ[12] ਸੁਨ ਨ ਸਕਾ
ਮੈਂ ਨ ਸਮਝਾ ਤੇਰੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਕਾ ਮਫ਼ਹੂਮ[13]
ਆਂਖੋਂ-ਆਂਖੋਂ ਮੇਂ ਵੋ ਇਕਰਾਰੇ-ਵਫ਼ਾ[14] ਸੁਨ ਨ ਸਕਾ

1. ਬੀਤਿਆ, ਭੂਤ 2. ਕੇਸਾਂ ਦੇ 3. ਗੋਦ 4. ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ 5. ਉੱਚੀ 6. ਅਹਿਸਾਸ ਉੱਤੇ 7. ਹੋਸ਼ ਭੁਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਰਾਬ 8. ਪਿਆਲੇ 9. ਵੱਲ, ਤਰਫ਼ 10. ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ 11. ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਜਿਹੇ ਹੋਠਾਂ ਦੀ ਕੰਬਣੀ ਦੀ 12. ਆਵਾਜ਼ 13. ਅਰਥ 14 ਵਫ਼ਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰ

ਮੈਂਨੇ ਅੰਜ਼ਾਦੇ-ਤਮੰਨਾ ਕੋ[1] ਤਗ਼ਾਫ਼ੁਲ[2] ਜਾਨਾ
ਤੇਰੀ ਭੀਗੀ ਹੁਈ ਪਲਕੋਂ ਕਾ ਗਿਲਾ[3] ਸੁਨ ਨ ਸਕਾ
ਆਜ ਜਬ ਜ਼ਖ਼ਮੇ-ਤਮੰਨਾ[4] ਕਾ ਨਿਸ਼ਾਂ[5] ਤਕ ਨ ਰਹਾ
ਤੋ ਮੁਝੇ ਜ਼ਖ਼ਮੇ-ਤਮੰਨਾ ਕੀ ਦਵਾ ਯਾਦ ਆਈ
ਖ਼ਾਕ ਉੜਨੇ ਲਗੀ ਜਬ ਰੂਹ ਕੇ ਵੀਰਾਨੇ ਮੇਂ
ਤੇਰੀ ਬਿਖਰੀ ਹੁਈ ਜ਼ੁਲਫ਼ੋਂ ਕੀ ਘਟਾ ਯਾਦ ਆਈ
ਆਜ ਜਬ ਸੂਖ ਗਏ ਫੂਲ ਹੀ ਅਰਮਾਨੋਂ ਕੇ
ਤੇਰੇ ਮਹਿਕੇ ਹੁਏ ਆਂਚਲ ਕੀ ਹਵਾ ਯਾਦ ਆਈ

'ਕੈਫ਼' ਰਿਜ਼ਵਾਨੀ

ਤਮੰਨਾ-ਏ-ਖ਼੍ਵਾਬ[6]

ਮੈਂਨੇ ਏਕ ਖ਼੍ਵਾਬ ਦੇਖਾ ਥਾ ਕੁਛ ਦਿਨ ਹੂਏ
ਏਕ ਛੋਟਾ ਸਾ ਘਰ ਹੈ ਮੋਹੱਬਤ ਭਰਾ
ਜਿਸ ਮੇਂ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਹੈ ਬਹਿਨ ਹੈ ਭਾਈ ਹੈ
ਕੁਛ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੈਂ, ਤਮੰਨਾਏਂ ਹੈਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਫਿਰ ਭੀ ਹੰਸਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ
ਦੋਸਤ ਹੈਂ, ਮਿਲਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ, ਗ਼ਮਖ਼੍ਵਾਰ[7] ਹੈਂ
ਰੰਗ-ਓ-ਨਕਹਤਾ[8] ਕੀ ਇਕ ਬਜ਼ਮ[9] ਆਬਾਦ ਹੈ

1. ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ 2. ਲਾਪਰਵਾਹੀ 3. ਸ਼ਿਕਾਇਤ 4. ਤਮੰਨਾ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਾ 5. ਚਿੰਨ੍ਹ 6. ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਤਮੰਨਾ, ਇੱਛਾ 7. ਹਮਦਰਦ 8. ਰੰਗ ਤੇ ਸੁਗੰਧ 9. ਮਹਿਫ਼ਲ

ਹਰ ਤਰਫ਼ ਕਹਿਕਹੇ, ਚਹਿਚਹੇ, ਜ਼ਮਜ਼ਮੇ[1]
ਫ਼ਿਕਰੇ-ਫ਼ਰਦਾ[2] ਸੇ ਹਰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ
ਏਕ ਮਾਸੂਮ ਲੜਕੀ ਝਿਜਕਤੀ ਹੂਈ
ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ 'ਵਫ਼ਾ ਕਾ ਸਿਲਾ[3] ਦੂੰਗੀ ਮੈਂ
ਸੱਚ ! ਸੱਚੀਂ !! ਫ਼ਕਤ[4] ਆਪ ਕੇ ਵਾਸਤੇ
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਕੋ ਠੋਕਰ ਲਗਾ ਦੂੰਗੀ ਮੈਂ'
ਮਹਿਫ਼ਲੇ-ਸ਼ੇ'ਰ[5] ਹੈ, ਬਜ਼ਮੇ-ਅਫ਼ਸਾਨਾ[6] ਹੈ
ਫ਼ਨ[7] ਕੀ ਬਹਿਸੇ ਹੈਂ ਫ਼ਨਕਾਰ[8] ਕੀ ਬਾਤ ਹੈ
ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੌਜਜ਼ਨ ਹੈ[9], ਕਲਮ ਹੈ ਰਵਾਂ[10]
ਇਕ ਹਸੀਂ ਸੁਬਹ ਹੈ, ਇਕ ਹਸੀਂ ਰਾਤ ਹੈ

ਖ਼੍ਵਾਬ ਟੂਟਾ ਤੋ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਤਕ
ਅਬ ਵੋ ਛੋਟਾ ਸਾ ਘਰ ਹੈ ਨ ਉਸ ਕੇ ਮਕੀਂ[11]
ਜਾਨੇ ਮਾਸੂਮ ਲੜਕੀ ਕਹਾਂ ਖੋ ਗਈ
ਰੰਗ-ਓ-ਨਕਹਤ ਕੀ ਮਹਿਫ਼ਲ ਭੀ ਵੀਰਾਨ ਹੈ
ਸ਼ੇ'ਰ-ਓ-ਅਫ਼ਸਾਨਾ ਕੀ ਬਜ਼ਮ ਭੀ ਸੋ ਗਈ
ਸਿਰਫ਼ ਮੈਂ ਹੂੰ ਸੁਲਗਤੀ-ਸੀ ਤਨਹਾਈ ਹੈ
ਸਿਰਫ਼ ਇਹਸਾਸ[12] ਹੈ ਵੋ ਭੀ ਕੁਚਲਾ ਹੂਆ
ਸਿਰਫ਼ ਆਂਖੇਂ ਹੈਂ ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਖ਼ੂੰ[13] ਹੈ ਰਵਾਂ[14]
ਸਿਰਫ਼ ਦਿਲ ਹੈ ਮਗਰ ਵੋ ਭੀ ਸਹਿਮਾ ਹੂਆ
ਅਬ ਭੀ ਦਿਲ ਕੋ ਤਮੰਨਾ ਹੈ ਏਕ ਖ਼੍ਵਾਬ ਕੀ
ਜਿਸ ਕੋ ਦੇਖੂੰ ਤੋ ਬਸ ਦੇਖਤਾ ਹੀ ਰਹੂੰ
ਵਰਨਾ ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਨੀਂਦੇ ਚੁਰਾ ਲੇ ਕੋਈ
ਔਰ ਮੈਂ ਉਮਰ ਭਰ ਜਾਗਤਾ ਹੀ ਰਹੂੰ

1. ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ 2. ਭਵਿਖ ਦੀ ਚਿੰਤਾ 3. ਬਦਲਾ, ਸਿਲਾ 4. ਕੇਵਲ 5, 6. ਕਾਵਿ ਤੇ ਕਹਾਣੀ, ਗੋਸ਼ਠੀ, ਸਭਾ 7. ਕਲਾ 8. ਕਲਾਕਾਰ 9. ਉਫ਼ਣ ਰਹੀ ਹੈ 10. ਗਤੀਸ਼ੀਲ 11. ਵਾਸੀ, ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ 12. ਅਹਿਸਾਸ 13. ਖ਼ੂਨ 14. ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਫ਼ਰੇਬੇ-ਮੋਹੱਬਤ

ਯੇ ਤੀਸਰਾ ਫ਼ਰੇਬੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਹੈ ਮਾਲਤੀ !
ਮੈਂ ਆਜ ਫਿਰ ਫ਼ਰੇਬੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਮੇਂ ਆ ਗਿਆ
ਰੁਖ਼ਸਾਰ[1] ਦਿਲ-ਸ਼ਿਕਾਰ[2] ਹੈਂ, ਆਖੇਂ ਹੈਂ ਦਿਲ-ਨਸ਼ੀਂ[3]
ਸ਼ੋ'ਲਾਜ਼ਨੇ-ਖ਼ਿਰਦ[4] ਹੈ ਤੇਰਾ ਹੁਸਨੇ-ਆਤਸ਼ੀਂ[5]
ਮੈਂ ਸੋਚਤਾ ਰਹਾ — ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੋਚਤਾ ਰਹਾ
ਲੇਕਿਨ ਤੇਰਾ ਜਮਾਲ[6] ਨਜ਼ਰ ਮੇਂ ਸਮਾ ਗਇਆ
ਯੇ ਸੁਰਖ਼-ਸੁਰਖ਼ ਹੋਂਟ ਕਿਆਮਤ ਹੀ ਢਾ ਗਏ
ਸਰਮਾਇਆ-ਏ-ਸ਼ਿਕੇਬ[7] ਮੇਰਾ ਲੁਟ ਗਇਆ ਯਹੀਂ
ਔਰ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਛੋੜ ਗਈ ਅਕਲੇ-ਦੂਰਬੀਂ[8]
ਫਿਰ ਦਿਲ ਨੇ ਏਕ ਗ਼ੈਰ ਕੋ ਅਪਨਾ ਸਮਝ ਲੀਆ
ਗੋ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ ਯੇ ਭੀ ਤਮੰਨਾ ਕਾ ਹੈ ਫ਼ਰੇਬ
ਗੋ ਮਾਨਤਾ ਹੂੰ ਰਾਹੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਹੈ ਪੁਰ-ਨਿਸ਼ੇਬ[9]
ਲੇਕਿਨ ਬਗ਼ੈਰ ਇਸ ਕੇ ਭੀ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ
ਕੁਛ ਭੀ ਬਜੁਜ਼[10] ਫ਼ਰੇਬ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ
ਤੁਝ ਸੀ ਪਰੀ-ਜਮਾਲ[11] ਹਸੀਨਾਓਂ ਕੇ ਬਗ਼ੈਰ
ਮੈਂ ਹੂੰ ਸਨਮ-ਪਰਸਤ,[12] ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ

1. ਗੱਲ੍ਹਾਂ 2. ਦਿਲ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 3. ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਹਿ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ 4. ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ 5. ਜਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁਸਨ 6. ਸੁੰਦਰਤਾ 7. ਧੀਰਜਰੂਪੀ ਜਾਇਦਾਦ 8. ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਬੁੱਧੀ 9. ਖਾਈਆਂ ਭਰੀ (ਉੱਚੀ ਨੀਵੀਂ) 10. ਦੇ ਬਿਨਾਂ 11. ਪਰੀ ਵਰਗੀ ਸੋਹਣੀ 12. ਬੁੱਤ ਪਜ, ਨਾਰੀ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ

ਮੈਂ ਆਜ ਫਿਰ ਫ਼ਰੇਬੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਮੇਂ ਆ ਗਇਆ
ਯੇ ਤੀਸਰਾ ਫ਼ਰੇਬੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਹੈ ਮਾਲਤੀ !

•

ਖ਼ਲੀਲੁਰਰਹਿਮਾਨ ਆਜ਼ਮੀ

ਕੁੰਜੇ-ਮੋਹੱਬਤ

ਯੇ ਸੁਨਸਾਨ ਰਾਤੇਂ, ਯੇ ਠੰਡੀ ਹਵਾਏਂ, ਯੇ ਫੈਲੀ ਹੁਈ ਤੇਰੀ ਯਾਦੋਂ ਕੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ
ਯੇ ਚੁਪਚਾਪ ਸੇ ਪੇੜ, ਯੇ ਸ਼ਾਮ ਕੇ ਸਾਏ, ਯੇ ਦਿਲ ਕੀ ਕਸਕ ਯੇ ਮੋਹੱਬਤ ਕਾ ਜਾਦੂ
ਯੇ ਸਬ ਜਾਗਤੇ ਹੈਂ, ਯੇ ਸਬ ਸੋਚਤੇ ਹੈਂ, ਯੇ ਸਬ ਕਰਵਟੇਂ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਆਹ ਭਰਤੇ
ਨਈ ਮੰਜ਼ਿਲੋਂ ਸੇ, ਨਏ ਰਾਸਤੋਂ ਸੇ, ਨਏ ਮੋੜ ਸੇ, ਸਬ ਕੇ ਸਬ ਹੈਂ ਗੁਜ਼ਰਤੇ
ਹਰ ਇਕ ਮੋੜ ਪਰ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਸ਼ਾਰੋਂ-ਇਸ਼ਾਰੋਂ ਮੇਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹਾ ਹੈ
ਸਮਝ ਮੇਂ ਨ ਆਏ ਕੋਈ ਬਾਤ ਉਸ ਕੀ, ਮਗਰ ਜੈਸੇ ਚਸ਼ਮਾ[1] ਸਾ ਇਕ ਵਹਿ ਰਹਾ ਹੈ
ਕੋਈ ਜੈਸੇ ਮੀਠੇ ਮਧੁਰ ਗੀਤ ਕੇ ਬੋਲ ਮੱਧਮ ਸੁਰੋਂ ਮੇਂ ਯੂੰ ਹੀ ਗੁਨਗੁਨਾਏ

---

1. ਸੋਮਾ, ਸਰੋਤ

ਕੋਈ ਜੈਸੇ ਤੂਫ਼ਾਂ ਦਬਾਏ ਹੋ ਦਿਲ ਮੇਂ ਕਿਸੀ ਸੇ ਮਗਰ ਫਿਰ ਭੀ
ਕੁਛ ਕਹਿ ਨ ਪਾਏ
ਕੁਛ ਅਲਫ਼ਾਜ਼[1] ਐਸੇ ਜੋ ਯੂੰ ਦੇਖਨੇ ਮੇਂ ਪੁਰਾਨੇ ਸੇ ਹੈਂ
ਔਰ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਇਨਸਾਂ
ਉਨਹੀ ਕੇ ਸਹਾਰੇ ਸੇ ਕਹਿਤੇ ਰਹੇ ਹੈਂ ਦਿਲੋਂ ਕੀ ਮੁਰਾਦੇਂ
ਜਵਾਨੀ ਕੇ ਅਰਮਾਂ
ਯੇ ਅਰਮਾਨ, ਯੇ ਆਰਜ਼ੂਏਂ ਹਮਾਰੀਂ, ਯੇ ਕੁਛ ਰਸਮਸਾਤੇ ਹੂਏ
ਫੂਲ ਜੈਸੇ
ਜਗਾਏਂ ਜਿਨਹੇਂ ਆ ਕੇ ਝੋਂਕੇ ਹਵਾ ਕੇ, ਜਿਨਹੇਂ ਗੁਦਗੁਦਾ ਜਾਏਂ
ਆ-ਆ ਕੇ ਭੰਵਰੇ
ਖ਼ਿਜ਼ਾਂ[2] ਕੀ ਹਵਾਓਂ ਕੇ ਚਲਨੇ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਟਪਕਤੇ ਹੂਏ
ਫੂਲ ਕੇ ਰਸ ਮੇਂ ਗੋਇਆ
ਕੋਈ ਗੀਤ ਸਾ ਬੁਨ ਲੀਆ ਹੈ ਬਹਾਰੋਂ ਨੇ, ਗਾਤੇ ਹੈਂ ਅਬ ਭੀ
ਜਿਸੇ ਬਾਗ਼-ਓ-ਸਹਿਰਾ[3]
ਜੋ ਕੂੰਜੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਮੇਂ ਪੇੜੋਂ ਕੀ ਛਨਤੀ ਹੂਈ ਚਾਂਦਨੀ ਕੀ ਜ਼ਬਾਂ
ਸੇ ਹੈ ਕਹਿਤਾ
ਕਹੋ ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ ਕੈਸੇ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ? ਕੋਈ ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ
ਮਿਲਨੇ ਭੀ ਆਇਆ ?

ਬਦਲਤੇ ਮੌਸਮ

ਵਹੀ ਪਿਆਰੇ ਮਧੁਰ ਅਲਫ਼ਾਜ਼[4], ਮੀਠੀ ਰਸ ਭਰੀ ਬਾਤੇਂ
ਵਹੀ ਰੌਸ਼ਨ ਰੁਪਹਿਲੇ ਦਿਨ, ਵਹੀ ਮਹਿਕੀ ਹੂਈ ਰਾਤੇਂ
ਵਹੀ ਮੇਰਾ ਯੇ ਕਹਿਨਾ "ਤੁਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਹੋ"
ਤੁਮਹਾਰੇ ਲਬ ਪਰ[5] ਯੇ ਫ਼ਿਕਰਾ[6] ਕਿ "ਤੁਮ ਹੀ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਹੋ"

1. ਸ਼ਬਦ 2. ਪੱਤਝੜ 3. ਬਾਗ਼ ਤੇ ਮਾਰੂਥਲ 4. ਸ਼ਬਦ 5. ਹੋਠਾਂ ਉੱਤੇ 6. ਵਾਕ

ਵਹੀ ਮੇਰਾ ਪੁਰਾਨਾ ਗੀਤ—ਤੁਮ ਬਿਨ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ
ਮੈਂ ਹੋਟੋਂ ਕੋ ਪੀ ਕਰ, ਅਬ ਕੋਈ ਮੈਅ[1] ਪੀ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ
ਯੇ ਸਬ ਕੁਛ ਠੀਕ ਹੈ ਫਿਰ ਇਸ ਸੇ ਜੀ ਘਬਰਾ ਭੀ ਜਾਤਾ ਹੈ
ਅਗਰ ਮੌਸਮ ਨ ਬਦਲੇ ਆਦਮੀ ਉਕਤਾ ਭੀ ਜਾਤਾ ਹੈ
ਕਭੀ ਯੇ ਹੀ ਸਹੀ, ਮੈਂ ਔਰ ਕੋ ਅਪਨਾ ਬਨਾ ਲੇਤਾ
ਤੁਮਹਾਰੇ ਦਿਲ ਕੋ ਠੁਕਰਾਤਾ, ਤੁਮਹਾਰੀ ਬਦਦੁਆ ਲੇਤਾ
ਕਭੀ ਮੈਂ ਭੀ ਯੇ ਸੁਨਤਾ ਤੁਮ ਬੜੇ ਹੀ ਬੇਮੁਰੱਵਤ[2] ਹੋ
ਕਭੀ ਮੈਂ ਭੀ ਯੇ ਕਹਿਤਾ ਤੋ ਸਰਤਾਪਾ[3] ਹਮਾਕਤ[4] ਹੋ
ਅਬ ਆਓ ਯੇ ਭੀ ਕਰ ਦੇਖੇਂ ਤੋ ਜੀਨੇ ਕਾ ਮਜ਼ਾ ਆਏ
ਕੋਈ ਖਿੜਕੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਇਸ ਘਰ ਕੀ ਔਰ ਤਾਜ਼ਾ ਹਵਾ ਆਏ

ਮੁਈਨ ਅਹਿਸਨ 'ਜਜ਼ਬੀ'

ਬੇਜ਼ਾਰ ਨਿਗਾਹੇਂ

ਅਪਨੇ ਭੀਗੇ ਹੂਏ ਰੁਖ਼ਸਾਰ[5] ਕੋ ਏਕ ਆਹ ਕੇ ਸਾਥ
ਮੇਰੇ ਜਲਤੇ ਹੂਏ ਹੋਟੋਂ ਪੇ ਨ ਰੱਖੇਗਾ ਕੋਈ
ਲਬੇ-ਰੰਗੀਂ ਕੀ[6] ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਪੇ ਨ ਮੈਂ ਬਿਗੜੂੰਗਾ
ਮੇਰੀ ਬੇਬਾਕ-ਨਵਾਈ[7] ਪੇ ਨ ਰੂਠੇਗਾ ਕੋਈ

---
1. ਸ਼ਰਾਬ 2. ਬੇਲਿਹਾਜ਼ 3. ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰ ਤਕ 4. ਮੂਰਖਤਾ 5. ਗੱਲ੍ਹਾਂ
6. ਰੰਗੀਨ ਹੋਠਾਂ ਦੀ 7. ਨਿਡਰ ਗੱਲ, ਬੇਬਾਕੀ

ਦਿਲੇ-ਨਾਜ਼ੁਕ ਕੇ ਧੜਕਨੇ ਕੀ ਸੁਨੂੰਗਾ ਨ ਸਦਾ[1]
ਮੇਰੀ ਘੁਟਤੀ ਹੂਈ ਆਹੋਂ ਪੇ ਨ ਚੌਂਕੇਗਾ ਕੋਈ
ਮੇਰੀ ਆਹਟ ਪੇ ਲਜਾਤੇ ਹੂਏ ਮੇਰੀ ਜਾਨਿਬ
ਡਗਮਗਾਤੇ ਹੂਏ ਕਦਮੋਂ ਸੇ ਨ ਆਏਗਾ ਕੋਈ

ਮੇਰੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਨ ਉਨਹੇਂ ਹੋਂਗੇ ਨਸੀਬ
ਉਨ ਕੇ ਉਲਝੇ ਹੂਏ ਬਾਲੋਂ ਸੇ ਨ ਉਲਝੇਗਾ ਕੋਈ
ਜਿਨ ਸੇ ਆ ਜਾਤਾ ਥਾ ਮਾਸੂਮ ਨਿਗਾਹੋਂ ਮੇਂ ਗ਼ਰੂਰ
ਮੇਰੀ ਬੇ-ਰਬਤ ਸੀ[2] ਉਨ ਬਾਤੋਂ ਕੋ ਤਰਸੇਗਾ ਕੋਈ

ਦਿਲੇ-ਨਾਸ਼ਾਦ[3] ਤੇਰੀ ਚੁਪ ਸੇ ਮਗਰ ਕਿਆ ਹੋਗਾ
ਤੇਰੀ ਫ਼ਰਿਹਾਦ ਭੀ ਸਮਝਾ ਹੈ, ਨ ਸਮਝੇਗਾ ਕੋਈ
ਮੈਂਨੇ ਜਾਨਾ ਥਾ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਬੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਯੇ ਹਾਥ
ਅਬ ਮੇਰੇ ਹਾਥੋਂ ਸੇ ਯੇ ਹਾਥ ਨ ਖੀਂਚੇਗਾ ਕੋਈ

ਮੈਂ ਤੋ ਸਮਝਾ ਥਾ ਕਿ ਤਾ-ਹਸ਼ਰ[4] ਰਹੇਗਾ ਅਬ ਸਾਥ
ਮੈਂ ਤੋ ਯੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਥਾ ਕਿ ਅਬ ਸਾਥ ਨ ਛੋੜੇਗਾ ਕੋਈ
ਫ਼ਿਕਰ ਹੀ ਕਿਆ, ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਰਵਾ ਮੇਰੀ
ਕਿਆ ਮੁਝੇ ਗ਼ਮ, ਜੋ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਨ ਪੂਛੇਗਾ ਕੋਈ

ਉਨ ਕੇ ਉਮੜੇ ਹੂਏ ਅਸ਼ਕੋਂ ਸੇ[5] ਮੁਝੇ ਕਿਆ ਮਤਲਬ
ਮੇਰੇ ਬਹਿਤੇ ਹੂਏ ਆਂਸੂ ਜੋ ਨ ਪੋਂਛੇਗਾ ਕੋਈ
ਵੋ ਜੋ ਖ਼ੁਦਦਾਰ ਹੈਂ। ਖ਼ੁਦਦਾਰ ਰਹੇਂ ਏ ਗ਼ਮੇ-ਦਿਲ
ਉਨ ਸੇ ਕਹਿ ਦੋ ਕਿ ਤੁਮਹੇਂ ਯੂੰ ਤੋ ਨ ਚਾਹੇਗਾ ਕੋਈ

1. ਆਵਾਜ਼ 2. ਉਖੜੀ ਉਖੜੀ 3. ਨਾਖੁਸ਼ ਮਨ 4. ਪਰਲੋ ਤਕ
5. ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ

ਦਿਲੇ-ਨਾਸ਼ਾਦ ! ਯੇ ਫਿਰ ਅਰਜ਼ੇ-ਵਫ਼ਾ[1] ਕੀ ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼
ਤੇਰੀ ਬਾਤੋਂ ਕੋ ਨ ਮਾਨੇਗਾ, ਨ ਮਾਨੇਗਾ ਕੋਈ
ਅਬ ਤੋ ਭੂਲੇ ਸੇ ਭੀ ਏ ਦਿਲ ਨ ਵਹਾਂ ਆਊਂਗਾ
ਹਾਏ ਉਨ ਖ਼ਾਸ ਨਿਗਾਹੋਂ ਸੇ ਨ ਦੇਖੇਗਾ ਕੋਈ

ਡੂਬਤੇ ਚਾਂਦ ਕੀ ਮੌਨਿੰਦ ਨ ਜਾਊਂਗਾ ਵਹਾਂ
ਮੇਰੀ ਬੇਖ਼੍ਵਾਬ[2] ਨਿਗਾਹੋਂ ਕੋ ਨ ਸਮਝੇਗਾ ਕੋਈ
ਮੈਂ ਨ ਜਾਊਂਗਾ, ਨ ਜਾਊਂਗਾ ਵਹਾਂ ਏ ਸ਼ਬੇ-ਗ਼ਮ[3]
ਇਕ ਸਿਸਕਤੇ ਹੂਏ ਦਿਲ ਸੇ ਤੋ ਨ ਖੇਲੇਗਾ ਕੋਈ

ਉਨ ਸੇ ਬੇਜ਼ਾਰ ਹੈ 'ਜਜ਼ਬੀ' ਜੋ ਨਿਗਾਹੇਂ ਮੇਰੀ
ਔਰ ਤਾਰੀਕ[4] ਹੂਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ਰਾਹੇਂ ਮੇਰੀ

●

'ਜ਼ਹੀਰ' ਕਾਸ਼ਮੀਰੀ

ਸ਼ਾਹਿਦਾ[5]

ਕਿਸੀ ਸੰਵਲਾਈ ਹੂਈ ਸ਼ਾਮ ਕੀ ਤਨਹਾਈ ਮੇਂ
ਦੋ ਸਰਕਤੇ ਹੂਏ ਸਾਇਓਂ ਮੇਂ ਹੂਈ ਸਰਗੋਸ਼ੀ[6]
ਬਾਤ ਛੋਟੀ ਥੀ ਮਗਰ ਫੈਲ ਕੇ ਅਫ਼ਸਾਨਾ ਬਨੀ

---

1. ਵਫ਼ਾ ਦੀ ਅਰਜ਼, ਬੇਨਤੀ 2. ਉਨੀਂਦੀ 3. ਗ਼ਮ ਜਾਂ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਰਾਤ 4. ਹਨੇਰੀ 5. ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦਾ ਨਾਂ 6. ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ

ਮੈਂਨੇ ਅਕਸਰ ਯਹੀ ਸੋਚਾ ਤੇਰਾ ਹਮਵਾਰ[1] ਬਦਨ
ਨੁਕਰਾ-ਏ-ਨਾਬ[2] ਕਾ ਤਰਸ਼ਾ ਹੂਆ ਟੁਕੜਾ ਹੋਗਾ
ਦੂਧੀਆ, ਸਰਦ—ਹਰਾਰਤ ਸੇ ਤਹੀ[3]
ਜਿਸ ਪੇ ਤਾਰੀ ਹੋ[4] ਖ਼ੁਦ ਅਪਨੇ ਹੀ ਤਸੱਵੁਰ ਕਾ ਜੁਮੂਦ[5]
ਕੋਈ ਏਜਾਜ਼ੇ-ਪਰਸਤਿਸ਼[6] ਜਿਸੇ ਚੌਂਕਾ ਨ ਸਕੇ

ਤੂ ਮਗਰ—ਫੂਲ ਕੀ ਪੱਤੀ ਸੇ ਸੁਬਕਤਰ[7] ਨਿਕਲੀ
ਓਸ ਦੇ ਲਮਸ[8] ਸੇ ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਝੁਕ ਜਾਤੀ ਹੋ
ਏਕ ਹਿਲੋਰਾ ਭੀ ਜਿਸੇ ਚੋਟ ਲਗਾ ਸਕਤਾ ਹੈ
ਤੂ ਮਗਰ ਖ਼੍ਵਾਬੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਥੀ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੋਂ ਨੇ ਜਿਸੇ
ਬੈਠ ਕਰ ਚਾਂਦ-ਸਿਤਾਰੋਂ ਮੇਂ ਬੁਨਾ ਸਦੀਓਂ ਤਕ
ਅਪਨੇ ਬਿੱਲੌਰ ਕੇ ਏਵਾਨ[9] ਸਜਾਨੇ ਕੇ ਲੀਏ

ਦਮੇ-ਗੁਫ਼ਤਾਰ[10] ਤੇਰੇ ਹੋਂਟੋਂ ਸੇ ਰਿਸਤੀ ਹੂਈ ਬਾਤ
ਜੈਸੇ ਯਾਕੂਤ[11] ਕੀ ਸਿਲ ਚੀਰ ਕੇ ਝਰਨਾ ਫੂਟੇ
ਔਰ ਗੀਤੋਂ ਕੇ ਬਹਾਓਂ ਮੇਂ ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ[12] ਕੋ ਲੀਏ
ਛੋੜ ਆਏ ਕਿਸੀ ਰੂਮਾਨ-ਭਰੀ ਵਾਦੀ ਮੇਂ
ਤੇਰੀ ਸ਼ਬ-ਤਾਬ[13] ਜਵਾਨੀ ਕੀ ਜ਼ਿਆ[14] ਨੇ ਅਕਸਰ
ਹਾਲਾ-ਏ-ਨੂਰ[15] ਮੇਰੇ ਗਿਰਦ ਕੀਆ ਹੈ ਤਾਮੀਰ[16]
ਔਰ ਮੈਂ ਹੁਜਲਾ-ਏ-ਤਨਵੀਰ ਮੇਂ[17] ਪਹਿਰੋਂ ਬੈਠਾ
ਤੇਰੇ ਮਾਨੂਸ ਤਨੱਫ਼ੁਸ ਕੀ ਸਦਾ[18] ਸੁਨਤਾ ਰਹਾ

---

1. ਸਮਤਲ 2. ਸ਼ੁੱਧ ਚਾਂਦੀ 3. ਖ਼ਾਲੀ 4. ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ 5. ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਠਹਿਰਾਓ 6. ਤਪੱਸਿਆ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ 7. ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ 8. ਛੁਹ 9. ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਮਹਿਲ 10. ਗੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ 11. ਲਾਲ (ਪੱਥਰ) 12. ਸੰਬੋਧਿਤ 13. ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ 14. ਚਮਕ 15. ਨੂਰ ਦਾ ਮੰਡਲ 16. ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ 17. ਚਾਨਣ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ 18. ਜਾਣੇ ਪਹਿਚਾਣੇ ਸਾਹ ਦੀ ਧੁਨੀ

ਅਭੀ ਕੁਛ ਔਰ ਭੀ ਰਾਤੇਂ ਹੈਂ ਪਸੇ-ਪਰਦਾ-ਏ-ਗ਼ੈਬ[1]
ਅਭੀ ਕੁਛ ਔਰ ਭੀ ਨਗ਼ਮੇਂ ਹੈਂ ਪਸੇ-ਪਰਦਾ-ਏ-ਸਾਜ਼[2]
ਕਈ ਰਾਤੋਂ ਕਈ ਨਗ਼ਮੋਂ ਸੇ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਹੋਗਾ
ਦੇਖ ! ਵੋ ਚਾਂਦ ਕੇ ਚੋਟੀ ਕਾ ਚਮਕਦਾ ਮੀਨਾਰ
ਉਸੀ ਮੀਨਾਰ ਮੇਂ ਦੋਨੋਂ ਕੋ ਪਹੁੰਚਨਾ ਹੋਗਾ

'ਜਮੀਲ' ਮਲਿਕ

ਈਸਾਰ[3]

ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਦੇਖਨੇ ਆਇਆ ਥਾ ਸਰੇ-ਬਿਸਤਰੇ-ਮਰਗ[4]
ਮੌਤ ਕੇ ਵਕਤ ਭੀ ਥੇ ਤੇਰੀ ਜ਼ਬਾਂ ਪਰ ਪਹਿਰੇ
ਖ਼ੌਫ਼ੇ-ਰੁਸਵਾਈ[5] ਸੇ ਤੂ ਬਾਤ ਨ ਕਰ ਸਕਤੀ ਥੀ
ਤੇਰੀ ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਹੁਵੈਦਾ[6] ਥੀ ਮਗਰ ਦਿਲ ਕੀ ਜਲਨ
ਟਿਕਟਿਕੀ ਬਾਂਧ ਕੇ ਯੂੰ ਦੇਖ ਰਹੀ ਥੀ ਜੈਸੇ
ਤੂ ਕਹੀਂ ਆਜ ਮੁਝੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਛੁਪਾ ਹੀ ਲੇਗੀ
ਔਰ ਫਿਰ ਤੁਝ ਸੇ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਨ ਛੀਨੇਂਗਾ ਕੋਈ
—ਦੇਖਤੇ-ਦੇਖਤੇ ਪਥਰਾ ਗਈਂ ਆਂਖੇਂ ਤੇਰੀ
ਬੁਝ ਗਈ ਤੇਰੀ ਮੋਹੱਬਤ ਕੇ ਜ਼ਿਆਬਾਰ[7] ਦੀਏ

---

1. ਭਵਿਖ ਦੇ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ 2. ਸਾਜ਼ ਜਾਂ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ 3. ਕੁਰਬਾਨੀ 4. ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ 5. ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਡਰ 6. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ 7. ਰੋਸ਼ਨ

ਔਰ ਮੈਂ ਯਾਸ[1] ਕੀ ਤਸਵੀਰ ਬਨਾ ਸੋਚਤਾ ਥਾ
ਹੁਸਨ ਔਰ ਮੌਤ ਕੀ ਆਗੋਸ਼[2] ਮੇਂ ਯੂੰ ਸੋ ਜਾਏ
ਉਫ਼ ਯੇ ਨੌਖ਼ੇਜ਼[3] ਮੋਹੱਬਤ ਕਾ ਭਿਆਨਕ ਅੰਜਾਮ[4]
ਮੇਰੇ ਇਹਸਾਸ[5] ਕੇ ਮੰਦਿਰ ਕੀ ਮੁਕੱਦਸ[6] ਦੇਵੀ
ਅਪਨੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਮੋਹੱਬਤ ਪੇ ਨਦਾਮਤ[7] ਹੈ ਮੁਝੇ
ਲਾਖ ਚਾਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਜ਼ਹਾਰੇ-ਮੋਹੱਬਤ[8] ਕਰ ਲੂੰ
ਤੇਰੀ ਬਾਲੀ[9] ਪੇ ਤੁਝੇ ਦਿਲ ਕੀ ਹਿਕਾਇਤ ਕਹਿ ਦੂੰ
ਲੇਕਿਨ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਿ ਲਬ[10] ਬੰਦ ਜ਼ਬਾਂ ਗੁੰਗ[11] ਰਹੀ
ਮੈਂ ਭੀ ਤੇਰੀ ਹੀ ਤਰਹ ਹਲਕਾ-ਏ-ਜ਼ੰਜੀਰ[12] ਮੇਂ ਥਾ
ਜਿਸ ਮੇਂ ਸਦੀਓਂ ਸੇ ਮੋਹੱਬਤ ਕੀ ਜਵਾਨੀ ਹੈ ਅਸੀਰ[13]
—ਕਿਸ ਕੋ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਯੇ ਕੌਨ ਬਤਾ ਸਕਤਾ ਹੈ
ਦਮੇ-ਆਖ਼ਿਰ[14] ਤੇਰੇ ਇਹਸਾਸ ਪੇ ਕਿਆ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੈ !
ਤਹੇ-ਮਦਫ਼ਨ[15] ਭੀ ਤੁਝੇ ਚੈਨ ਮਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ !!

ਮੇਰੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਕੋ ਮਹਿਮੇਜ਼[16] ਲਗਾਨੇ ਵਾਲੀ
ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕਾ ਅਹਿਸਾਨ ਨ ਭੂਲੂਗਾ ਕਭੀ
ਤੂਨੇ ਜਾਂ ਦੇਕੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਕੋ ਵੋ ਗ਼ਮ ਬਖ਼ਸ਼ਾ ਹੈ
ਜੋ ਸਿਮਟ ਜਾਏ ਤੋ ਪੇਵਸਤੇ-ਰਗੇ-ਜਾਂ ਹੋ ਜਾਏ[17]
ਔਰ ਫੈਲੇ ਤੋ ਹਰ ਇਕ ਦਰਦ ਕਾ ਦਰਮਾਂ[18] ਹੋ ਜਾਏ

---

1. ਨਿਰਾਸ਼ਾ 2. ਗੋਦ 3. ਨਵੀਂ ਫੁੱਟੀ ਹੋਈ 4. ਸਿੱਟਾ, ਫਲ 5. ਅਹਿਸਾਸ 6. ਪਵਿੱਤਰ 7. ਮਾਨਸਿਕ ਦੁੱਖ 8. ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ 9. ਸਿਰਹਾਣੇ 10. ਹੋਂਠ 11. ਗੂੰਗੀ 12. ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ 13. ਕੈਦੀ 14. ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਹ 15. ਕਬਰ ਵਿਚ 16. ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੋਭ ਜੋ ਸਵਾਰ ਦੀ ਅੱਡੀ 'ਚ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ 17. ਜੀਵਨ-ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਧਸ ਜਾਏ 18. ਇਲਾਜ

ਨਾਮ ਕਿਆ ਲੰ !

ਏਕ ਔਰਤ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲੀਏ ਮੁੱਦਤੋਂ
ਸ਼ਮਅ ਕੀ ਤਰਹ ਆਂਸੂ ਬਹਾਤੀ ਰਹੀ
ਮੇਰੀ ਖ਼ਾਤਿਰ ਜ਼ਮਾਨੇ ਸੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕਰ
ਮੇਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾਤੀ ਰਹੀ
ਮੇਰੇ ਗ਼ਮ ਕੋ ਮੁਕੱਦਰ[1] ਬਨਾਏ ਹੂਏ
ਮੁਸਕਰਾਤੀ ਰਹੀ

ਉਸ ਕੇ ਗ਼ਮ ਕੀ ਕਭੀ ਮੈਂਨੇ ਪਰਵਾ ਨ ਕੀ
ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਹਾਲ ਮੇਂ ਨਾਮ ਮੇਰਾ ਲੀਆ
ਛੀਨ ਕਰ ਉਸ ਕੇ ਹੋਟੋਂ ਕੀ ਮੈਂਨੇ ਹੰਸੀ
ਤੇਰੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਪਰ ਅਪਨਾ ਸਰ ਰਖ ਦੀਆ
ਤੂਨੇ ਮੇਰੀ ਤਰਹ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤੋੜ ਕਰ
ਮੁਝ ਪੇ ਅਹਿਸਾਂ[2] ਕੀਆ

1. ਤਕਦੀਰ, ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ 2. ਅਹਿਸਾਨ, ਉਪਕਾਰ

ਸਜ਼ਾ

ਨਸਲੇਂ[1] ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ ਗ਼ਮ ਸੇ ਬੇਖ਼ਬਰ
ਸਦੀਓਂ ਕੀ ਸ਼ਾਹਰਾਹ[2] ਪੇ ਤਨਹਾ[3] ਖੜਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਮੈਂ ਕਿਸ ਕੇ ਇੰਤਿਜ਼ਾਰ ਮੇਂ ਹੂੰ ਕੌਨ ਆਏਗਾ
ਅਪਨੇ ਹੀ ਇੰਤਿਜ਼ਾਰ ਮੇਂ ਠਹਿਰਾ ਹੂਆ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਹਰ ਬਾਰ ਮੇਰੇ ਸਾਮਨੇ ਆਤੀ ਰਹੀ ਹੋ ਤੁਮ
ਹਰ ਬਾਰ ਤੁਮ ਸੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬਿਛੁੜਤਾ ਰਹਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
ਤੁਮ ਕੌਨ ਹੋ, ਯੇ ਖ਼ੁਦ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੀ ਹੋ ਤੁਮ
ਤੁਮ ਮੁਝ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰ ਹੀ ਪੜੀ ਹੋ ਅਜ਼ਾਬ[4] ਮੇਂ
ਔਰ ਇਸ ਤਰਹ ਖ਼ੁਦ ਅਪਨੀ ਸਜ਼ਾ ਬਨ ਗਇਆ ਹੂੰ ਮੈਂ

ਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਜ਼ਮੀਨੋ-ਜ਼ਮਾਂ[5] ਨਹੀਂ
ਪਸ[6] ਮੁਬਤਿਲਾ-ਏ-ਆਫ਼ਤੋ-ਆਜ਼ਾਰ[7] ਹੀ ਰਹੇ
ਤੁਮ ਕੋ ਯਹਾਂ ਕੇ ਸਾਇਆ-ਓ-ਪਰਤੌ[8] ਸੇ ਕਿਆ ਗ਼ਰਜ਼[9]
ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਹਕ ਮੇਂ ਬੀਚ ਕੀ ਦੀਵਾਰ ਹੀ ਰਹੋ
ਮੈਂ ਇਬਤਦਾ-ਏ-ਇਸ਼ਕ[10] ਸੇ ਬੇਮਹਿਰ[11] ਹੀ ਰਹਾ
ਤੁਮ ਇੰਤਹਾ-ਏ-ਇਸ਼ਕ[12] ਕਾ ਮੈਆਰ[13] ਹੀ ਰਹੋ

---

1. ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ, ਨਸਲਾਂ 2. ਰਾਜਪਥ 3. ਇਕੱਲਾ 4. ਪੀੜ, ਦੁੱਖ 5. ਧਰਤੀ ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਖ਼ੁਦਾ 6. ਇਸ ਲਈ 7. ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ 8. ਸਾਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ 9. ਸੰਬੰਧ 10. ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ 11. ਪ੍ਰੇਮ ਰਹਿਤ 12. ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਅੰਤ 13. ਪੱਧਰ,

ਅਪਨੀ ਮਤਾ-ਏ-ਨਾਜ਼[1] ਲੁਟਾ ਕਰ ਮੇਰੇ ਲੀਏ
ਬਾਜ਼ਾਰੇ-ਇਲਤਿਫ਼ਾਤ ਮੇਂ[2] ਨਾਦਾਰ[3] ਹੀ ਰਹੋ
ਖ਼ੁਸ਼ਕਾਮ[4] ਹੋ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਮੇਂ ਤੁਮ ਕੋ ਮਿਲਾ ਸਰੂਰ[5]
ਸੋ ਕਬਰੇ-ਜਾਂਕਨੀ ਮੇਂ[6] ਭੀ ਸਰਸ਼ਾਰ[7] ਹੀ ਰਹੋ
ਤੁਮ ਖ਼ੂਨ ਥੂਕਤੀ ਹੋ ਯੇ ਸੁਨ ਕਰ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੂਈ
ਇਸ ਰੰਗ, ਇਸ ਅਦਾ ਮੇਂ ਭੀ ਪੁਰਕਾਰ[8] ਹੀ ਰਹੋ
ਮੈਂਨੇ ਯੇ ਕਬ ਕਹਾ ਥਾ, ਮੋਹੱਬਤ ਮੇਂ ਹੈ ਨਜਾਤ[9]
ਮੈਂਨੇ ਯੇ ਕਬ ਕਹਾ ਥਾ, ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੀ ਰਹੋ
ਜਬ ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਨਿਸ਼ਾਤੇ-ਮੋਹੱਬਤ[10] ਨ ਦੇ ਸਕਾ
ਗ਼ਮ ਮੇਂ ਕਭੀ ਸੁਕੂਨੇ-ਰਫ਼ਾਕਤ[11] ਨ ਦੇ ਸਕਾ
ਫਿਰ ਮੁਝ ਕੋ ਚਾਹਨੇ ਕਾ ਤੁਮਹੇਂ ਕੋਈ ਹਕ ਨਹੀਂ
ਤਨਹਾ[12] ਕਰਾਹਨੇ ਕਾ ਤੁਮਹੇਂ ਕੋਈ ਹਕ ਨਹੀਂ

---

1. ਨਾਜ਼ਾਂ, ਅਦਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ 2. ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ 3. ਕੰਗਾਲ, ਦੀਨ 4. ਖ਼ੁਸ਼ 5. ਨਸ਼ਾ, ਆਨੰਦ 6. ਆਖ਼ਿਰੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੀੜ 7. ਖ਼ੁਸ਼, ਉਨਮਾਦ ਵਿਚ 8. ਚਾਲਬਾਜ਼ 9. ਮੁਕਤੀ 10. ਪਿਆਰ ਦਾ ਆਨੰਦ 11. ਸਾਥ, ਸੰਗਤ ਦਾ ਸੁਖ 12. ਇਕੱਲਾ

ਪਰਾਇਆ ਇਹਸਾਸ

ਤੁਮ ਕਿਸ ਸੋਚ ਮੇਂ ਡੂਬ ਗਈ ਹੋ

ਹਾਥ ਕਾ ਪੱਥਰ
ਪਾਨੀ ਕੇ ਸੀਨੇ ਪਰ ਮਾਰੋ
ਚੋਟ ਤੋ ਪਾਨੀ ਕੇ ਆਏਗੀ
ਪਾਨੀ ਚੋਟ ਕੀ ਤਾਬ ਨ ਲਾ ਕਰ
ਮੌਜੋਂ ਕੀ[1] ਸੂਰਤ ਮੇਂ[2] ਬਹਿਤਾ
ਸਾਹਿਲ-ਸਾਹਿਲ[3] ਸਰ ਪਟਕੇਗਾ
ਫਿਰ ਖ਼ੁਦ ਹੀ
ਅਸਲੀ ਹਾਲਤ ਪਰ ਆ ਜਾਏਗਾ
ਤੁਮ ਕਿਸ ਸੋਚ ਮੇਂ ਡੂਬ ਗਈ ਹੋ
ਹਾਥ ਕਾ ਪੱਥਰ
ਪਾਨੀ ਕੇ ਸੀਨੇ ਪਰ ਮਾਰੋ
ਮੈਂ ਪਾਨੀ ਹੂੰ !!

●

1. ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ 2. ਰੂਪ ਵਿਚ 3. ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਨਾਰੇ

ਖ਼ੁਦਫ਼ਰੇਬੀ[1]

ਯੇ ਜਵਾਂ ਰਾਤ ਯੇ ਮਾਹੌਲ[2] ਕੇ ਹੋਂਟੋਂ ਪੇ ਗ਼ਜ਼ਲ
ਸ਼ੋਖੀਆਂ, ਮਸਤ ਨਿਗਾਹੋਂ ਮੇਂ ਕਟੀਲੇ ਕਾਜਲ
ਮਸਤੀਆਂ, ਰਕਸ, ਮਹਿਕਤੇ ਹੂਏ ਸ਼ਾਦਾਬ[3] ਬਦਨ
ਖ਼ੁਸ਼ਬੂਏਂ, ਕਰਬਤੇਂ[4], ਸੀਨੋਂ ਮੇਂ ਦਿਲੋਂ ਕੀ ਧੜਕਨ
ਸਾਜ਼-ਸੰਗੀਤ, ਮਏ-ਨਾਬ[5], ਛਲਕਤੇ ਸਾਗਰ[6]
ਸ਼ੌਕ, ਦੀਵਾਨਗੀ, ਵਾਰਫ਼ਤਗੀ-ਏ-ਕਲਬੋ-ਨਜ਼ਰ[7]
ਆਓ ਫਿਰ ਆਜ ਪਿਘਲ ਜਾਓ ਮੇਰੀ ਬਾਹੋਂ ਮੇਂ
ਤੁਮ ਅਮਾਨਤ ਹੋ ਕਿਸੀ ਸ਼ੌਕ, ਕਿਸੀ ਅਰਮਾਂ ਕੀ !
ਤੁਮ ਸਦਾ ਵਕਤ ਕੇ ਹਾਥੋਂ ਮੇਂ ਨ ਰਹਿ ਪਾਓਗੀ
ਔਰ ਇਕ ਰਕਸ ਕਰੇਂ ਸਾਅਤੇ-ਦਿਲਦਾਰ[7] ਕੇ ਸਾਥ
ਔਰ ਇਕ ਰਾਤ ਕਟੇ ਕਾਕੁਲ-ਓ ਰੁਖ਼ਸਾਰ ਕੇ[8] ਸਾਥ

ਕਲ ਕਿਸੀ ਸ਼ਖ਼ਸ ਸੇ ਯੇ ਰਾਜ਼ ਛੁਪਾਨਾ ਹੈ ਤੁਮਹੇਂ
ਤੁਮ ਨੇ ਮਾਜ਼ੀ[9] ਮੇਂ ਕਿਸੀ ਮਰਦ ਕੋ ਅਪਨਾਇਆ ਥਾ

1. ਸ੍ਵੈ-ਧੋਖਾ 2. ਵਾਤਾਵਰਣ 3. ਹਰੇ ਭਰੇ, ਤੰਦਰੁਸਤ 4. ਨੇੜਤਾ 5. ਸ਼ਰਾਬ 6. ਪਿਆਲੇ 7. ਦਿਲ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਮੁਗਧ ਹੋਣਾ 8. ਪਿਆਰੇ ਪਲ 9. ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ 10. ਬੀਤੇ ਵਿਚ

ਤਜ਼ਾਦ[1]

ਏਕ ਉੜਤੀ ਹੂਈ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਕੇ ਸਿਵਾ ਤੁਮ ਕਿਆ ਥੇ ?
ਏਕ ਜਲਤੇ ਹੂਏ ਨਗ਼ਮੇ ਕੇ ਸਿਵਾ ਮੈਂ ਕਿਆ ਹੂੰ ?

ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਸੀ ਨਿਗਾਹੋਂ ਕੇ ਚਮਕਤੇ ਧੋਕੇ
ਜਿਸਮ ਕਾ ਲੋਚ, ਗੁਨਾਹੋਂ ਕੀ ਧੜਕਤੀ ਰਾਤੇਂ
ਨਰਮ ਹੋਂਠੋਂ ਕੇ ਚੁਰਾਏ ਹੂਏ ਸਾਰੇ ਬੋਸੇ[2]
ਮਸਤ ਬਾਹੋਂ ਕੀ ਮਹਿਕਤੀ ਹੂਈ ਸਾਰੀ ਬਾਤੇਂ

ਹਾਏ ਵੋ ਖ਼੍ਵਾਬ ਜੋ ਤੁਮ ਸੇ ਭੀ ਕਹੀਂ ਦਿਲਕਸ਼[3] ਥੇ
ਹਮਨੇ ਖ਼ੁਦ ਬੇਚ ਦੀਏ ਵਕਤ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰੋਂ ਮੇਂ
ਵੋ ਜਵਾਨੀ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਸੇ ਟਕਰਾਈ ਥੀ
ਬਟ ਗਈ ਔਰ ਭੀ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਖ਼ਰੀਦਾਰੋਂ ਮੇਂ

ਏਕ ਬਿਗੜੀ ਹੂਈ ਆਦਤ ਕੇ ਸਹਾਰੇ ਤੁਮ ਨੇ
ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਮੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਮਅ ਜਲਾਈ ਹੋਗੀ
ਮੁਝ ਸੇ ਦਾਨਿਸਤਾਂ[4] ਕੋਈ ਰਬਤ[5] ਬੜ੍ਹਾਇਆ ਹੋਗਾ
ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੂ ਮੇਂ ਕੋਈ ਬਜ਼ਮ[6] ਸਜਾਈ ਹੋਗੀ

ਤੁਮ ਨੇ ਤਕਦੀਸੇ-ਵਫ਼ਾ[7] ਕੋ ਭੀ ਤਿਜਾਰਤ ਸਮਝਾ
ਮੈਂਨੇ ਇਸ ਜ਼ਹਿਰ ਕੋ ਤਿਰਿਆਕ[8] ਬਨਾਨਾ ਚਾਹਾ

---

1. ਵਿਰੋਧਤਾ, ਪ੍ਰਤੀਕੂਲਤਾ 2. ਚੁੰਮਣ 3. ਖਿੱਚ ਪੂਰਣ 4. ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ 5. ਸੰਬੰਧ 6. ਮਹਿਫਲ 7. ਪਿਆਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ 8. ਵਿਹੁ ਨਾਸ਼ਕ

ਤੁਮਨੇ ਹਰ ਝੂਟ ਕੋ ਜ਼ਰਕਾਰ-ਓ-ਹਸੀਂ[1] ਠਹਿਰਾਇਆ
ਮੈਂਨੇ ਇਕ ਰੂਹੇ-ਸਦਾਕਤ[2] ਕੋ ਜਗਾਨਾ ਚਾਹਾ

ਵੋ ਤੋ ਬਸ ਏਕ ਮੁਰੱਵਤ[3] ਥੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਖ਼ਾਤਿਰ
ਦਿਲ ਕੋ ਆਮਾਦਾ-ਏ-ਗੁਫ਼ਤਾਰ[4] ਕੀਆ ਥਾ ਤੁਮ ਨੇ
ਚੰਦ ਪਾਕੀਜ਼ਾ[5] ਅਸੂਲੋਂ ਪੇ ਕਸਮ ਖਾਈ ਥੀ
ਏਕ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਸਾ ਇਕਰਾਰ ਕੀਆ ਥਾ ਤੁਮ ਨੇ

ਚੀਖ਼ਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਤਸੱਵੁਰ[6] ਮੇਂ ਉਭਰ ਆਏ ਹੈਂ
ਸੋਚਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਯਹਾਂ ਕੌਨ ਸੰਭਲ ਸਕਤਾ ਹੈ
ਕਿਸ ਕਾ ਹਾਲਾਤ ਕੇ ਸ਼ੋ'ਲੋਂ ਸੇ ਬਚਾ ਹੈ ਦਾਮਨ
ਕੌਨ ਮਾਹੌਲੇ[7] ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਾਂ[8] ਸ ਨਿਕਲ ਸਕਤਾ ਹੈ

ਏਕ ਉੜਤੀ ਹੁਈ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਕੇ ਸਿਵਾ ਤੁਮ ਕਿਆ ਥੇ ?
ਏਕ ਜਲਤੇ ਹੂਏ ਨਗ਼ਮੇ ਕੇ ਸਿਵਾ ਮੈਂ ਕਿਆ ਹੂੰ ?

---

1. ਸੁਨਹਿਰਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ 2. ਸਚਾਈ ਦੀ ਰੂਹ 3. ਰਖ ਰਖਾਓ 4. ਬੋਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ 5. ਪਵਿੱਤਰ 6. ਕਲਪਨਾ 7. ਵਾਤਾਵਰਣ 8. ਕੈਦਖ਼ਾਨਾ

ਮਾਨ ਭੀ ਜਾਓ

ਮਾਨ ਭੀ ਜਾਓ, ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ, ਛੋੜੋ ਅਬ ਪਿਛਲੀ ਬਾਤੇਂ
ਐਸੇ ਦਿਨ ਆਤੇ ਹੈਂ ਕਬ-ਕਬ, ਕਬ ਆਤੀ ਹੈਂ ਐਸੀ ਰਾਤੇਂ
ਮਾਨ ਭੀ ਜਾਓ, ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ

ਦੇਖ ਲੋ ਵੋ ਪੂਰਬ ਕੀ ਜਾਨਿਬ, ਨੂਰ[1] ਨੇ ਦਾਮਨ ਫੈਲਾਇਆ ਹੈ
ਸ਼ਬ ਕੀ ਖਿੱਲਤ[3] ਦੂਰ ਹੁਈ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਵਾਪਿਸ ਲੌਟ ਆਇਆ ਹੈ
ਮਾਨ ਭੀ ਜਾਓ, ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ

ਜਲ ਜਲ ਕਰ ਮਰ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ, ਪਰਵਾਨੋਂ ਕਾ ਢੇਰ ਲਗਾ ਹੈ
ਲੇਕਿਨ ਯੇ ਭੀ ਦੇਖਾ ਤੁਮ ਨੇ, ਸ਼ਮਅ ਕਾ ਕਿਆ ਅੰਜਾਮ ਹੁਆ ਹੈ
ਮਾਨ ਭੀ ਜਾਓ, ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ

ਮਾਨ ਭੀ ਜਾਓ, ਤੁਮ ਕੋ ਕਸਮ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਰ ਕੀ, ਅਪਨੇ ਸਰ ਕੀ
ਤੁਮ ਕੋ ਕਸਮ ਹੈ ਮੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਨ, ਅਪਨੇ ਉਸ ਮੰਜ਼ੂਰੇ-ਨਜ਼ਰ[4] ਕੀ
ਮਾਨ ਭੀ ਜਾਓ, ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ

ਉਸ ਕੀ ਕਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਕੀ ਖ਼ਾਤਿਰ, ਯੂੰ ਤੁਮ ਮੁਝ ਕੋ ਭੂਲ ਗਏ ਹੋ
ਭੂਲ ਗਏ ਹੋ ਸਾਰੇ ਵਾਅਦੇ, ਕੌਲ[5]-ਓ-ਕਸਮ ਸਬ ਭੂਲ ਗਏ ਹੋ
ਮਾਨ ਭੀ ਜਾਓ, ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ

---

1. ਚਾਨਣ 2. ਰਾਤ 3. ਉਹ ਲਿਬਾਸ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਏਥੇ ਸਿਰਫ ਲਿਬਾਸ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ 4. ਪਿਆਰੇ ਦੀ 5. ਵਾਅਦਾ

ਅੱਛਾ, ਤੁਮ ਸੱਚੇ ਮੈਂ ਝੂਟਾ, ਅੱਛਾ, ਤੁਮ ਜੀਤੇ ਮੈਂ ਹਾਰਾ
ਕਿਆ ਦੁਸ਼ਮਨ ਔਰ ਕਿਸਕਾ ਦੁਸ਼ਮਨ, ਝੂਟਾ ਥਾ ਯੇ ਕਿੱਸਾ ਸਾਰਾ
ਮਾਨ ਭੀ ਜਾਓ, ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ

•

'ਤਲਅਤ' ਇਸ਼ਾਰਤ

ਖ਼ੁਦ ਮਰਕਜ਼ੀਅਤ[1]

ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਕਾ ਨਾਗ ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ ਕੇ ਖ਼ੋਲ ਕੋ ਡਸਤਾ ਹੈ ਤੋ—
ਅਕਸਰ ਯੇ ਸੋਚਾ ਕਰਤੀ ਹੂੰ
ਕਾਸ਼ ਯੇ ਸਬ ਜਜ਼ਬੇ[2] ਮਰ ਜਾਏਂ
ਹਰ ਇਹਸਾਸ ਸੇ ਆਰੀ[3] ਹੋ ਕਰ
ਮੈਂ ਸੁਖ ਕੀ ਰਾਹੇਂ ਅਪਨਾ ਲੂੰ

ਇਨ ਰਾਹੋਂ ਮੇਂ ਭੂਲੇ ਭਟਕੇ
ਤੁਮ ਜੋ ਕਭੀ ਮੁਝ ਕੋ ਮਿਲ ਜਾਓ
ਅਪਨੀ ਹੰਸਤੀ, ਗਾਤੀ, ਜੀਤੀ-ਜਾਗਤੀ, ਕੁਛ ਕਹਿਤੀ ਆਂਖੋਂ ਸੇ—
ਸਬ ਸੇ ਬਾਤੇਂ ਕਰਤੇ-ਕਰਤੇ
ਤੁਮ ਜਬ ਮੇਰੀ ਜਾਨਿਬ[4] ਦੇਖੋ
ਕੁਛ ਅਪਨਾਈਅਤ, ਕੁਝ ਸ਼ੋਖ਼ੀ ਸੇ
ਅਨ-ਕਹਿਤੀ-ਸੁਨਤੀ ਆਂਖੋਂ ਸੇ

1. ਆਤਮ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ 2. ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਜਜ਼ਬੇ 3. ਅਹਿਸਾਸ 4. ਵੰਚਿਤ 5. ਵੱਲ

ਮੈਂ ਉਨਕਾ ਪੈਗ਼ਾਮ ਨ ਸਮਝੂੰ
ਮੈਂ ਉਨਕੀ ਬੋਲੀ ਨ ਜਾਨੂੰ

ਸੋਚੂੰ ਤੋ ਬਸ ਯੇ ਹੀ ਸੋਚੂੰ
"ਕਿਤਨੀ ਗੂੰਗੀ ਹੈਂ ਯੇ ਆਂਖੇਂ !
ਤੌਬਾ—ਇਨ ਕੋ ਦੂਰ ਹਟਾ ਲੋ !"
ਕਾਸ਼ ਤੁਮਹਾਰੀ ਚਾਹਤ ਕਾ
ਅਨਦੇਖਾ ਪਹਿਰਾ ਤੋੜ ਸਕੂੰ ਤੋ
ਜਾਨ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਰੋਗ ਸੇ ਛੂਟੂੰ
ਹਰ ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼[1], ਹਰ ਜੋਗ ਸੇ ਛੂਟੂੰ

ਲੇਕਿਨ—ਫਿਰ ਯੇ ਸੋਚ ਮੁਝੇ ਤੜਪਾ ਜਾਤੀ ਹੈ

ਸ਼ਾਇਦ—ਤਬ ਮੈਂ, ਮੈਂ ਨ ਰਹੂੰਗੀ

ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਜੁਦਾ ਹੋਗਾ ਤੋ
ਕਿਆ ਖ਼ੁਦ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ ਸਕੋਗੀ ?

ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰੂਹ[2] ਮੇਂ ਡੂਬ ਚੁੱਕਾ ਹੈ
ਮੁਝ ਮੇਂ ਹੈ ਔਰ ਮੁਝ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੈ
ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਅਲਗ ਹੋਗਾ ਤੋ—
ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਭੀ ਮਿਟ ਜਾਏਗਾ !!

ਤਬ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਚਾਹਤ ਕੀ ਸਰਕਸ਼[3] ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼ ਪਰ
ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਕੇ ਨਾਗ ਕੋ ਆਗੇ —
ਯਾਦੋਂ ਕਾ ਤਨ ਰਖ ਦੇਤੀ ਹੂੰ !!!

1. ਇੱਛਾ 2. ਆਤਮਾ 3. ਬੇਲਗਾਮ, ਅਵੱਗਿਆਕਾਰੀ

ਪਾਕ ਦਾਮਨਾ[1]

ਰਾਤ ਨੇ ਖੋਲ ਦੀਏ ਅਪਨੇ ਮੁਲਾਇਮ ਗੇਸੂ[2]
ਮੇਰੇ ਸਰਤਾਜ ਯੇ ਮਾਥੇ ਪੇ ਸ਼ਿਕਨ[3] ਕੈਸੀ ਹੈ ?
ਸੇਜ ਕੀ ਗੋਦ ਮੇਂ ਹੰਸਤੇ ਹੂਏ ਫੂਲੋਂ ਕੀ ਕਸਮ
ਆਜ ਹਰ ਬਾਤ ਮੇਂ ਕਾਂਟੋਂ ਕੀ ਚੁਭਨ ਕੈਸੀ ਹੈ ?

ਆਈਏ ਬਰਬਤੇ-ਨਹੀਦ ਪੇ[4] ਇਕ ਧੁਨ ਛੇੜੇਂ
ਦੇਖੀਏ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾਊਂਗੀ
ਠਹਿਰੀਏ,ਚਾਂਦ ਕੀ ਕਿਰਨੋਂ ਸੇ ਹਸੀਂ ਖ਼੍ਵਾਬ ਬੁਨੇਂ
ਜਾਈਏ ਮੈਂ ਭੀ ਕਭੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਆਊਂਗੀ

ਵਹੀ ਬੀਤੀ ਹੁਈ ਬਾਤੇਂ, ਵਹੀ ਝੂਟੇ ਕਿੱਸੇ
ਏਕ ਸੌਦਾਈ ਕੇ ਬਹਿਕੇ ਹੂਏ ਅਫ਼ਸਾਨੇ ਚੰਦ
ਏਕ ਸ਼ਾਇਰ ਕੀ ਗ਼ਲਤ-ਗੋਈ[5] ਕਾ ਰੰਗੀਂ ਤੂਮਾਰ[6]
ਏਕ ਮੁਫ਼ਲਿਸ[7] ਕੇ ਬਸਾਏ ਹੂਏ ਵੀਰਾਨੇ ਚੰਦ

ਮੈਂਨੇ ਛੁਪ ਛੁਪ ਕੇ ਦਰੀਚੋਂ ਸੇ ਕਿਸੇ ਝਾਂਕਾ ਹੈ ?
ਮੈਂਨੇ ਕਬ ਅਸ਼ਕ[8] ਬਹਾਏ ਹੈਂ ਬਤਾਏ ਕੋਈ ?
ਮੈਂਨੇ ਖ਼ਤ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਉਸ ਸੇ ਮਿਲੀ ਹੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ
ਕੈਸੇ ਇਨ ਯਾਸ[9] ਭਰੇ ਸ਼ੋ'ਲੋਂ ਕੋ ਬੁਝਾਏ ਕੋਈ ?

---

1. ਪਵਿਤਰ, ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ 2. ਕੇਸ 3. ਤਿਊੜੀ 4. ਸ਼ੁਕਰ ਤਾਰੇ ਰੂਪੀ ਸਾਜ਼ ਉੱਤੇ 5, 6. ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ 7. ਗ਼ਰੀਬ 8. ਹੰਝੂ 9. ਨਿਰਾਸ਼ਾ

ਆਪ ਕੇ ਸਰ ਕੀ ਕਸਮ, ਆਪ ਕੇ ਕਦਮੋਂ ਕੀ ਕਸਮ
ਮੇਰੀ ਪਾਜ਼ੇਬ ਕੀ ਗਾਤੀ ਹੁਈ ਝਨਕਾਰ ਹੈਂ ਆਪ
ਮੇਰੇ ਹਾਥੋਂ ਕੀ ਹਿਨਾ[1], ਮੇਰੀ ਕਲਾਈ ਕੀ ਖਨਕ
ਰੰਗੇ-ਤਖ਼ਈਅਲ ਮੇਂ[2] ਰਾਨਾਈ-ਏ-ਅਫ਼ਕਾਰ[3] ਹੈਂ ਆਪ

ਛੋੜੀਏ! ਅਬ ਮੈਂ ਕਭੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਆਊਂਗੀ
ਆਪ ਕੇ ਸਰ ਕੀ ਕਸਮ, ਆਜ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਊਂਗੀ

●

'ਨਿਦਾ' ਫ਼ਾਜ਼ਲੀ

ਏਕ ਲੜਕੀ

ਵੋ ਸ਼ੋਖ਼-ਸ਼ੋਖ਼ ਨਜ਼ਰ ਸਾਂਵਲੀ ਸੀ ਇਕ ਲੜਕੀ
ਜੋ ਰੋਜ਼ ਮੇਰੀ ਗਲੀ ਸੇ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਸੁਨਾ ਹੈ ਵੋ ਕਿਸੀ ਲੜਕੇ ਸੇ ਪਿਆਰ ਕਰਤੀ ਹੈ
ਬਹਾਰ ਹੋ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੇ-ਬਹਾਰ ਕਰਤੀ ਹੈ
ਨ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨ ਕੋਈ ਲਗਾਵ ਹੈ ਲੇਕਿਨ
ਨ ਜਾਨੇ ਕਿਉਂ ?
ਬਸ ਉਸੀ ਵਕਤ ਜਬ ਵੋ ਆਤੀ ਹੈ
ਕੁਝ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀ ਆਦਤ-ਸੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਮੁਝੇ
ਮੇਰੇ ਵਰਾਂਡੇ ਕੇ ਆਗੇ ਯੇ ਫੂਸ ਕਾ ਛੱਪਰ
ਗਲੀ ਕੇ ਮੋੜ ਪੇ ਉਖੜਾ ਹੂਆ ਸਾ ਇਕ ਪੱਥਰ

---

1. ਮਹਿੰਦੀ 2. ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਰੰਗ 3. ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ

ਯੇ ਏਕ ਝੁਕਤੀ ਹੁਈ ਬਦਨੁਮਾ ਸੀ ਨੀਮ ਕੀ ਸ਼ਾਖ਼[1]
ਔਰ ਉਸ ਪੇ ਜੰਗਲੀ ਕਬੂਤਰ ਕੇ ਘੋਂਸਲੇ ਕਾ ਨਿਸ਼ਾਂ

ਯੇ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ੇਂ ਕਿ ਜੈਸੇ ਮੁਝੀ ਮੇਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈਂ
ਮੇਰੇ ਅਲਮ[2] ਮੇਂ ਮੇਰੀ ਹਰ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਮੇਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈਂ
ਮੈਂ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਵੋ ਭੀ ਯੂਹੀਂ ਗੁਜ਼ਰਤੀ ਰਹੇ
ਅਦਾ-ਓ-ਨਾਜ਼ ਸੇ ਲੜਕੇ ਕੋ ਪਿਆਰ ਕਰਤੀ ਰਹੇ

ਨਸੀਮ ਮਹਿਮੂਦ

ਇੰਤਿਸ਼ਾਰ[3]

'ਜ਼ੀਨਤ', 'ਇਸ਼ਰਤ', 'ਅਖ਼ਤਰ', 'ਕੌਕਬ',
ਸਬ ਚੰਚਲ ਹੈਂ ਸਬ ਹੈਂ ਜਵਾਂ
ਉਸ ਕੀ ਚਿਤਵਨ, ਉਸ ਕਾ ਜੋਬਨ,
ਉਸ ਕੀ ਕਮਰ ਔਰ ਉਸ ਕੀ ਉਠਾਨ
ਇਕ ਅਲਬੇਲੀ, ਸਬ ਕੀ ਸਹੇਲੀ,
ਏਕ ਨੁਕੀਲੀ ਜੈਸੇ ਕਟਾਰ
ਹੋਂਟ ਗੁਲਾਬੀ, ਮਧਭਰੀ ਆਂਖੇਂ,
ਜਿਸਮ ਪਿਆਜ਼ੀ, ਬਾਗ਼-ਓ-ਬਹਾਰ
ਥੀਏਟਰ, ਸਿਨੇਮਾ, ਚਾਇ, ਪਿਕਨਿਕ,
ਸੈਰ - ਤਮਾਸ਼ਾ, ਹੰਸੀ - ਠਠੋਲ

1. ਪਹਿਲੀ 2. ਗ਼ਮ 3. ਵਖਰੇਵਾਂ, ਵਿਖਰਾਵ

ਰਸਭਰੀ ਬਾਤੇਂ, ਪਿਆਰ ਕੀ ਘਾਤੇਂ,
ਬਜ਼ਲਾ-ਸੰਜੀ[1] ਮੇਂ ਅਨਮੋਲ
'ਜ਼ੀਨਤ' ਘਰ ਪਰ ਜਬ ਨ ਮਿਲੇ ਤੋ
'ਅਖ਼ਤਰ' ਕੇ ਹਾਂ ਜਾਤਾ ਹੂੰ
'ਅਖ਼ਤਰ' ਸੇ ਖ਼ਫ਼ਗੀ[2] ਹੋ ਤੋ
'ਕੌਕਬ' ਸੇ ਜੀ ਬਹਿਲਾਤਾ ਹੂੰ
'ਜ਼ੀਨਤ' ਕਾ ਦਿਲਦਾਦਾ ਹੂੰ ਮੈਂ
'ਇਸ਼ਰਤ' ਕਾ ਹੂੰ ਚਾਹਨੇ ਵਾਲਾ
'ਅਖ਼ਤਰ' ਨੇ ਮਨ ਮੇਰਾ ਰੀਝਾਇਆ,
'ਕੌਕਬ' ਨੇ ਤੋ ਮਾਰ ਹੀ ਡਾਲਾ
ਰੰਗ-ਓ-ਤਰਬ[3], ਸ਼ੋਰ-ਓ-ਸ਼ਰਾਬ[4] ਹੈ
ਪਿਆਰ ਕੇ ਦਿਨ ਹੈਂ ਏਸ਼ ਕੀ ਰਾਤੇਂ
ਕਿਸ ਕੋ ਪੜੀ ਹੈ ਸੁਨਤਾ ਰਹੇ ਅਬ,
ਪਾਗਲ ਦਿਲ ਕੀ ਪਾਗਲ ਬਾਤੇਂ
ਇਸ਼ਕ ਥਕਾਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈ ਹੈ,
ਦਰਦ ਭਰੀ ਗ਼ਮ ਸੇ ਮਾ'ਮੂਰ[5]
ਇਸ਼ਕ ਹੈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਾ ਦੁਸ਼ਮਨ
ਇਸ਼ਕ ਕੇ ਹਾਥੋਂ ਦਿਲ ਮਜਬੂਰ
ਇਸ਼ਕ ਕੋ ਵੈਰ ਹੈ ਖ਼ੁਦਦਾਰੀ ਸੇ[6]
ਸੂਦ-ਓ-ਜ਼ਿਆਂ[7] ਸੇ ਇਸ਼ਕ ਪਰੇ
ਇਸ਼ਕ ਕਾ ਯੇ ਦਸਤੂਰ ਨਹੀਂ,
ਮਹਿਬੂਬ ਭੀ ਇਸ਼ਕ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇ
ਕਿਆ ਹੈ ਮੋਹੱਬਤ ਅਬ ਕਰਤਾ ਹੂੰ
ਗਾਹੇ[8] ਅਪਨੇ ਦਿਲ ਸੇ ਸਵਾਲ

1. ਲਤੀਫ਼ੇਬਾਜ਼ੀ 2. ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ 3. ਰੰਗ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ 4. ਰੌਲਾ ਗੌਲਾ 5. ਭਰੀ ਹੋਈ 6. ਸ੍ਵੈਮਾਣ ਨਾਲ 7. ਲਾਭ ਹਾਨੀ 8. ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ 9. ਕਦੇ ਕਦੇ

ਏਕ ਖ਼ਲਿਸ਼, ਬਸ ਏਕ ਲਗਨ
ਬਸ ਏਕ ਜੁਨੂੰ[1], ਬਸ ਏਕ ਖ਼ਿਆਲ
ਇਕ ਭੋਲੀ ਅੱਲ੍ਹੜ ਸੀ ਲੜਕੀ
ਅਬ ਭੀ ਕਭੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਕੁਝ ਅਰਸਾ ਮਾਹੌਲ[2] ਪੇ ਮੇਰੇ,
ਯੂਹੀਂ ਧੂਪ ਸੀ ਛਾ ਜਾਤੀ ਹੈ

•

'ਨਿਕਹਤ' ਨਸੀਮ ਬਦਾਯੂਨੀ

ਕਸ਼ਮਕਸ਼

ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਭੂਲ ਗਈ, ਯੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ
ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਯਾਦ ਭੀ ਹਰ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਤਨੀ ਹਮ:ਗੀਰ[3] ਹੈ, ਕਿਤਨੀ ਪੁਰਸ਼ੋਰ
ਸਿਰਫ਼ ਅਸ਼ਕੋਂ[4] ਹੀ ਸੇ ਦਾਮਨ ਤੋ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਤੀ
ਕੈਸੇ ਫ਼ਿਤਰਤ[5] ਕੇ ਤਕਾਜ਼ੋਂ ਸੇ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਲੂੰ[6]
ਕਿਸ ਤਰਹ ਤਲਖ਼ੀ-ਏ-ਜ਼ਹਿਰਾਬ[7] ਗਵਾਰਾ ਕਰ ਲੂੰ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਤਨੀ ਹਮ:ਗੀਰ ਹੈ, ਕਿਤਨੀ ਪੁਰਸ਼ੋਰ
ਮੈਂ ਮੋਹੱਬਤ ਕੇ ਤਕਾਜ਼ੇ ਭੀ ਸਮਝਤੀ ਹੂੰ ਮਗਰ
ਮੈਂ ਹਕੀਕਤ[8] ਕੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਭੀ ਪਹਿਚਾਨਤੀ ਹੂੰ

1. ਉਨਮਾਦ, ਜਨੂੰਨ 2. ਵਾਤਾਵਰਣ 3. ਵਿਆਪਕ, ਵਿਸ਼ਾਲ, 4. ਹੰਝੂ
5. ਸੁਭਾਅ 6. ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦਿਆਂ 7. ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕੁੜੱਤਣ 8. ਅਸਲੀਅਤ

'ਮੈ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਮੇਂ ਖ਼ੁਦ ਅਪਨੇ ਸੇ ਗ਼ਾਫ਼ਿਲ ਹੋ ਜਾਊਂ'
ਮਾਸਿਵਾ[1] ਅਪਨੇ ਕਿਸੀ ਔਰ ਕੋ ਭੀ ਜਾਨਤੀ ਹੂੰ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਿਰਫ਼ ਤਰਾਨਾ ਹੀ ਤਰਾਨਾ ਤੋ ਨਹੀਂ
ਕੁਛ ਹਕੀਕਤ ਭੀ ਹੈ ਯੇ ਮਹਿਜ਼[2] ਫ਼ਸਾਨਾ ਤੋ ਨਹੀਂ
ਮੈਂ ਹਕੀਕਤ ਕੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਭੀ ਤੋ ਪਹਿਚਾਨਤੀ ਹੂੰ

ਸ਼ੇ'ਰ-ਓ-ਨਗ਼ਮਾ[3] ਮੇਂ ਗੁਜ਼ਰਤੀ ਹੁਈ ਰੰਗੀਂ ਰਾਤੇਂ
ਕੌਨ ਹੋਗਾ ਜਿਨਹੇਂ ਨਗ਼ਮਾਤ[4] ਕਾ ਇਹਸਾਸ ਨਹੀਂ
ਤਲਖ਼ੀ-ਏ-ਗ਼ਮ[5] ਭੀ ਤੋ ਇਕ ਠੋਸ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਮਗਰ
ਕੌਨ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਹਕੀਕਤ ਕਾ ਜ਼ਰਾ ਪਾਸ[6] ਨਹੀਂ
ਯੇ ਧੜਕਤੇ ਹੁਏ ਦਿਲ ਔਰ ਯੇ ਖਨਕਤੇ ਹੁਏ ਸਾਜ਼
ਯੇ ਮਹਿਕਤੇ ਹੁਏ ਨਗ਼ਮਾਤ, ਯੇ ਬਿਜਲੀ ਆਵਾਜ਼
ਕੌਨ ਹੋਗਾ ਜਿਸੇ ਨਗ਼ਮਾਤ ਕਾ ਇਹਸਾਸ ਨਹੀਂ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਤਨੀ ਹਮ:ਗੀਰ ਹੈ, ਕਿਤਨੀ ਪੁਰਸ਼ੋਰ
ਔਰ ਇਸੇ ਸ਼ੋਰ ਮੇਂ ਨਗ਼ਮੋਂ ਕੀ ਹਕੀਕਤ ਕਿਤਨੀ
ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਯਾਦ ਕੀਏ ਜਾਊਂ ਯੇ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਮਗਰ
ਇਸ ਹਮ:ਗੀਰੀ ਮੇਂ[7] ਇਕ ਯਾਦ ਕੀ ਫ਼ੁਰਸਤ ਕਿਤਨੀ
ਕਿਤਨੇ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈਂ, ਉਲਫ਼ਤ[8] ਕੇ ਤਰਾਨੇ ਲੇਕਿਨ
ਕਿਤਨੇ ਰੰਗੀਂ ਹੈਂ ਯੇ ਸਾਦਾ ਸੇ ਫ਼ਸਾਨੇ[9] ਲੇਕਿਨ

ਇਸ ਹਮ:ਗੀਰੀ ਮੇਂ ਇਨ ਸਬ ਕੀ ਹਕੀਕਤ ਕਿਤਨੀ ?

---

1. ਸਿਵਾਏ 2. ਕੇਵਲ 3. ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਸੰਗੀਤ 4. ਨਗਮੇਂ 5. ਗ਼ਮ ਦੀ ਕੁੜਿੱਤਣ 6. ਲਿਹਾਜ਼ 7. ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਿਚ 8. ਪਿਆਰ 9. ਅਫ਼ਸਾਨੇ, ਕਹਾਣੀਆਂ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੇ ਵੀਰਾਨੇ

ਖੰਡਰ ਈਟੋਂ ਕੇ, ਦੀਵਾਰੋਂ ਕੇ ਮਲਬੇ, ਢੇਰ ਮਿੱਟੀ ਕੇ
ਵੋ ਇਕ ਟੂਟੀ ਹਵੇਲੀ ਅਬ ਭੀ ਅਕਸਰ ਯਾਦ ਆਤੀ ਹੈ
ਮਹਿਕਤੇ ਆਂਚਲੋਂ ਕੇ ਦਰਮਿਆਂ ਜ਼ੁਲਫ਼ੋਂ ਕੇ ਝੁਰਮੁਟ ਮੇਂ
ਵੋ ਇਕ ਚੰਚਲ ਛਬੀਲੀ ਅਬ ਭੀ ਅਕਸਰ ਯਾਦ ਆਤੀ ਹੈ
ਮੋਹੱਬਤ ਕੈਸੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਵਾਨੀ ਕੈਸੇ ਆਤੀ ਹੈ
ਵੋ ਅਨਬੂਝੀ ਪਹੇਲੀ ਅਬ ਭੀ ਅਕਸਰ ਯਾਦ ਆਤੀ ਹੈ

ਖੰਡਰ ਕੀ ਗੋਦ ਮੇਂ ਪਹਿਲੇ-ਪਹਿਲ ਜਬ ਚਾਂਦ ਉਤਰਾ ਥਾ
ਸਿਤਾਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਕਾਂਪੇ ਥੇ, ਲਹੂ ਮੇਂ ਆਗ ਭੜਕੀ ਥੀ
ਮੁਝੇ ਪਹਿਲੇ-ਪਹਿਲ ਧੋਕਾ ਦੀਆ ਥਾ ਆਰਜ਼ੂਓਂ ਨੇ[1]
ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਕਿਸੀ ਕੇ ਗ਼ਮ ਮੇਂ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰ ਧੜਕੀ ਥੀ
ਮੁਝੇ ਅਬ ਯਾਦ ਭੀ ਆਤਾ ਨਹੀਂ ਵੋ ਕੌਨ ਥੀ ਕਿਆ ਥੀ
ਵੋ ਇਕ ਮਾਸੂਮ ਦੇਵੀ ਥੀ, ਵੋ ਇਕ ਨਾਦਾਨ ਲੜਕੀ ਥੀ

ਮਹਿਕਤੇ ਆਂਚਲੋਂ ਕੇ ਦਰਮਿਆਂ, ਜ਼ੁਲਫ਼ੋਂ ਕੇ ਝੁਰਮਟ ਮੇਂ
ਮੈਂ ਅਬ ਰਿਸਤੇ ਹੂਏ ਜ਼ਖ਼ਮੋਂ ਮੇਂ ਟਾਂਕੇ ਭਰਨੇ ਲਗਤਾ ਹੂੰ
ਕਭੀ ਰੁਖ਼ਸਾਰ[2] ਕੇ ਸ਼ੋ'ਲੋਂ ਕੋ ਲਬ[3] ਮੇਰੇ ਤਰਸਤੇ ਥੇ
ਕਭੀ ਰੁਖ਼ਸਾਰ ਕੀ ਪਰਛਾਈਓਂ ਸੇ ਡਰਨੇ ਲਗਤਾ ਹੂੰ

---

1. ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੇ, 2. ਕੇਸਾਂ ਦੀ 3. ਗੱਲ੍ਹਾਂ 4. ਹੋਂਠ

ਤਕਾਜ਼ੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੇ[1] ਜਬ ਮੁਝੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ
ਮੈਂ ਝੂਟੇ ਦਿਲ ਸੇ ਫਿਰ ਝੂਟੀ ਮੋਹੱਬਤ ਕਰਨੇ ਲਗਤਾ ਹੂੰ

ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੇ ਮੁਝੇ ਮੋਹਲਤ ਨ ਦੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਸਮਝ ਸਕਤਾ
ਕਿ ਤਾਰੀਕੀ[2] ਮੇਂ ਸ਼ਮਏ-ਕਾਮਰਾਨੀ[3] ਕੈਸੇ ਆਤੀ ਹੈ
ਸੜਕ ਪਰ ਘੂਮਤੀ ਪਰਛਾਈਆਂ ਮੁਝ ਸੇ ਯੇ ਕਹਿਤੀ ਹੈਂ
ਖੰਡਰ ਮੇਂ ਚਲ ਕਿ ਰੂਹੇ-ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ[4] ਕੈਸੇ ਆਤੀ ਹੈ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਪਰ ਮਗਰ ਯੇ ਰਾਜ਼ ਖੁਲਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਤਾ
ਮੋਹੱਬਤ ਕੈਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਵਾਨੀ ਕੈਸੇ ਆਤੀ ਹੈ

'ਨਜ਼ੀਬ' ਰਾਮਿਸ

ਤੁਝ ਸੇ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ !

ਤੁਝ ਸੇ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ ਮੈਂਨੇ ਜੋ ਮੁਝੇ ਯਾਦ ਹੈ ਤੂ
ਤੇਰੇ ਰੁਖ਼ਸਾਰ[5] ਕੀ ਗਰਮੀ ਨ ਤੇਰੇ ਜਿਸਮ ਕੀ ਧੂਪ
ਕੋਈ ਸੁਖ ਭੀ ਤੋ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦੀਆ ਹੈ ਤੂਨੇ
ਦਰਦ ਹੀ ਦਿਲ ਮੇਂ ਨ ਥਾ ਜਿਸਕਾ ਮੁਦਾਵਾ[6] ਹੋਤਾ
ਔਰ ਨ ਗ਼ਮ ਹੀ ਥਾ ਜਿਸੇ ਬਾਂਟ ਲੀਆ ਹੋਤਾ

---

1. ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ 2. ਹਨੇਰਾ 3. ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮਾਂ, ਦੀਪਕ 4. ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੂਹ 5. ਗੱਲ੍ਹਾਂ 6. ਇਲਾਜ

ਮੇਰੇ ਤਖ਼ਈਅਲ[1] ਮੇਂ ਕੁਛ ਭੀ ਤੋ ਨਹੀਂ ਹੈ ਈਸਾਰ[2]
ਯਾਦ ਆਏ ਜੋ ਮੁਝੇ, ਤੇਰੀ ਭੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਏ

ਫਿਰ ਭੀ ਜਬ ਉਗਤੇ ਹੂਏ ਚਾਂਦ ਕੀ ਚੰਚਲ ਸੀ ਕਿਰਨ
ਸਤਹੇ-ਦਰਿਆ[3] ਕੋ ਬਨਾ ਲੇਤੀ ਹੈ ਅਪਨਾ ਦਰਪਨ
ਜਗਮਗਾ ਉਠਤੇ ਹੈਂ ਸ਼ਬਨਮ ਸੇ ਨਹਾਏ ਹੁਏ ਬਨ
ਮੌਜ[4] ਸਾਹਿਲ[5] ਕੀ ਨਿਗਾਹੋਂ ਸੇ ਚੁਰਾਤੀ ਹੈ ਬਦਨ

ਫੂਲ ਕੀ ਜਾਗੀ ਹੂਈ ਆਂਖ ਝਪਕ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬੇਤਾਬ[6] ਹਵਾ ਕਾ ਬਹਿਨਾ
ਬੁਝਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ ਹਰ ਇਕ ਘਰ ਕੇ ਦਰੀਚੋਂ ਮੇਂ ਚਿਰਾਗ਼
ਅੱਛਾ ਲਗਤਾ ਹੈ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਕੋ ਜਬ ਚੁਪ ਰਹਿਨਾ

ਏਸਾ ਲਗਤਾ ਹੈ ਕਹੀਂ ਪਾਸ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੂ
ਜੈਸੇ ਪੱਥਰ ਮੇਂ ਸਨਮ[7], ਜਿਸਮ ਮੇਂ ਦਿਲ, ਫੂਲ ਮੇਂ ਬਾਸ
ਜੈਸੇ ਖੋਈ ਹੂਈ ਆਵਾਜ਼ ਕੀ ਖੋਈ ਹੂਈ ਗੂੰਜ
ਜੈਸੇ ਉਜੜੇ ਹੂਏ ਸਾਹਿਲ ਕੋ ਕਿਸੀ ਨਾਵ ਕੀ ਆਸ

1. ਕਲਪਨਾ 2. ਕੁਰਬਾਨੀ 3. ਦਰਿਆ ਦੀ ਸਤਹ 4. ਲਹਿਰ 5. ਕਿਨਾਰਾ 6. ਬੇਚੈਨ 7. ਮੂਰਤੀ, ਬੁੱਤ

ਦੋਰਾਹਾ

ਯੇ ਮੈਂਨੇ ਕਹਿ ਤੋ ਦੀਆ ਤੁਝ ਸੇ ਇਸ਼ਕ ਹੈ ਮੁਝ ਕੋ
ਤੇਰਾ ਹੀ ਦਰਦ ਮੇਰੀ ਆਵਾਰਗੀ ਕਾ ਮਹਿਵਰ[1] ਹੈ
ਤੁਝੀ ਸੇ ਰਾਤ ਕੀ ਮਸਤੀ, ਤੁਝੀ ਸੇ ਦਿਨ ਕਾ ਖ਼ੁਮਾਰ[2]
ਤੁਝੀ ਸੇ ਮੇਰੀ ਰਗ-ਓ-ਪੈ[3] ਮੇਂ ਜ਼ਹਿਰੇ-ਅਹਿਮਰ[4] ਹੈ
ਤੁਝੀ ਕੋ ਮੈਂਨੇ ਦੀਆ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਗਿਰੀਏ[5] ਪਰ
ਯੇ ਚਸ਼ਮ[6] ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਅਗਰ ਹੈ, ਯੇ ਚਸ਼ਮ ਅਗਰ ਤਰ ਹੈ
ਤੇਰਾ ਹੀ ਜਿਸਮ ਚਮਨ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਜਿਸਮ ਬਹਾਰ
ਤੇਰੀ ਹੀ ਜ਼ੁਲਫ਼ ਸੇ[7] ਹਰ ਆਰਜ਼ੂ[8] ਮੁਅੱਤਰ[9] ਹੈ
ਤੇਰਾ ਹੀ ਹੁਸਨ ਹੈ ਫ਼ਿਤਰਤ[10] ਕਾ ਆਖ਼ਿਰੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ[11]
ਕਿ ਜੋ ਅਦਾ ਹੈ, ਵੋ ਤੇਰੀ ਅਦਾ ਸੇ ਕਮਤਰ[12] ਹੈ

ਯੇ ਮੈਂਨੇ ਕਹਿ ਤੋ ਦੀਆ ਤੁਝ ਸੇ ਇਸ਼ਕ ਹੈ ਲੇਕਿਨ
ਮੇਰੇ ਬਯਾਨ ਮੇਂ ਇਕ ਲਰਜ਼ਿਸ਼ੇ-ਖ਼ਫ਼ੀ[13] ਮੀ ਹੈ
ਤੂ ਮੇਰੇ ਦਾਵਾ-ਏ-ਉਲਫ਼ਤ[14] ਕੀ ਆਨ ਪਰ ਮਤ ਜਾ
ਕਿ ਇਸ ਮੇਂ ਏਕ ਨਦਾਮਤ[15] ਦਬੀ-ਦਬੀ ਭੀ ਹੈ
ਵਫ਼ਾਤਲਬ[16] ਹੈ ਤੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਔਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ
ਤੇਰੀ ਲਗਨ ਕੇ ਸਿਵਾ ਔਰ ਬੇਕਲੀ ਭੀ ਹੈ

---

1. ਕੇਂਦਰ 2. ਨਸ਼ਾ 3. ਨਸਾਂ ਵਿਚ 4. ਲਾਲ ਵਿਹੁ 5. ਰੋਣ, ਵਿਰਲਾਪ 6. ਅੱਖ 7. ਕੇਸ 8. ਇੱਛਾ 9. ਸੁਗੰਧਿਤ 10. ਸੁਭਾਅ 11. ਮਹਾਨ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਤੀ 12. ਹੀਨ, ਛੋਟੀ 13. ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਕੰਬਣੀ 14. ਪਿਆਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ 15. ਪਛਤਾਵਾ 16. ਵਫ਼ਾ ਦਾ ਇੱਛੁਕ

ਤੁਝੀ ਸੇ ਦਿਲ ਕਾ ਤਲਾਤੁਮ[1] ਹੈ ਔਰ ਨਿਗਹ ਕਾ ਕਰਾਰ[2]
ਇਸੀ ਕਰਾਰ-ਓ-ਤਲਾਤੁਮ ਸੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੀ ਹੈ
ਮਗਰ ਹੈਂ ਔਰ ਭੀ ਤੂਫ਼ਾਂ ਇਸੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ
ਕਿ ਜਿਨਮੇਂ ਇਸ਼ਕ ਕੀ ਨਾਵ ਸ਼ਿਕਸਤਨੀ[3] ਭੀ ਹੈ
ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਕੇ ਏਸੇ ਭੀ ਹੋਂਗੇ ਚੰਦ ਅੰਦਾਜ਼
ਕਿ ਤੂ ਕਹੇ ਕਿ ਯੇ ਮਹਿਰਮ[4] ਹੈ ਅਜਨਬੀ ਭੀ ਹੈ
ਸ਼ਬੇ-ਵਿਸਾਲ[5] ਕੇ ਇਸ ਮਖ਼ਮਲੀ[6] ਅੰਧੇਰੇ ਮੇਂ
ਮੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ ਮੇਂ ਫ਼ਰਦਾ[7] ਕੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਭੀ ਹੈ
ਮੁਝੇ ਤੂ ਆ ਕੇ ਮਿਲੀ ਵਕਤ ਕੇ ਦੋਰਾਹੇ ਪਰ
ਕਿ ਸੁਬਹੇ-ਜ਼ੀਸਤ[8] ਭੀ ਹੈ, ਮੌਤ ਕੀ ਘੜੀ ਭੀ ਹੈ

1. ਤੂਫ਼ਾਨ 2. ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਚੈਨ 3. ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ 4. ਭੇਤੀ, ਮਹਿਰਮ 5. ਮਿਲਨ ਦੀ ਰਾਤ 6. ਮਖ਼ਮਲ ਜਿਹੇ ਕੋਮਲ 7. ਭਵਿਖ 8. ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਵੇਰ

ਨਸੀਰ 'ਪਰਵੇਜ਼'

ਬੂੰਦੇਂ

ਖ਼੍ਵਾਬੋਂ ਕੀ ਮਾਨਿੰਦ ਜ਼ਮਾਨਾ ਬੀਤ ਗਇਆ
ਉਮੀਦੋਂ ਕੇ ਤਾਜਮਹਿਲ ਟੂਟ ਗਏ
ਤੇਰੀ ਕੁਰਬਤ[1] ਅਬ ਮਾਜ਼ੀ[2] ਕੀ ਬਾਤ ਹੂਈ
ਡੂਬ ਗਇਆ ਦਿਨ, ਤਨਹਾਈ ਕੀ ਰਾਤ ਹੂਈ

ਨੇ ਜਿਤਨੀ ਯਾਦੇਂ ਮੁਝ ਕੋ ਸੌਂਪੀ ਥੀਂ
ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਬਰਬਾਦੀ ਕੀ ਨਜ਼ਰ[3] ਹੂਈ
ਨਗ਼ਮੋਂ ਕਾ ਦਿਲਕਸ਼ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ਾ[4] ਬਿਖਰ ਗਇਆ
ਨਾਕਾਮੀ ਕੇ ਸਹਿਰਾ[5] ਮੇਂ ਦਿਲ ਠਹਿਰ ਗਇਆ

ਮੇਰੀ ਕਮੀਜ਼ੋਂ ਮੇਂ ਟਾਂਕੇ ਥੇ ਜਿਤਨੇ ਬਟਨ
ਧੀਰੇ-ਧੀਰੇ ਆਖ਼ਿਰ ਵੋ ਭੀ ਟੂਟ ਗਏ
ਫੂਲ ਬਨਾਏ ਥੇ ਜੋ ਤੂਨੇ ਤਕੀਏ ਪਰ
ਧੁਲਤੇ-ਧੁਲਤੇ ਰੰਗ ਸਭੀ ਕੇ ਛੂਟ ਗਏ

ਪੈੱਨ ਜਿਸੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਮੇਂ ਤੂਨੇ ਭੇਜਾ ਥਾ
ਘਿਸਤੇ-ਘਿਸਤੇ ਅਬ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਕਾਰਾ ਹੈ
ਜ਼ਖ਼ਮ ਜੋ ਅਪਨੇ ਪਿਆਰ ਕਾ ਤੂਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ਾ ਥਾ
ਸੀਨੇ ਮੇਂ ਇਕ ਬੁਝਾ ਹੂਆ ਅੰਗਾਰਾ ਹੈ

1. ਨੇੜਤਾ 2. ਬੀਤੇ ਦੀ 3. ਭੇਟ 4. ਗਠਨ 5. ਮਾਰੂਥਲ

ਗਰਦੇ ਰਾਹੇ-ਨਾਕਾਮੀ[1] ਹੀ ਹਮਰਾਹ ਰਹੀ
ਅਪਨਾ ਇਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਪੇ ਕੋਈ ਮੀਤ ਨਹੀਂ
ਆਂਖੋਂ ਕੀ ਝੀਲੇਂ ਭੀ ਆਖ਼ਿਰ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੂਈਂ
ਹੋਂਟੋ ਪਰ ਚਾਹਤ ਕਾ ਕੋਈ ਗੀਤ ਨਹੀਂ

ਸੋਚ ਰਹਾ ਹੂੰ ਜੀਵਨ ਇਕ ਖਿਲੌਨਾ ਹੈ
ਵਕਤ ਕਾ ਬਾਲਕ ਜਿਸ ਸੇ ਖੇਲਾ ਕਰਤਾ ਹੈ
ਕਤਰਾ-ਕਤਰਾ ਆਂਖੇਂ ਬਰਸਾ ਕਰਤੀ ਹੈਂ
ਅਸ਼ਕੋਂ ਸੇ[2] ਜਾਮੇ-ਤਨਹਾਈ[3] ਭਰਤਾ ਹੈ

ਪ੍ਰੇਮਵਾਰ ਬਰਟਨੀ

ਦੋ ਜਵਾਂ ਜਿਸਮ

ਦੂਧੀਆ ਜਿਸਮ ਸੇ ਉਠਤੀ ਹੂਈ ਸੰਦਲ ਕੀ ਮਹਿਕ
ਮੇਰੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਮੇਂ ਕੁਹਰਾਮ[4] ਮਚਾ ਦੇ ਨ ਕਹੀਂ
ਯੇ ਖੁਲੇ ਬਾਲ, ਯੇ ਦੁਜ਼ਦੀਦਾ[5] ਨਿਗਾਹੋਂ ਕਾ ਫ਼ੁਸੂੰ[6]
ਹੋਸ਼ ਮਸਤੀ ਭਰੀ ਰਾਤੋਂ ਕੇ ਉੜਾ ਦੇ ਨ ਕਹੀਂ

ਯੇ ਮਚਲਤੇ ਹੂਏ ਜਜ਼ਬੇ, ਯੇ ਧੜਕਤੇ ਹੂਏ ਦਿਲ
ਕੁਫ਼ਰੋ-ਈਮਾਨ[7] ਕੀ ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਜਾਨੇ ਕਿਆ ਹੈ

1. ਨਾਕਾਮੀ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਧੂੜ 2. ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ 3. ਇਕੱਲ ਦਾ ਪਿਆਲਾ
4. ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ 5. ਚੋਰ 6. ਜਾਦੂ 7. ਧਰਮ ਅਧਰਮ

ਦੋ ਜਵਾਂ ਜਿਸਮ, ਹਸੀਂ[1] ਫੂਲ, ਹਸੀਂ ਤਨਹਾਈ
ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ ਕਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ[2] ਨ ਜਾਨੇ ਕਿਆ ਹੈ

ਗੋਰੀ ਗਦਰਾਈ ਹੁਈ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਾਹੋਂ ਕਾ ਗੁਦਾਜ਼[3]
ਯੇ ਮਹਿਕਤੀ ਹੁਈ ਸਾਂਸੇਂ, ਯੇ ਲਹਿਕਤੇ ਹੂਏ ਰਾਜ਼[4]
ਹੁਸਨ ਔਰ ਇਸ਼ਕ ਕੀ ਸਰਮਸਤੀਆਂ ਅੱਲ੍ਹਾ-ਅੱਲ੍ਹਾ
ਰਾਤ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਜੈਸੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੋਂ ਕੀ ਨਮਾਜ਼

ਮੇਰੀ ਬਾਹੋਂ ਮੇਂ ਪਰੇਸ਼ਾਂ[5] ਹੈਂ ਘਨੇਰੀ ਜ਼ੁਲਫ਼ੇਂ[6]
ਏਕ ਮਹਿਤਾਬ[7] ਮੁਜੱਸਮ[8] ਮੇਰੀ ਆਗੋਸ਼[9] ਮੇਂ ਹੈ
ਕਿਆ ਕਿਆਮਤ ਕਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ ਯੇ ਜਵਾਨੀ ਕਾ ਨਸ਼ਾ
ਲਾਖ ਮੈਖ਼ਾਨੋਂ[10] ਕੀ ਮਸਤੀ ਦਿਲੇ-ਮਦਹੋਸ਼ ਮੇਂ ਹੈ

ਗੋਲ ਗੁਲਨਾਰ[11] ਦਮਕਤੇ ਹੂਏ ਰੁਖ਼ਸਾਰੋਂ ਪਰ[12]
ਜ਼ੁਲਫ਼ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਗ਼ਜ਼ਬ ਢਾਤੀ ਹੈ ਕੈਸੇ-ਕੈਸੇ
ਉਫ਼ ! ਯੇ ਨੌਖ਼ੇਜ਼ ਜਵਾਨੀ[13] ਕੇ ਦਿਲਾਵੇਜ਼[14] ਉਭਾਰ
ਕਿਸੀ ਮਗ਼ਰੂਰ ਸ਼ਿਵਾਲੇ ਕੇ ਕਲਸ ਹੋਂ ਜੈਸੇ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਮਸ-ਬ-ਲਬ[15] ਹੈ ਤੋ ਜਵਾਨੀ ਸਰਸ਼ਾਰ[16]
ਉਫ਼ ! ਯੇ ਬੇਖ਼੍ਵਾਬ[17] ਧੁੰਦਲਕੋਂ ਕਾ ਪੁਰਅਸਰਾਰ[18] ਸਮਾਂ
ਕੌਨ ਰੋਕੇਗਾ ਉਮੜਤੇ ਹੂਏ ਤੂਫ਼ਾਨੋਂ ਕੋ
ਧੜਕਨੇਂ ਤੇਜ਼ ਹੈਂ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਹੈ ਖ਼ਲਵਤ ਕੀ[19] ਜ਼ਬਾਂ

---

1. ਸੁੰਦਰ 2. ਹੁਕਮ, ਆਦੇਸ਼ 3. ਮਾਂਸਲ ਕੋਮਲਤਾ 4. ਭੇਦ 5. ਉਲਝੀਆ ਹੋਈਆਂ 6. ਕੇਸ 7. ਚੰਦ 8. ਸਾਕਾਰ 9. ਗੋਦ 10. ਸ਼ਰਾਬਖ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿਚ 11. ਗੁਲਾਬੀ 12. ਗਲ੍ਹਾਂ ਤੇ 13. ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ 14. ਦਿਲ ਨੂੰ ਖਿਚ੍ਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ 15. ਹੋਠਾਂ ਨਾਲ ਹੋਠਾ ਦਾ ਸਪਰਸ਼ 16. ਉਨਮੱਤ, ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ 17. ਜਾਗਰਿਤ 18. ਰਹੱਸਪੂਰਣ 19. ਇਕਾਂਤ ਦੀ

ਇਸ਼ਕ ਚੂੰਮੇਗਾ ਅਭੀ ਚਾਂਦ ਕੀ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਕੋ[1]
ਜਗਮਗਾ ਉੱਠੇਗਾ ਖੋਏ ਹੂਏ ਖ਼੍ਵਾਬੋਂ ਕਾ ਸੁਹਾਗ
ਫੈਲ ਜਾਏਗੀ ਉਫ਼ਕ-ਤਾ-ਬ-ਉਫ਼ਕ[2] ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ
ਦੋ ਮੋਹੱਬਤ ਭਰੇ ਸੀਨੋਂ ਕੀ[3] ਮਹਿਕਤੀ ਹੂਈ ਆਗ

ਯੇ ਮਹਿਕਤੀ ਹੂਈ, ਹੰਸਤੀ ਹੂਈ, ਗਾਤੀ ਹੂਈ ਆਗ
ਨਰਮ ਨੀਂਦੋਂ ਕੇ ਸ਼ਬਿਸਤਾਨੋਂ ਮੇਂ[4] ਢਲ ਜਾਏਗੀ
ਚਾਂਦ ਕੀ ਸ਼ਮਅ ਇਸੀ ਆਗ ਸੇ ਰੌਸ਼ਨ[5] ਹੋਗੀ
ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ ਇਸੀ ਆਗ ਮੇਂ ਜਲ ਜਾਏਗੀ

ਫ਼ੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ 'ਫ਼ੈਜ਼'

ਮੁਲਾਕਾਤ

ਯੇ ਰਾਤ ਉਸ ਦਰਦ ਕਾ ਸ਼ਜਰ[6] ਹੈ
ਜੋ ਮੁਝ ਸੇ ਤੁਝ ਸੇ ਅਜ਼ੀਮਤਰ[7] ਹੈ
ਅਜ਼ੀਮਤਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੀ ਸ਼ਾਖੋਂ ਮੇਂ
ਲਾਖ ਮਸ਼ਾ'ਲ-ਬ-ਕੈਫ਼[8] ਸਿਤਾਰੋਂ ਕੇ ਕਾਰਵਾਂ ਘਿਰ ਕੇ ਖੋ ਗਏ ਹੈਂ
ਹਜ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾਬ
ਉਸ ਕੇ ਸਾਏ ਮੇਂ ਅਪਨਾ ਸਭ ਨੂਰ ਰੋ ਗਏ ਹੈਂ

---

1. ਮਥੇ ਨੂੰ 2. ਦੁਮੇਲ ਤੋਂ ਦੁਮੇਲ ਤਕ 3. ਛਾਤੀਆਂ ਦੀ 4. ਸੌਣ-ਘਰਾਂ ਵਿਚ 5. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ 6. ਰੁੱਖ, ਪੇੜ 7. ਮਹਾਨ, ਵੱਡਾ 8. ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮਸਾਲਾਂ ਲਈ 9. ਚੰਨ 10. ਚਾਨਣ

ਯੇ ਰਾਤ ਉਸ ਦਰਦ ਕਾ ਸ਼ਜਰ ਹੈ
ਜੋ ਮੁਝ ਸੇ ਤੁਝ ਸੇ ਅਜ਼ੀਮਤਰ ਹੈ
ਮਗਰ ਉਸੀ ਰਾਤ ਕੇ ਸ਼ਜਰ ਸੇ
ਯੇ ਚੰਦ ਲਮਹੋਂ[1] ਕੇ ਜ਼ਰਦ ਪੱਤੇ
ਗਿਰੇ ਹੈਂ ਔਰ ਤੇਰੇ ਗੇਸੂਓਂ[2] ਮੇਂ
ਉਲਝ ਕੇ ਗੁਲਨਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ
ਉਸੀ ਕੀ ਸ਼ਬਨਮ ਸੇ ਖ਼ਾਮੁਸ਼ੀ ਕੇ
ਯੇ ਚੰਦ ਕਤਰੇ ਤੇਰੀ ਜਬੀਂ ਪਰ[3]
ਬਰਸ ਕੇ ਹੀਰੇ ਪਿਰੋ ਗਏ ਹੈਂ

ਬਹੁਤ ਸਿਆਹ ਹੈ ਯੇ ਰਾਤ ਲੇਕਿਨ
ਇਸੀ ਸਿਆਹੀ ਮੇਂ ਰੂਨੁਮਾ[4] ਹੈ
ਵੋ ਨਹਿਰੇ-ਖ਼ੂੰ[5] ਜੋ ਮੇਰੀ ਸਦਾ[6] ਹੈ
ਇਸੀ ਕੇ ਸਾਏ ਮੇਂ ਨੂਰ-ਗਰ ਹੈ[7]
ਵੋ ਮੌਜੇ-ਜ਼ਰ[8] ਜੋ ਤੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਹੈ
ਵੋ ਗ਼ਮ ਜੋ ਉਸ ਵਕਤ ਤੇਰੀ ਬਾਹੋਂ ਕੇ ਗੁਲਿਸਤਾਂ ਮੇਂ ਸੁਲਗ ਰਹਾ ਹੈ

(ਵੋ ਗ਼ਮ ਜੋ ਇਸ ਰਾਤ ਕਾ ਸਮਰ[9] ਹੈ)
ਕੁਛ ਔਰ ਤਪ ਜਾਏ ਅਪਨੀ ਆਹੋਂ
ਕੀ ਆਂਚ ਮੇਂ ਤੋ ਯਹੀ ਸ਼ਰਰ[10] ਹੈ

ਹਰ ਇਕ ਸਿਆਹ ਸ਼ਾਖ਼ ਕੀ ਕਮਾਂ[11] ਸੇ

---

1. ਪਲਾਂ ਦੇ 2. ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ 3. ਮੱਥੇ ਉਤੇ 4. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ 5. ਖ਼ੂਨ ਦੀ ਨਦੀ 6. ਆਵਾਜ਼ 7. ਰੌਸ਼ਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ 8. ਸੋਨੇ ਦੀ ਲਹਿਰ 9. ਫਲ 10. ਚਿੰਗਾੜੀ 11. ਕਮਾਣ, ਧਨੁਸ਼

ਜਿਗਰ ਮੇਂ ਟੂਟੇ ਹੈਂ ਤੀਰ ਜਿਤਨੇ
ਜਿਗਰ ਸੇ ਨੋਚੇ ਹੈਂ ਔਰ ਹਰ ਇਕ ਕਾ ਹਮ ਨੇ ਤੇਸ਼ਾ ਬਨਾ ਲੀਆ ਹੈ

ਅਲਮਨਸੀਬੋਂ[1], ਜਿਗਰਫ਼ਿਗਾਰੋਂ[2]
ਕੀ ਸੁਬਹ ਅਫ਼ਲਾਕ[3] ਪਰ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਜਹਾਂ ਪੇ ਹਮ-ਤੁਮ ਖੜੇ ਹੈਂ ਦੋਨੋਂ
ਸਹਿਰ[4] ਕਾ ਰੌਸ਼ਨ[5] ਉਫ਼ਕ[6] ਯਹੀਂ ਹੈ
ਯਹੀਂ ਪੇ ਗ਼ਮ ਕੇ ਸ਼ਰਾਰ[7] ਖਿਲਕਰ
ਸ਼ਫ਼ਕ[8] ਕਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ[9] ਬਨ ਗਏ ਹੈਂ
ਯਹੀਂ ਪੇ ਕਾਤਿਲ ਦੁੱਖੋਂ ਕੇ ਤੇਗੇ
ਕਤਾਰ ਅੰਦਰ ਕਤਾਰ ਕਿਰਨੋਂ ਕੇ ਆਤਸ਼ੀਂ[10] ਹਾਰ ਬਨ ਗਏ ਹੈਂ

ਯੇ ਗ਼ਮ ਜੋ ਇਸ ਰਾਤ ਨੇ ਦੀਆ ਹੈ
ਯੇ ਗ਼ਮ ਸਹਿਰ ਕਾ ਯਕੀਂ[11] ਬਨਾ ਹੈ
ਯਕੀਂ ਜੋ ਗ਼ਮ ਸੇ ਕਰੀਮਤਰ[12] ਹੈ
ਸਹਿਰ ਜੋ ਸ਼ਬ[13] ਸੇ ਅਜ਼ੀਮਤਰ ਹੈ

---

1. ਅਭਾਗੇ 2. ਟੁੱਟੇ ਦਿਲਾਂ ਵਾਲੇ 3. ਸੱਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਉਤੇ 4. ਸਵੇਰ 5. ਚਾਨਣੀ 6. ਦੁਮੇਲ 7. ਚਿੰਗਿਆੜੀਆਂ 8. ਊਸ਼ਾ 9. ਫੁਲਵਾੜੀ 10. ਅੱਗ ਦੇ 11. ਯਕੀਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ 12. ਉੱਚਾ 13. ਰਾਤ

ਯਾਦ

ਦਸ਼ਤੇ-ਤਨਹਾਈ[1] ਮੇਂ ਏ ਜਾਨੇ-ਜਹਾਂ[2] ਲਰਜ਼ਾਂ[3] ਹੈਂ
ਤੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੇ ਸਾਏ, ਤੇਰੇ ਹੋਂਟੋਂ ਕੇ ਸਰਾਬ[4]
ਦਸ਼ਤੇ-ਤਨਹਾਈ ਮੇਂ ਦੂਰੀ ਕੇ ਖ਼ਸ-ਓ-ਖ਼ਾਕ[5] ਤਲੇ
ਖਿਲ ਰਹੇ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਪਹਿਲੂ ਕੇ ਸਮਨ[6] ਔਰ ਗੁਲਾਬ

ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ ਕਹੀਂ ਕੁਰਬਤ[7] ਸੇ ਤੇਰੀ ਸਾਂਸ ਕੀ ਆਂਚ
ਅਪਨੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਮੇਂ ਸੁਲਗਤੀ ਹੂਈ ਮੱਧਮ-ਮੱਧਮ
ਦੂਰ ਉਫ਼ਕ[8] ਪਾਰ ਚਮਕਤੀ ਹੂਈ ਕਤਰਾ-ਕਤਰਾ
ਗਿਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇਰੀ ਦਿਲਦਾਰ ਨਜ਼ਰ ਕੀ ਸ਼ਬਨਮ[9]

ਇਸ ਕਦਰ ਪਿਆਰ ਸੇ ਏ ਜਾਨੇ-ਜਹਾਂ, ਰੱਖਾ ਹੈ
ਦਿਲ ਕੇ ਰੁਖ਼ਸਾਰ ਪੇ[10] ਇਸ ਵਕਤ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਨੇ ਹਾਤ[11]
ਯੇ ਗੁਮਾਂ[12] ਹੋਤਾ ਹੈ ਗਰਚੇ ਹੈ ਅਭੀ ਸੁਬਹੇ-ਫ਼ਿਰਾਕ[13]
ਢਲ ਗਇਆ ਹਿਜਰ[14] ਕਾ ਦਿਨ ਆ ਭੀ ਗਈ ਵਸਲ[15] ਕੀ ਰਾਤ

ਰਾਤ ਯੂੰ ਦਿਲ ਮੇਂ ਤੇਰੀ ਖੋਈ ਹੂਈ ਯਾਦ ਆਈ
ਜੈਸੇ ਵੀਰਾਨੇ ਮੇਂ ਚੁਪਕੇ-ਸੇ ਬਹਾਰ ਆ ਜਾਏ
ਜੈਸੇ ਸਹਿਰਾਓਂ[16] ਮੇਂ ਹੌਲੇ ਸੇ ਚਲੇ ਬਾਦੇ-ਨਸੀਮ[17]
ਜੈਸੇ ਬੀਮਾਰ ਕੋ ਬੇਵਜਹ ਕਰਾਰ ਆ ਜਾਏ

1. ਇਕਾਂਤ ਦਾ ਜੰਗਲ 2. ਜਹਾਨ ਦੀ ਜਾਨ (ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ) 3. ਕੰਬ ਰਹੇ ਹਨ 4. ਮਿਰਗ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 5. ਫੂਸ ਤੇ ਧੂੜ 6. ਚਮੇਲੀ 7. ਨੇੜਤਾ 8. ਦੁਮੇਲ 9. ਤ੍ਰੇਲ 10. ਗਲ੍ਹਾਂ ਉਤੇ 11. ਹੱਥ 12. ਭਰਮ 13. ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਸਵੇਰ 14. ਵਿਛੋੜਾ 15. ਮਿਲਨ 16. ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਵਿਚ 17. ਧੀਮੀ ਜਿਹੀ ਸਮੀਰ

ਮੁਝ ਸੇ ਪਹਿਲੀ–ਸੀ ਮੋਹੱਬਤ ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ ਨ ਮਾਂਗ !

ਮੁਝ ਸੇ ਪਹਿਲੀ-ਸੀ ਮੋਹੱਬਤ ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ ਨ ਮਾਂਗ !

ਮੈਂਨੇ ਸਮਝਾ ਥਾ ਕਿ ਤੂ ਹੈ ਤੋ ਦੁਰਖ਼ਸ਼ਾਂ[1] ਹੈ ਹਯਾਤ[2]
ਤੇਰਾ ਗ਼ਮ ਹੈ ਤੋ ਗ਼ਮੇ-ਦਹਿਰ ਕਾ[3] ਝਗੜਾ ਕਿਆ ਹੈ
ਤੇਰੀ ਸੂਰਤ ਸੇ ਹੈ ਆਲਮ ਮੇਂ[4] ਬਹਾਰੋਂ ਕੋ ਸਬਾਤ[5]
ਤੇਰੀ ਆਂਖੋਂ ਕੇ ਸਿਵਾ ਦੁਨੀਆਂ ਮੇਂ ਰੱਖਾ ਕਿਆ ਹੈ

ਤੂ ਜੋ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤੋ ਤਕਦੀਰ[6] ਨਿਗੂੰ ਹੋ ਜਾਏ[7]
ਯੂੰ ਨ ਥਾ, ਮੈਂਨੇ ਫ਼ਕਤ[8] ਚਾਹਾ ਥਾ ਯੂੰ ਹੋ ਜਾਏ

ਔਰ ਭੀ ਦੁੱਖ ਹੈਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ ਮੋਹੱਬਤ ਕੇ ਸਿਵਾ
ਰਾਹਤੇਂ[9] ਔਰ ਭੀ ਹੈਂ ਵਸਲ[10] ਕੀ ਰਾਹਤ ਕੇ ਸਿਵਾ
ਅਨਗਿਨਤ ਸਦੀਓਂ ਕੇ ਤਾਰੀਕ[11] ਬਹੀਮਾਨਾ ਤਿਲਿਸਮ[12]
ਰੇਸ਼ਮੋ-ਅਤਲਸੋ-ਕਮਖ਼੍ਵਾਬ ਕੇ ਬੁਨਵਾਏ ਹੂਏ
ਜਾ-ਬ-ਜਾ[13] ਬਿਕਤੇ ਹੂਏ ਕੂਚਾ–ਓ–ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੇਂ ਜਿਸਮ
ਖ਼ਾਕ ਮੇਂ ਲਿਥੜੇ ਹੂਏ ਖ਼ੂਨ ਮੇ ਨਹਿਲਾਏ ਹੂਏ
ਜਿਸਮ ਨਿਕਲੇ ਹੂਏ ਅਮਰਾਜ਼ ਕੇ[14] ਤੰਨੂਰੋਂ ਸੇ
ਪੀਪ ਬਹਿਤੀ ਹੂਈ ਗਲਤੇ ਹੂਏ ਨਾਸੂਰੋਂ ਸੇ
ਲੌਟ ਜਾਤੀ ਹੈ ਉਧਰ ਕੋ ਭੀ ਨਜ਼ਰ ਕਿਆ ਕੀਜੇ ?
ਅਬ ਭੀ ਦਿਲਕਸ਼ ਹੈ ਤੇਰਾ ਹੁਸਨ ਮਗਰ ਕਿਆ ਕੀਜੇ ?

---

1. ਰੌਸ਼ਨ, ਚਾਨਣੀ 2. ਜ਼ਿੰਦਗੀ 3. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਫ਼ਿਕਰਾਂ ਦਾ 4. ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ 5. ਸਥਿਰਤਾ 6. ਹੋਣੀ, ਭਾਗ, ਕਿਸਮਤ 7. ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਲਵੇ 8. ਕੇਵਲ 9. ਆਨੰਦ 10. ਮਿਲਨ 11. ਹਨੇਰੇ 12. ਪਾਸ਼ਵਿਕ ਜਾਦੂ 13. ਥਾਂ-ਥਾਂ 14. ਰੋਗਾਂ ਦੇ

ਔਰ ਭੀ ਦੁੱਖ ਹੈਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ ਮੋਹੱਬਤ ਕੇ ਸਿਵਾ
ਰਾਹਤੇਂ ਔਰ ਭੀ ਹੈਂ ਵਸਲ ਕੀ ਰਾਹਤ ਕੇ ਸਿਵਾ
ਮੁਝ ਸੇ ਪਹਿਲੀ-ਸੀ ਮੋਹੱਬਤ ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ ਨ ਮਾਂਗ !

ਫ਼ਾਰਿਗ਼ ਬੁਖ਼ਾਰੀ

ਸਰਾਬ[1]

ਵੋ ਚੰਦ ਲਮਹੇ[2]
ਵੋ ਕੈਫ਼-ਓ-ਮਸਤੀ[3] ਕੇ ਚੰਦ ਲਮਹੇ
ਜੋ ਸਾਥ ਤੇਰੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਆਇਆ ਹੂੰ ਖ਼੍ਵਾਬਜ਼ਾਰੋਂ ਕੀ[4] ਵੁਸਅਤੋਂ ਮੇਂ[5]
ਵੋ ਚੰਦ ਲਮਹੇ
ਕਿ ਤੇਰਾ ਆਗੋਸ਼ੇ-ਅਹਿਮਰੀ[6] ਥਾ ਮੁਝੇ ਮੁਯੱਸਰ[7]
ਮੈਂ ਸੋਚਤਾ ਥਾ
ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਜ ਰਕਸ-ਓ-ਨਗ਼ਮਾ[8] ਮੇਂ ਢਲ ਗਈ ਹੈ

ਮਗਰ ਤਿਲਿਸਮੇ-ਖ਼ਿਆਲ[9] ਟੂਟਾ
ਯੇ ਖ਼ੁਦ-ਫ਼ਰੇਬੀ[10] ਨਾ ਕਾਮ ਆਈ

---

1. ਮਿਰਗ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 2. ਪਲ 3. ਆਨੰਦ ਤੇ ਮਸਤੀ 4. ਸੁਪਨ-ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ 5. ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਿਚ 6. ਅਹੁਣ ਅੰਕ ਜਾਂ ਗੋਦ 7. ਪ੍ਰਾਪਤ 8. ਨਾਚ ਤੇ ਸੰਗੀਤ 9. ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਜਾਦੂ 10. ਸ੍ਵੈ-ਧੋਖਾ

ਵਹੀ ਜਹੱਨੁਮ
ਮੈਂ ਜਿਸ ਸੇ ਭਾਗ ਆਇਆ ਤੇਰੇ ਆਗ਼ੋਸ਼ੇ-ਪੁਰ-ਸੁਕੂੰ[1] ਮੇਂ
ਵਹੀ ਤਲਾਤੁਮ[2]
ਮੈਂ ਛੋੜਕਰ ਜਿਸ ਕੋ ਨਿਕਲਾ ਸਾਹਿਲ[3] ਕੀ ਜੁਸਤਜੂ[4] ਮੇਂ

ਉਸੀ ਜਹੱਨੁਮ ਮੇਂ ਖ਼ੁਦ ਕੋ ਪਾਇਆ
ਉਸੀ ਤਲਾਤੁਮ ਕੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਕਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਕਰ
ਸਿਸਕ ਰਹਾ ਹੂੰ

'ਫ਼ਹਿਮੀਦਾ' ਰਿਆਜ਼

ਉਸ ਕਾ ਦਿਲ ਤੋ ਅੱਛਾ ਥਾ

ਏਕ ਹੈ ਏਸੀ ਲੜਕੀ ਜਿਸ ਸੇ ਤੁਮ ਨੇ ਹੰਸ ਕਰ ਬਾਤ ਨ ਕੀ
ਕਭੀ ਨ ਦੇਖਾ ਉਸ ਕੀ ਆਂਖੋਂ ਮੇਂ ਚਮਕੇ ਕੈਸੇ ਮੋਤੀ
ਕਭੀ ਨ ਸੋਚਾ ਤੁਮ ਸੇ ਏਸੀ ਬਾਤੇਂ ਵੋ ਕਿਉਂ ਕਹਿਤੀ ਹੈ
ਕਭੀ ਨ ਸਮਝਾ ਮਿਲਤੇ ਹੋ ਤੋ ਘਬਰਾਈ ਕਿਉਂ ਰਹਿਤੀ ਹੈ
ਕੈਸੇ ਉਸ ਰੁਖ਼ਸਾਰ[5] ਕੀ ਰੰਗਤ ਸਰਸੋਂ ਜੈਸੀ ਜ਼ਰਦ ਹੂਈ
ਜਬ ਤਕ ਮਿਲੀ ਨਹੀਂ ਥੀ ਤੁਮ ਸੇ ਵੋ ਏਸੀ ਤਨਹਾ ਤੋ ਨ ਥੀ
ਮਲ ਕਰ ਆਂਖ ਬਹਾਨੇ ਸੇ ਵੋ ਕਬ ਤਕ ਆਂਸੂ ਰੋਕੇਗੀ

1. ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲੀ ਗੋਦ 2. ਤੂਫਾਨ 3. ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ 4. ਤਲਾਸ਼
5. ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਉਸ ਕੇ ਹੋਂਟੋਂ ਕੀ ਲਰਜ਼ਿਸ਼[1] ਭੀ ਤੁਮਨੇ ਕਭੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ
ਕਿਉਂ ਐਸੀ ਸੁਨਸਾਨ ਸੜਕ ਪਰ ਉਸੇ ਅਕੇਲਾ ਛੋੜ ਦੀਆ
ਉਸ ਕਾ ਦਿਲ ਤੋ ਅੱਛਾ ਦਿਲ ਥਾ ਜਿਸ ਕੋ ਤੁਮਨੇ ਯੂੰ ਤੋੜ ਦੀਆ
ਵੋ ਕੁਛ ਨਾਦਿਮ[2], ਵੋ ਕੁਛ ਹੈਰਾਂ[3] ਰਸਤਾ ਢੂੰਡਾ ਕਰਤੀ ਥੀ
ਢਲਤੀ ਧੂਪ ਮੇਂ ਅਪਨਾ ਬੇਕਲ ਸਾਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਹੰਸਤੀ ਥੀ
ਆਖ਼ਿਰ ਸੂਰਜ ਡੂਬ ਗਇਆ ਔਰ ਰਾਹ ਮੇਂ ਉਸ ਕੋ ਸ਼ਾਮ ਹੂਈ

●

ਬਲਰਾਜ ਕੋਮਲ

ਖ਼ਤਾਕਾਰ[4]

ਦੂਰ ਜਾਤੇ ਹੂਏ
ਉਨ ਕਾ ਅੰਦਾਜ਼ੇ-ਗ਼ਮ[5]
ਇਸ ਕਦਰ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਥਾ ਹਮ ਸੋਚਤੇ ਥੇ
ਕਿ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਵੋ
ਰੋਜ਼-ਓ-ਸ਼ਬ[6] ਯਾਦ ਕਰਤੇ ਰਹੇਂਗੇ ਹਮੇਂ
ਉਨਕੇ ਇਹਸਾਸ[7] ਮੇਂ ਦਰਦ ਢਲ ਜਾਏਗਾ
ਏਕ ਮਾਸੂਮ-ਸਾ ਰਿਸ਼ਤਾ-ਏ-ਬੇਜ਼ਬਾਂ[8]
ਉਮਰ-ਭਰ ਉਨਸੇ ਮਨਸੂਬ[9] ਹੋ ਜਾਏਗਾ

---

1. ਕੰਬਣੀ 2. ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ 3. ਹੈਰਾਨ 4. ਦੋਸ਼ੀ, ਅਪਰਾਧੀ 5. ਗ਼ਮ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ 6. ਦਿਨ-ਰਾਤ 7. ਅਹਿਸਾਸ 8. ਚੁੱਪ ਰਿਸ਼ਤਾ 9. ਸੰਬੰਧਿਤ

ਉਨਕੀ ਵਾਬਸਤਗੀ[1]
ਚੰਦ ਬਰਸੋਂ ਕੀ ਰਸਮੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸੇ
ਕੁਛ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨ ਥੀ
ਜਬ ਜੁਦਾ ਹੋ ਗਏ

ਬਸ਼ਰ ਨਵਾਜ਼

ਫ਼ਾਸਿਲਾ

ਨ ਫਿਰ ਵੋ ਮੈਂ ਥਾ
ਨ ਫਿਰ ਵੋ ਤੁਮ ਥੇ
ਨ ਜਾਨੇ ਕਿਤਨੀ ਮਸਾਫ਼ਤੇਂ[2] ਦਰਮਿਆਂ ਖੜੀ ਥੀਂ
ਉਸ ਏਕ ਲਮਹੇ ਕੇ[3] ਆਈਨੇ ਪਰ
ਨ ਜਾਨੇ ਕਿਤਨੇ ਬਰਸ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਧੂਲ ਕੀ ਤਰਹ ਸੇ ਜਮੇ ਥੇ
(ਜਿਨਹੇਂ ਰਫ਼ਾਕਤ[4] ਸਮਝ ਕੇ ਹਮ ਦੋਨੋਂ ਮੁਤਮਈਅਨ ਥੇ)

ਉਸ ਏਕ ਲਮਹੇ ਕੇ ਆਈਨੇ ਮੇਂ
ਜਬ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਨਕਾਬ ਉਲਟ ਕਰ
ਖ਼ੁਦ ਅਪਨੇ ਚਿਹਰੋਂ ਕੋ ਹਮਨੇ ਦੇਖਾ
ਤੋ ਏਕ ਲਮਹਾ
ਵੋ ਏਕ ਲਮਹੇ ਕਾ ਆਈਨਾ

1. ਸੰਬੰਧਿਤ 2. ਦੂਰੀਆਂ 3. ਪਲ ਦੇ 4. ਦੋਸਤੀ

ਕਿਤਨੀ ਸਦੀਓਂ ਕਿਤਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲੋਂ ਕੀ ਸ਼ਕਲ ਮੇਂ ਦਰਮਿਆਂ ਖੜਾ ਥਾ

ਨ ਫਿਰ ਵੋ ਮੈਂ ਥਾ
ਨ ਫਿਰ ਵੋ ਤੁਮ ਥੇ
ਬਸ ਏਕ ਵੀਰਾਂ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਸਹਿਰਾ[1] !
ਬਸ ਏਕ ਵੀਰਾਂ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਸਹਿਰਾ !!

'ਬਾਕਿਰ' ਮੇਹਦੀ

ਸਜ਼ਾ

ਭੂਲ ਜਾਨਾ ਉਨਹੇਂ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਏ ਦਿਲ !
ਤੂਨੇ ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਕਈ ਬਾਰ ਕਸਮ ਖਾਈ ਹੈ —
ਦਰਦ ਜਬ ਹਦ ਸੇ ਬੜ੍ਹਾ ਜ਼ਬਤ[2] ਕਾ ਚਾਰਾ[3] ਨ ਰਹਾ
ਉਨ ਕੀ ਏਕ-ਏਕ ਅਦਾ ਮੁਝੇ ਯਾਦ ਆਈ ਹੈ —

ਵੋ ਤਬੱਸੁਮ[4] ਮੇਂ ਨਿਹਾਂ[5] ਤਨਜ਼[6] ਕੇ ਮੀਠੇ ਨਸ਼ਤਰ
ਵੋ ਤਕੱਲੁਮ[7] ਮੇਂ ਤਗ਼ਾਫ਼ੁਲ[8] ਕੋ ਛੁਪਾਨੇ ਕੀ ਅਦਾ
ਰੁਕ ਕੇ ਹਰ ਲਮਹਾ[9] ਨਈ ਤਰਜ਼ ਸੇ ਆਗ਼ਾਜ਼ੇ-ਸਿਤਮ[10]
ਜੈਸੇ ਕੁਛ ਖੋ ਕੇ ਕਿਸੀ ਚੀਜ਼ ਕੋ ਪਾਨੇ ਕੀ ਅਦਾ

1. ਮਾਰੂਥਲ 2. ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ 3. ਹੀਲਾ 4. ਮੁਸਕ੍ਰਾਹਟ 5. ਛੁਪੀ ਹੋਈ 6. ਵਿਅੰਗ 7. ਗੱਲਬਾਤ 8. ਬੇਖ਼ਬਰ, ਬੇਪਰਵਾਹ 9. ਪਲ 10. ਜ਼ੁਲਮ, ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ

ਵੋ ਮੁਸਲਸਲ[1] ਮੇਰੀ ਬਾਤੋਂ ਪੇ ਤਵੱਜੁਹ ਕੀ ਨਜ਼ਰ
ਰੁਖ਼[2] ਪੇ ਮਚਲੀ ਹੂਈ ਜ਼ੁਲਫ਼ੋਂ ਕੇ ਹਟਾਨੇ ਕੀ ਅਦਾ
ਰੁਖ਼ਸਤੀ[3] ਲਮਹੋਂ ਮੇਂ ਹੋਟੋਂ ਪੇ ਦੁਆਓਂ ਕਾ ਗੁਮਾਂ[4]
ਦਰ ਪੇ[5] ਰੁਕ ਕਰ ਮੇਰੀ ਖ਼ਾਤਿਰ ਸੇ ਵੋ ਜਾਨੇ ਕੀ ਅਦਾ

ਆਜ ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ ਤੜਪਤਾ ਹੂੰ ਨਈ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿਆ
ਦਿਲ ਨੇ ਕਿਉਂ ਤਰਕੇ-ਮੋਹੱਬਤ[6] ਕੀ ਕਸਮ ਖਾਈ ਹੈ
ਵੋ ਸਿਤਮ[7] ਲਾਖ ਕਰੇਂ ਉਨ ਕਾ ਤੋ ਸ਼ੇਵਾ[8] ਹੈ ਯਹੀ
ਇਸ਼ਕ ਕੀ ਤਰਕੇ-ਮੋਹੱਬਤ ਮੇਂ ਭੀ ਰੁਸਵਾਈ ਹੈ

ਅਬ ਤੋ ਜਲਤੇ ਹੂਏ ਜੀਨਾ ਹੀ ਪੜੇਗਾ ਏ ਦਿਲ
'ਤੂਨੇ ਖ਼ੁਦ ਅਪਨੇ ਕੀਏ ਕੀ ਯੇ ਸਜ਼ਾ ਪਾਈ ਹੈ'

●

ਅਸਰਾਰੁਲ ਹਕ 'ਮਜਾਜ਼'

ਏਤਿਰਾਫ਼[9]

ਅਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੁਮ ਆਈ ਹੋ ਤੋ ਕਿਆ ਆਈ ਹੋ !

ਮੈਂਨੇ ਮਾਨਾ ਕਿ ਤੁਮ ਇਕ ਪੈਕਰੇ-ਰਾਨਾਈ[10] ਹੋ
ਚਮਨੇ-ਦਹਿਰ ਮੇਂ[11] ਰੂਹੇ ਚਮਨ-ਆਰਾਈ[12] ਹੋ

---

1. ਲਗਾਤਾਰ 2. ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ 3. ਵਿਦਾਈ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ 4. ਭਰਮ 5. ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ 6. ਮੁਹੱਬਤ ਤੋੜਨ ਦੀ 7. ਅਤਿਆਚਾਰ 8. ਚਲਨ 9. ਮੰਨਣਾ 10. ਸਾਕਾਰ ਸੁੰਦਰਤਾ 11. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚਮਨ ਵਿਚ 12. ਚਮਨ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਨ ਵਾਲੀ ਰੂਹ

ਤਲਅਤੇ-ਮੇਹਰ[1] ਹੋ ਫ਼ਿਰਦੌਸ[2] ਕੀ ਬਰਨਾਈ[3] ਹੋ
ਬਿੰਨਤੇ-ਮਹਿਤਾਬ[4] ਹੋ ਗਰਦੂੰ[5] ਸੇ ਉਤਰ ਆਈ ਹੋ
ਮੁਝ ਸੇ ਮਿਲਨੇ ਮੇਂ ਅਬ ਅੰਦੇਸ਼ਾ-ਏ-ਰੁਸਵਾਈ[6] ਹੈ
ਮੈਂਨੇ ਖ਼ੁਦ ਅਪਨੇ ਕੀਏ ਕੀ ਯੇ ਸਜ਼ਾ ਪਾਈ ਹੈ

ਖ਼ਾਕ ਮੇਂ ਆਹ ਮਿਲਾਈ ਹੈ ਜਵਾਨੀ ਮੈਂਨੇ
ਸ਼ੋ'ਲਾਜ਼ਾਰੋਂ ਮੇਂ[7] ਜਲਾਈ ਹੈ ਜਵਾਨੀ ਮੈਂਨੇ
ਸ਼ਹਿਰੇ-ਖ਼ੂਬਾਂ[8] ਮੇਂ ਗਵਾਈ ਹੈ ਜਵਾਨੀ ਮੈਂਨੇ
ਖ਼੍ਵਾਬਗਾਹੋਂ ਮੇਂ[9] ਜਗਾਈ ਹੈ ਜਵਾਨੀ ਮੈਂਨੇ
ਹੁਸਨ ਨੇ ਜਬ ਭੀ ਇਨਾਇਤ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਡਾਲੀ ਹੈ
ਮੇਰੇ ਪੈਮਾਨੇ-ਮੋਹੱਬਤ[10] ਨੇ ਸਿਪਟ ਡਾਲੀ ਹੈ[11]

ਉਨ ਦਿਨੋਂ ਮੁਝ ਸੇ ਕਿਆਮਤ ਕਾ ਜੁਨੂੰ[12] ਤਾਰੀ ਥਾ[13]
ਸਰ ਪੇ ਸਰਸ਼ਾਰੀ-ਏ-ਇਸ਼ਰਤ[14] ਕਾ ਜੁਨੂੰ ਤਾਰੀ ਥਾ
ਮਾਹਪਾਰੋਂ ਸੇ[15] ਮੋਹੱਬਤ ਕਾ ਜੁਨੂੰ ਤਾਰੀ ਥਾ
ਸ਼ਹਿਰਯਾਰੋਂ ਸੇ[16] ਰਿਕਾਬਤ[17] ਕਾ ਜੁਨੂੰ ਤਾਰੀ ਥਾ
ਬਿਸਤਰੇ-ਮਖ਼ਮਲ-ਓ-ਸੰਜਾਬ[18] ਥੀ ਦੁਨੀਆ ਮੇਰੀ
ਏਕ ਰੰਗੀਨ-ਓ-ਹਸੀਂ ਖ਼੍ਵਾਬ ਥੀ ਦੁਨੀਆ ਮੇਰੀ

ਕਿਆ ਸੁਨੋਗੀ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਰੂਹ[19] ਜਵਾਨੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ
ਮੇਰੀ ਫ਼ਰਿਆਦੇ-ਜਿਗਰਦੋਜ਼[20], ਮੇਰਾ ਨਾਲਾ-ਏ-ਜ਼ਾਰ[21]

---

1. ਸੂਰਜਮੁਖੀ 2. ਸੁਰਗ 3. ਜਵਾਨੀ 4. ਚੰਦ ਦੀ ਬੇਟੀ 5. ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ 6. ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਭੈਅ 7. ਅਗਨ-ਥਲਾਂ ਵਿਚ 8. ਪਰੀਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ 9. ਸੌਣ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ 10. ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਾਅਦਾ 11. ਹਾਰ ਮੰਨੀ ਹੈ 12. ਉਨਮਾਦ, ਨਸ਼ਾ 13. ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ 14. ਸੁਖ-ਵਿਲਾਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ 15. ਚੰਦ ਦੇ ਟੁਕੜੇ 16. ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਰਗ 17. ਦੁਸ਼ਮਣੀ, ਵਿਰੋਧ 18. ਰੇਸ਼ਮ ਤੇ ਮਖ਼ਮਲ ਦੇ ਬਿਸਤਰ 19. ਜ਼ਖ਼ਮੀ 20. ਦਿਲ ਦੁਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਫ਼ਰਿਆਦ 21. ਦੁੱਖ ਦਾ ਰੋਣ

ਸ਼ਿੱਦਤੇ-ਕਰਬ[1] ਮੇਂ ਡੂਬੀ ਹੁਈ ਮੇਰੀ ਗੁਫ਼ਤਾਰ[2]
ਮੈਂ ਕਿ ਖ਼ੁਦ ਅਪਨੇ ਮਜ਼ਾਕੇ-ਤਰਬ-ਆਗੀਂ[3] ਕਾ ਸ਼ਿਕਾਰ
ਵੋ ਗੁਦਾਜ਼ੇ-ਦਿਲੇ-ਮਰਹੂਮ[4] ਕਹਾਂ ਸੇ ਲਾਊਂ ?
ਅਬ ਮੈਂ ਵੋ ਜਜ਼ਬਾ-ਏ-ਮਾਸੂਮ ਕਹਾਂ ਸੇ ਲਾਊਂ ?

ਮੇਰੇ ਸਾਏ ਸੇ ਡਰੋ ਤੁਮ ਮੇਰੀ ਕੁਰਬਤ[5] ਸੇ ਡਰੋ
ਅਪਨੀ ਜੁਰਅਤ ਕੀ ਕਸਮ ਅਬ ਮੇਰੀ ਜੁਰਅਤ ਸੇ ਡਰੋ
ਤੁਮ ਲਤਾਫ਼ਤ[6] ਹੋ ਅਗਰ ਮੇਰੀ ਲਤਾਫ਼ਤ ਸੇ ਡਰੋ
ਮੇਰੇ ਵਾਅਦੋਂ ਸੇ ਡਰੋ ਮੇਰੀ ਮੋਹੱਬਤ ਸੇ ਡਰੋ
ਅਬ ਮੈਂ ਅਲਤਾਫ਼-ਓ-ਇਨਾਇਤ ਕਾ[7] ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਨਹੀਂ
ਮੈਂ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨਹੀਂ

ਅਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੁਮ ਆਈ ਹੋ ਤੋ ਕਿਆ ਆਈ ਹੋ !

1. ਗਹਿਰੀ ਪੀੜ 2. ਗੱਲ-ਬਾਤ 3. ਵਧੀਆ ਸੁਭਾਅ 4. ਮਰੇ (ਬੁਝੇ ਹੋਏ) ਹੋਈ ਦਿਲ ਦੀ ਲੋਚਾ 5. ਨੇੜਤਾ 6. ਕੋਮਲਤਾ 7. ਮਿਹਰਾਂ ਦਾ

ਚਾਰਾਗਰ[1]

ਇਕ ਚਮੇਲੀ ਕੇ ਮੰਡੂਏ ਤਲੇ
ਮੈਕਦੇ[2] ਸੇ ਜ਼ਰਾ ਦੂਰ, ਉਸ ਮੋੜ ਪਰ
ਦੋ ਬਹਿਨ ਪਿਆਰ ਕੀ ਆਗ ਮੇਂ ਜਲ ਗਏ !

ਪਿਆਰ, ਹਰਫ਼ੇ-ਵਫ਼ਾ[3]
ਪਿਆਰ, ਉਨ ਕਾ ਖ਼ੁਦਾ
ਪਿਆਰ, ਉਨ ਕੀ ਚਿਤਾ !

ਦੋ ਬਦਨ
ਉਸ ਮੇਂ ਭੀਗਤੇ, ਚਾਂਦਨੀ ਮੇਂ ਨਹਾਤੇ ਹੂਏ
ਜੈਸੇ ਦੋ ਤਾਜ਼ਾ-ਰੌ[4], ਤਾਜ਼ਾ-ਦਮ[5] ਫੂਲ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ !

ਠੰਡੀ-ਠੰਡੀ ਚਮਨ ਕੀ ਸੁਬੁਕ-ਰੌ[6] ਹਵਾ
ਸਰਫ਼ੇ-ਮਾਤਮ[7] ਹੂਈ
ਕਾਲੀ-ਕਾਲੀ ਲਟੋਂ ਸੇ ਲਪਟ ਗਰਮ ਰੁਖ਼ਸਾਰ[8] ਪਰ
ਏਕ ਪਲ ਕੇ ਲੀਏ ਰੁਕ ਗਈ ।

ਹਮ ਨੇ ਦੇਖਾ ਉਨਹੇਂ
ਦਿਨ ਮੇਂ ਔਰ ਰਾਤ ਮੇਂ
ਨੂਰ-ਓ-ਜ਼ੁਲਮਾਤ ਮੇਂ[9]

---

1. ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 2. ਸ਼ਰਾਬਖ਼ਾਨਾ 3. ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਸ਼ਬਦ 4, 5. ਨਵੀਂ ਫੁੱਟੀ 6. ਮੰਦ, ਧੀਮੀ 7. ਸੋਗ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਈ 8. ਗੱਲ੍ਹਾਂ 9. ਹਨੇਰਾ ਤੇ ਚਾਨਣ

ਮਸਜਿਦੋਂ ਕੇ ਮੀਨਾਰੋਂ ਨੇ ਦੇਖਾ ਉਨਹੇਂ
ਮੰਦਿਰੋਂ ਕੇ ਕਿਵਾੜੋਂ ਨੇ ਦੇਖਾ ਉਨਹੇਂ
ਮੈਕਦੇ ਕੀ ਦਰਾਰੋਂ ਨੇ ਦੇਖਾ ਉਨਹੇਂ
ਅਜ਼ ਅਜ਼ਲ[1]
ਤਾ-ਅਬਦ[2] !

ਐ ਬਤਾ ਚਾਰਾਗਰ ਤੇਰੀ ਜ਼ੰਬੀਲ ਮੇਂ[3]
ਨੁਸਖ਼ਾ-ਏ-ਕੀਮਿਆ-ਏ-ਮੋਹੱਬਤ[4] ਭੀ ਹੈ ?
ਕੁਛ ਇਲਾਜ-ਓ-ਮੁਦਾਵਾ-ਏ-ਉਲਫ਼ਤ[5] ਭੀ ਹੈ ?

ਇਕ ਚਮੇਲੀ ਕੇ ਮੰਡੂਏ ਤਲੇ
ਮੈਕਦੇ ਸੇ ਜ਼ਰਾ ਦੂਰ ਉਸ ਮੋੜ ਪਰ
ਦੋ ਬਦਨ ਪਿਆਰ ਕੀ ਆਗ ਮੇਂ ਜਲ ਗਏ
ਚਾਰਾਗਰ !

---

1. ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ 2. ਅੰਤ ਕਾਲ ਤੱਕ 3. ਝੋਲੀ ਵਿਚ, ਬੋਝੇ ਵਿਚ 4. ਪਿਆਰ ਦੀ ਰਾਮਬਾਣ-ਦਵਾਈ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਨੁਸਖਾ 5. ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਲਾਜ

ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ ਨ ਜਾ

ਰਾਤ ਆਈ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਰਾਤੋਂ ਕੇ ਬਾਅਦ ਆਈ ਹੈ
ਦੇਰ ਸੇ ਦੂਰ ਸੇ ਆਈ ਹੈ ਮਗਰ ਆਈ ਹੈ
ਮਰਮਰੀ ਸੁਬਹ[1] ਕੇ ਹਾਥੋਂ ਮੇਂ ਛਲਕਤਾ ਹੂਆ ਜਾਮ[2] ਆਏਗਾ
ਰਾਤ ਟੂਟੇਗੀ ਉਜਾਲੋਂ ਕਾ ਪਇਆਮ ਆਏਗਾ
ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ ਨ ਜਾ !

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੁਤਫ਼ ਭੀ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਜ਼ਾਰ[3] ਭੀ ਹੈ
ਸਾਜ਼-ਓ-ਆਹੰਗ[4] ਭੀ ਜ਼ੰਜੀਰ ਕੀ ਝਨਕਾਰ ਭੀ ਹੈ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਦ[5] ਭੀ ਹੈ ਹਸਰਤੇ-ਦੀਦਾਰ[6] ਭੀ ਹੈ
ਜ਼ਹਿਰ ਭੀ, ਆਬੇ-ਹਯਾਤੇ-ਲਬ-ਓ-ਰੁਖਸਾਰ[7] ਭੀ ਹੈ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾਰ[8] ਭੀ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਿਲਦਾਰ ਭੀ ਹੈ
ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ ਨ ਜਾ !

ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਰਾਤੋਂ ਕੇ ਬਾਅਦ ਆਈ ਹੈ
ਕਿਤਨੀ ਫ਼ਰਖ਼ੁੰਦਾ[9] ਹੈ ਸ਼ਬ[10], ਕਿਤਨੀ ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ ਸਹਿਰ[11]
ਵਕਫ਼[12] ਹੈ ਮੇਰੇ ਲੀਏ ਤੇਰੀ ਮੋਹੱਬਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ
ਆਜ ਕੀ ਰਾਤ ਨ ਜਾ !

---

1. ਮਰਮਰ ਵਰਗੀ ਕੂਲੀ ਸਵੇਰ 2. ਪਿਆਲਾ 3. ਮੁਸੀਬਤ 4. ਸੰਗੀਤ 5. ਦਰਸ, ਦਰਸ਼ਨ 6. ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਤਾਂਘ 7. ਹੋਠਾਂ ਤੇ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ 8. ਫਾਂਸੀ 9. ਸ਼ੁਭ 10. ਰਾਤ 11. ਸਵੇਰ 12. ਸਮਰਪਣ

'ਜ਼ੁਜ਼[1] ਤੇਰੀ ਆਂਖੋਂ ਕੇ'

ਜ਼ੁਜ਼ ਤੇਰੀ ਆਂਖੋਂ ਕੇ ਕਿਨ ਆਂਖੋਂ ਨੇ
ਲੁਤਫ਼ ਕਾ[2] ਹਾਥ ਰੱਖਾ ਦਰਦ ਕੀ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਪਰ[3]
ਪਿਆਰ ਕੀ ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਆਂਸੂ ਪੋਂਛੇ
ਨਰਮੀਆਂ
ਲਮਹਾ-ਏ-ਵਸਲ[4] ਕੀ ਮਾਨਿੰਦ[5]
ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਂ ਮੇਂ ਉਤਰਤੀ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਤੀ ਹੈਂ
ਹਿਜਰ[6] ਕੀ ਸ਼ਾਮ ਹੈ ਢਲ ਜਾਏਗੀ
ਵਸਲ ਕਾ ਲਮਹਾ ਗੁਰੇਜ਼ਾਂ[7] ਹੈ ਪਿਘਲ ਜਾਏਗਾ
ਤੇਰੇ ਰੁਖ਼ਸਾਰ[8] ਕੀ ਧੁਨਕੀ ਹੂਈ ਰੰਗੀਨ ਸ਼ਫ਼ਕ[9] ਔਰ ਭੀ ਸੁਰਖ਼ ਹੂਈ
ਤੇਰੇ ਸੁਲਗੇ ਹੂਏ ਹੋਠੋਂ ਕੇ ਮਹਿਕਤੇ ਸ਼ੋ'ਲੇ ਔਰ ਭੀ ਤੇਜ਼ ਹੂਏ
ਕਬ ਛਲਕ ਜਾਏ ਨ ਜਾਨੇ ਨ ਤੇਰੀ ਲਬਰੇਜ਼-ਵਫ਼ਾ[10] ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਲਹਿਰ ਕੀ ਮੈਅ[11]

ਕਬ ਨਿਕਲ ਆਏ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕਾ ਚਾਂਦ
ਤੋੜ ਦੇ ਹਲਕਾ-ਏ-ਜ਼ੰਜੀਰੇ-ਸ਼ਬੋ-ਰੋਜ਼[12]
ਕਿ ਯੇ ਸਿਲਸਿਲਾ-ਏ-ਕਰਬੋ-ਆਲਮ[13] ਖ਼ਤਮ ਤੋ ਹੋ
ਔਰ ਹੋ ਜਾਏ ਜੁਨੂੰ[14] ਅਵਾਰਾ
ਤੂ ਮੇਰੇ ਹਲਕਾ-ਏ-ਆਗ਼ੋਸ਼ ਮੇਂ[15] ਆ

---

1. ਸਿਵਾਏ 2. ਸਨੇਹ, ਪਿਆਰ ਦਾ 3. ਮੱਥੇ ਉਤੇ 4. ਮੇਲ ਦੇ ਪਲ 5. ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਾਂਗ 6. ਵਿਛੋੜਾ 7. ਸੰਕੁਚਿਤ, ਸੁੰਗੜਿਆ ਹੋਇਆ 8. ਗਲ੍ਹਾਂ 9. ਊਸ਼ਾ 10. ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ 11. ਸ਼ਰਾਬ 12. ਰਾਤ-ਦਿਨ ਦੀ ਜ਼ੰਜੀਰ ਦੀਆਂ ਕੜੀਆਂ 13. ਦੁੱਖਾਂ-ਪੀੜਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ 14. ਉਨਮਾਦ,ਮਸਤੀ 15. ਗੋਦੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ

ਵਿਸਾਲ[1]

ਧਨਕ[2] ਟੂਟ ਕਰ ਸੇਜ ਬਨੀ
ਝੂਮਰ ਚਮਕਾ
ਸੰਨਾਟੇ ਚੌਂਕੇ
ਆਧੀ ਰਾਤ ਕੀ ਆਂਖ ਖੁਲੀ
ਬਿਰਹ ਕੀ ਆਂਚ ਕੀ ਨੀਲੀ ਲੌ
ਨੈ[3] ਬਨਤੀ ਹੈ
ਲੈਅ ਬਨਤੀ ਹੈ
ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਜਲਤੀ ਰੋਤੀ ਥੀ
ਅਬ ਸਰ ਨਿਓੜਾਏ
ਲਾਲ ਪਪੋਟੇ ਬੰਦ ਕੀਏ ਬੈਠੀ ਹੈ
ਨਰਮ-ਗਰਮ ਹਾਥੋਂ ਕੀ ਮਹਿੰਦੀ
ਏਕ ਨਇਆ ਸੰਗੀਤ ਸੁਨਾਤੀ
ਦਿਲ ਕੇ ਕਿਵਾੜ ਪੇ ਰੁਕ ਕਰ ਕੋਈ ਰਾਤੋਂ ਮੇਂ —
ਦਸਤਕ ਦੇਤਾ ਥਾ
ਦਿਲ ਕੇ ਕਿਵਾੜ ਪੇ ਰੁਕਕਰ ਵੋ ਦਸਤਕ ਦੇਤਾ ਹੈ
ਪਟ ਖੁਲਤੇ ਹੈਂ
ਆਂਖ ਸੇ ਆਂਖ, ਦਿਲੋਂ ਸੇ ਦਿਲ ਮਿਲਤੇ ਹੈਂ
ਘੂੰਗਟ ਮੇਂ ਝੂਮਰ ਛੁਪਤਾ ਹੈ
ਘੂੰਗਟ ਮੇਂ ਮੁਖੜੇ ਛੁਪਤੇ ਹੈਂ
ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਕੀ ਡਿਓਢੀ ਕੇ ਖੰਡਰੋਂ ਮੇਂ

---

1. ਮੇਲ 2. ਸਤਰੰਗੀ-ਪੀਂਘ 3. ਬੰਸਰੀ

ਬੂੜ੍ਹਾ ਨਾਗ ਖੜਾ ਰੋਤਾ ਹੈ
ਗੂੰਗੇ ਸੰਨਾਟੇ ਬੋਲ ਉਠੇ
ਘੂੰਗਟ, ਮੁਖੜੇ, ਝੂਮਰ, ਪਾਇਲ
ਚਮਕ, ਦਮਕ, ਝਨਕਾਰ ਅਮਰ ਹੈ
ਯਾਰ ਅਮਰ ਹੈ
ਪਿਆਰ ਅਮਰ ਹੈ
ਪਿਆਰ ਕੀ ਰਾਤ ਕੀ ਆਂਖ ਉਮੜ ਆਤੀ ਹੈ
ਔਰ ਦੋ ਫੂਲ
ਤੰਨੂਰ ਬਦਨ[1]
ਸ਼ਬਨਮ[2] ਪੀਕਰ ਸੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ

1. ਤੰਦੂਰ ਵਾਂਗ ਬਲਦੇ 2. ਤ੍ਰੇਲ

ਮੀਰਾਜੀ

ਦੂਰ-ਓ-ਨਜ਼ਦੀਕ

ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਧੜਕਤਾ ਰਹੇਗਾ
ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਧੜਕਤਾ ਰਹੇਗਾ
ਮਗਰ, ਦੂਰ-ਦੂਰ !

ਜ਼ਮੀਂ ਪਰ ਸੁਹਾਨੇ ਸਮਯ ਆ ਕੇ ਜਾਤੇ ਰਹੇਂਗੇ
ਯੂੰਹੀ, ਦੂਰ-ਦੂਰ !

ਸਿਤਾਰੇ ਚਮਕਤੇ ਰਹੇਂਗੇ
ਯੂੰਹੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ !

ਹਰ ਇਕ ਸ਼ੈਅ ਰਹੇਗੀ
ਯੂੰਹੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ !

ਮਗਰ ਤੇਰੀ ਚਾਹਤ ਕਾ ਜਜ਼ਬਾ
ਯੇ ਵਹਿਸ਼ੀ-ਸਾ ਨਗ਼ਮਾ
ਰਹੇਗਾ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਕੇ ਅੰਦਰ
ਮੇਰੇ ਪਾਸ-ਪਾਸ !

ਪੇਸ਼ਕਸ਼[1]

ਮੈਂ ਅਗਰ ਦਿਲ ਕੀ ਨਜ਼ਰ[2] ਪੇਸ਼ ਕਰੂੰ
ਯੇ ਮੇਰੀ ਬਦਦਿਆਨਤੀ ਹੋਗੀ
ਰਹਿ ਚੁਕਾ ਹੈ ਯੇ ਦੂਸਰੋਂ ਕੇ ਪਾਸ
ਉਂਗਲੀਓਂ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈਂ ਇਸ ਪਰ
ਲਬ-ਚਕੀਦਾ[3] ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਕੀ ਬੂੰਦੇਂ ਹੈਂ
ਜੋ ਕਰਾਰ ਸੇ ਟਪਕ ਕੇ ਸੂਖ ਗਈਂ
ਫਿਰ ਭੀ ਦੇ ਦੂੰ ਯੇ ਹਦੀਆ-ਏ-ਨਾਚੀਜ਼[4]
ਗਰ ਮੁਝੇ ਡਰ ਨ ਹੋ ਕਿ ਉਕਤਾ ਕਰ
ਕਹੀਂ ਤੁਮ ਭੀ ਇਸੇ ਨ ਲੌਟਾ ਦੋ

1. ਪ੍ਰਸਤਾਵ, ਪੇਸ਼ਕਸ਼ 2. ਭੇਟਾ 3. ਹੋਠਾਂ 'ਚੋਂ ਟਪਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ 4. ਤੁੱਛ ਭੇਟ

ਵਿਸਾਲ[1] ਕੀ ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼

ਕਹਿ ਭੀ ਦੋ ਅਬ ਵੋ ਸਬ ਬਾਤੇਂ
ਜੋ ਦਿਲ ਮੇਂ ਪੋਸ਼ੀਦਾ[2] ਹੈਂ
ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਦਿਖਾ ਦੋ ਮੁਝ ਕੋ
ਜੋ ਅਬ ਤਕ ਨਾਦੀਦਾ[3] ਹੈਂ

ਏਕ ਹੀ ਰਾਤ ਕੇ ਤਾਰੇ ਹੈਂ
ਹਮ ਦੋਨੋਂ ਇਸ ਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ
ਦੂਰੀ ਔਰ ਮਜਬੂਰੀ ਕਿਆ ਹੈ
ਇਸ ਕੋ ਭੀ ਪਹਿਚਾਨਤੇ ਹੈਂ

ਕਿਉਂ ਫਿਰ ਦੋਨੋਂ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ
ਕਿਉਂ ਯੇ ਬੰਧਨ ਟੂਟਾ ਹੈ
ਯਾ ਕੋਈ ਖੋਟ ਹੈ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ
ਯਾ ਮੇਰਾ ਗ਼ਮ ਝੂਟਾ ਹੈ

1. ਮੇਲ 2. ਲੁਕੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਾਮਿਲ 3. ਅਣਦੇਖੇ

ਤੇਰੇ ਦੇਸ ਮੇਂ

ਮੁੱਦਤ ਕੇ ਬਾਅਦ ਆਜ ਇਧਰ ਸੇ ਗੁਜ਼ਰ ਹੂਆ
ਤੇਰੀ ਗਲੀ ਕੇ ਮੋੜ ਪੇ ਰੁਕ ਸਾ ਗਇਆ ਹੂੰ ਮੈਂ

ਇਕ ਲਮਹੇ ਕੇ ਲੀਏ ਮੁਝੇ ਬੀਤੇ ਹੂਏ ਸਮੇ
ਲੌਟਾ ਦੀਏ ਹੈਂ ਸਿਲਸਿਲਾ-ਏ-ਸੁਬਹੋ-ਸ਼ਾਮ ਨੇ[1]
ਏਕ-ਏਕ ਕਰਕੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹੂਏ ਲਾਖ ਵਾਕਿਆਤ
ਫਿਰਨੇ ਲਗੇ ਹੈਂ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹੋਂ ਕੇ ਸਾਮਨੇ

ਤੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ—ਬਲਕਿ ਬੜੀ ਮੁੱਦਤੋਂ ਕੇ ਬਾਅਦ
ਖ਼ੁਦ ਆਜ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਯਾਦ ਆ ਰਹਾ ਹੂੰ ਮੈਂ

ਅਬ ਜਾਨੇ ਇਸ ਕੋ ਕਿਤਨੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ
ਇਕ ਦਿਨ ਤੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਸੇ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਮੇਂ

ਟਪਕਾ ਤੋ ਥਾ ਵੋ ਹੌਂਸਲਾ-ਏ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸੋਜ਼[2]
ਤਬ ਮੈਂ ਥਾ ਔਰ ਦਿਲ ਕੀ ਜਵਾਲਾ ਧੂੰਆਂ-ਧੂੰਆਂ
ਜ਼ੰਜੀਰੇ ਤਪ ਗਈ ਮੇਰੀ ਲੇਕਿਨ ਨ ਕਟ ਸਕੀਂ
ਮੈਂ ਜਲ ਬੁਝਾ ਉਸ ਆਗ ਕੇ ਸ਼ੋ'ਲੋਂ ਕੇ ਦਰਮਿਆਂ

ਤੇਰੇ ਇਰਾਦਾ ਬਖ਼ਸ਼[3] ਬੁਲਾਵੇ ਕੇ ਬਾਵਜੂਦ
ਸਹਿਮਾ ਰਹਾ ਮੈਂ ਕੈਦਗਹੇ-ਰਸਮੋ-ਰਾਹ ਮੇਂ[4]

1. ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ 2. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਗ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣ ਦਾ ਸਾਹਸ
3. ਹੌਂਸਲਾ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ 4. ਰਸਮਾਂ-ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਕੈਦਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ

ਮੈਂ ਮਾਨਤਾ ਹੂੰ ਮੈਂਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀ
ਜਬਰੇ-ਜ਼ਮਾਨਾ ਸੇ[1] ? ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਸੇ
ਲਾਈ ਹੈ ਏਕ ਅਨਹੂਈ ਹੋਨੀ ਕੀ ਯਾਦ ਆਜ
ਫਿਰ ਤੇਰੀ ਰਹਿ ਪੇ[2] — ਦੂਰ ਬਹੁਤ ਤੇਰੀ ਰਾਹ ਸੇ

•

ਮਜ਼ਹਰ ਇਮਾਮ

ਕੰਗਾਲ ਆਦਰਸ਼

ਅਪਨੇ ਆਦਰਸ਼ ਕੀ ਮੁਫ਼ਲਿਸੀ[3] ਮੁਝ ਪੇ ਕਿਉਂ ਥੋਪਨਾ
ਚਾਹਤੀ ਹੋ ?

ਯੇ ਮੋਹੱਬਤ
ਯਹਾਂ ਫੂਲ ਖਿਲਤੇ ਨਹੀਂ
ਯਹਾਂ ਚਾਂਦਨੀ ਅਪਨਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾਤੀ ਨਹੀਂ
ਯੇ ਮੋਹੱਬਤ ਜੋ ਚੂਲਹੇ ਸੇ ਬਿਸਤਰ ਕੀ ਭੱਦੀ ਸ਼ਿਕਨ[4] ਤਕ ਹੀ
ਮਹਿਦੂਦ[5] ਹੈ

ਯੇ ਮੋਹੱਬਤ ਨਹੀਂ, ਜਬਰ ਹੈ
ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼[6], ਮਾਦਿਰਾਨਾ[7] ਮੋਹੱਬਤ ਹੈ

ਕਿਸੀ ਸ਼ਾਮ ਅਹਿਬਾਬ ਕੇ[8] ਸਾਥ ਦਰਿਆ ਕਿਨਾਰੇ ਨ ਜਾਊਂ

1. ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਜਬਰ ਤੋਂ 2. ਰਾਹ 3. ਗ਼ਰੀਬੀ 4. ਬਿਸਤਰੇ ਦੇ ਵਟ, ਵਲ
5. ਸੀਮਿਤ ਹੈ 6. ਸਵਾਰਥੀ 7. ਮਾਂ ਦੀ 8. ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ

ਕਿਸੀ ਸ਼ਬ[1] ਮੈਅ-ਏ-ਨਾਬ[2] ਸੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੋ ਹਰਾਰਤ[3] ਨ ਬਖ਼ਸ਼ੂੰ
ਕਿਸੀ ਸਹਿਪਹਿਰ[4] ਕੋ ਕਿਸੀ ਸਾਦਾ ਰੂ ਸੇ[5] ਨ ਇਕ ਬਾਰ ਭੀ
ਮੁਸਕਰਾ ਕਰ ਕਹੂੰ —
"ਆਜ ਤੁਮ ਇਸ ਨਏ ਪੈਰਹਨ[6] ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਨਜ਼ਰ ਆ
ਰਹੀ ਹੋ।"

•

ਮੁਸਤੁਫ਼ਾ ਜ਼ੈਦੀ

ਨਾਸ਼ਨਾਸ[7]

ਕਿਤਨੇ ਲਹਿਜੋਂ ਕੀ[8] ਕਟਾਰੇਂ ਮੇਰੀ ਗਰਦਨ ਪੇ ਚਲੀਂ
ਕਿਤਨੇ ਅਲਫ਼ਾਜ਼ ਕਾ[9] ਸੀਸਾ ਮੇਰੇ ਕਾਨੋਂ ਮੇਂ ਘੁਲਾ
ਜਿਸ ਮੇਂ ਇਕ ਸਮਤ[10] ਧੁੰਦਲਕਾ ਥਾ ਔਰ ਇਕ ਸਮਤ ਗ਼ੁਬਾਰ
ਇਸ ਤਰਾਜ਼ੂ ਪੇ ਮੇਰੇ ਦਰਦ ਕਾ ਸਾਮਾਨ ਤੁਲਾ
ਕਮ-ਨਿਗਾਹੀ ਨੇ[11] ਬਸੀਰਤ[12] ਪੇ ਉਠਾਏ ਨੇਜ਼ੇ
ਵਹਿਮ ਕੀ ਨਹਿਰ ਮੇਂ ਪੈਰਾਹਨੇ — ਅਫ਼ਕਾਰ[13] ਧੁਲਾ
ਕਹਿਤ[14] ਏਸਾ ਥਾ ਕਿ ਬਰਪਾ ਨ ਹੁਈ[15] ਮਜਲਿਸੇ-ਇਸ਼ਕ
ਹਬਸ[16] ਏਸਾ ਥਾ ਕਿ ਤਹਿਕੀਕ[17] ਕਾ ਪਰਚਮ[18] ਨ ਖੁਲਾ

1. ਰਾਤ 2. ਸ਼ਰਾਬ 3. ਗਰਮੀ 4. ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਅਦ 5. ਮਾਸੂਮ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀ 6. ਲਿਬਾਸ 7. ਅਪਰਿਚਿਤ, ਨਾਵਾਕਿਫ਼ 8. ਸੁਰਾਂ ਦੀ 9. ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦਾ 10. ਪਾਸੇ, ਤਰਫ਼ 11. ਅਲਪ-ਬੁੱਧੀ, ਘੱਟ-ਨਜ਼ਰ 12. ਬੁੱਧੀ 13. ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ 14. ਅਕਾਲ (ਕਾਲ) 15. ਜੰਮੀ ਨਾ, ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਈ 16. ਹੁੰਮਸ, ਘੁਟਨ 17. ਜਿਗਿਆਸਾ 18. ਝੰਡਾ, ਪਰਚਮ

ਕੌਨ ਸੇ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਵੋ ਮੂਨਿਸ[1] ਜਿਨਕੀ
ਰੋਜ਼ ਇਕ ਬਾਤ ਸੁਨਾਤੇ ਥੇ ਸੁਨਾਨੇ ਵਾਲੇ
ਠੋਕਰੋਂ ਮੇਂ ਹੈ ਮਤਾਅ-ਏ-ਦਿਲੇ-ਵੀਰਾਂ[2] ਕਬਸੇ
ਕਿਆ ਹੂਏ ਗ਼ਮ ਕੋ ਸਿਰ ਆਂਖੋਂ ਪੇ ਬਿਠਾਨੇ ਵਾਲੇ
ਰਾਤ ਸੁਨਸਾਨ ਹੈ, ਬੇਨੂਰ[3] ਸਿਤਾਰੇ ਮੱਧਮ
ਕਿਆ ਹੂਏ ਰਾਹ ਮੇਂ ਪਲਕੋਂ ਕੋ ਬਿਛਾਨੇ ਵਾਲੇ
ਅਬ ਤੋ ਵੋ ਦਿਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕੇ ਸਾਥ
ਆਪ ਕਾ ਨਾਮ ਬਤਾਤੇ ਥੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਾਲੇ

ਹਾਰ-ਜੀਤ

ਮੇਰੀ ਬਨ ਜਾਨੇ ਪੇ ਆਮਾਦਾ ਹੈ ਵੋ ਜਾਨੇ-ਹਯਾਤ[4]
ਜੋ ਕਿਸੀ ਔਰ ਸੇ ਪੈਮਾਨੇ-ਵਫ਼ਾ[5] ਰਖਤੀ ਹੈ
ਮੇਰੇ ਆਗ਼ੋਸ਼[6] ਮੇਂ ਆਨੇ ਕੇ ਲੀਏ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ
ਜੋ ਕਿਸੀ ਔਰ ਕੋ ਸੀਨੇ ਮੇਂ ਛੁਪਾ ਰਖਤੀ ਹੈ

ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਬਾਈਸੇ-ਇੱਜ਼ਤ[7] ਮੁਝ ਕੋ
ਪੇਸ਼ਾ-ਏ-ਅਹਿਲੇ-ਹੁਨਰ[8] ਰਸ਼ਕ[9] ਕੇ ਅਸਬਾਬ ਮੇਂ[10] ਹੈ
ਮੁਝ ਕੋ ਹਾਸਿਲ ਹੈ ਵੋ ਮੇਯਾਰੇ-ਸ਼ਬੋ-ਰੋਜ਼[11] ਕਿ ਜੋ
ਉਸ ਕੇ ਮਹਿਬੂਬ ਕੇ ਹਾਥੋਂ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਖ਼੍ਵਾਬ ਮੇਂ ਹੈ

ਕੌਨ ਜੀਤੇਗਾ ਯੇ ਬਾਜ਼ੀ ਮੁਝੇ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੇਂ ਮੁਝੇ ਕਿਆ ਔਰ ਉਸੇ ਕਿਆ ਜਾਏ

1. ਦੋਸਤ 2. ਉਜੜੇ ਮਨ ਦੀ ਦੌਲਤ 3, ਚਾਨਣ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ 4. ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਨ 5. ਪਿਆਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ 6. ਗੋਦ 7. ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਸਾਧਨ 8. ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ.9. ਈਰਖਾ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ 10. ਕਾਰਣਾਂ ਵਿਚ 11. ਰਾਤ-ਦਿਨ ਦਾ ਪੱਧਰ, ਮਿਆਰ

ਕਾਸ਼ ਵੋ ਜ਼ੀਨਤੇ-ਆਗ਼ੋਸ਼[1] ਕਿਸੀ ਕੀ ਬਨ ਜਾਏ
ਔਰ ਮੁਝੇ ਗਰਮੀ-ਏ-ਪੈਮਾਨੇ-ਵਫ਼ਾ[2] ਮਿਲ ਜਾਏ

•

ਮੁਸਹਿਫ਼ ਇਕਬਾਲ ਤੋਸੀਫ਼ੀ

ਲੋਗ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ

ਲੋਗ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਕਿ "ਧੀਰੇ-ਧੀਰੇ
ਵਕਤ ਹਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਕੋ ਭਰ ਦੇਤਾ ਹੈ"

ਤੁਮ ਭੀ ਲੋਗੋਂ ਕੀ ਕਹੀ ਬਾਤੋਂ ਮੇਂ ਆ ਜਾਤੀ ਹੋ
ਏਕ ਲਮਹੇ ਕੇ ਲੀਏ
ਮੁਜ਼ਮਹਿਲ ਹੋ ਕੇ ਯਹੀ ਸੋਚਤੀ ਹੋਗੀ ਸ਼ਾਇਦ
ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਕਾ ਵੋ ਸਾਥੀ, ਵਹੀ ਪਾਗਲ ਲੜਕਾ
ਵੋ ਭੀ ਅਬ ਭੂਲ ਗਇਆ ਹੋਗਾ ਮੁਝੇ
ਲੋਗ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਕਿ "ਧੀਰੇ-ਧੀਰੇ
ਵਕਤ ਹਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਕੋ ਭਰ ਦੇਤਾ ਹੈ"

ਬੇਸਬਬ ਅਪਨੀ ਜਫ਼ਾਓਂ ਪੇ[3] ਪਸ਼ੇਮਾਨ[4] ਨ ਹੋ
ਲੋਗ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ — ਮਗਰ
ਏਸਾ ਹੋਤਾ ਤੋ ਨਹੀਂ !

---

1. ਗੋਦ (ਜੀਵਨ) ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ 2. ਪਿਆਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਗਰਮੀ
3. ਅੱਤਿਆਚਾਰ, ਅਨਿਆਂ 4. ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ, ਲੱਜਿਤ

ਸਮਝੌਤਾ

ਯੂੰ ਨ ਪਾਗਲ ਬਨੋ, ਉਦਾਸ ਨ ਹੋ
ਅਪਨੇ ਅਸ਼ਕੋਂ ਕੋ[1] ਤੁਮ ਭੀ ਪੀ ਲੇਨਾ
ਮੈਂ ਭੀ ਜੀਤਾ ਹੂੰ ਤੁਮ ਭੀ ਜੀ ਲੇਨਾ

ਤੁਮਹੇਂ ਖੋਨਾ ਭੀ ਤੁਮ ਕੋ ਪਾਨਾ ਹੈ
ਦਿਲ ਕੇ ਤਸਕੀਂ[2] ਕੀ ਕੋਈ ਸੂਰਤ ਹੈ
ਤੁਮਹੇਂ ਖੋਨਾ ਤੋ ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਹੈ
ਹਿਜਰ[3] ਕੀ ਰਾਤ ਢਲ ਗਈ ਅਬ ਤੋ
ਗ਼ਮ ਨਈ ਸੁਬਹ ਲੇ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ
ਗ਼ਮ — ਤੁਮਹਾਰੀ ਤਰਹ ਹਸੀਨ ਹੈ ਜੋ
ਗ਼ਮ — ਜੋ ਮੇਰੀ ਤਰਹ ਤੁਮਹਾਰਾ ਹੈ
ਇਸ ਤਰਹ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਰਹਿਤਾ ਹੈ
ਜੈਸੇ ਬਹਿਤੀ ਹੈ ਇਕ ਅਕੇਲੀ ਨਦੀ
ਉਸ ਕਾ ਸਾਹਿਲ[4] ਭੀ ਸਾਥ ਬਹਿਤਾ ਹੈ
ਚਾਂਦ ਅਕੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮਹਿਵੇ-ਸਫ਼ਰ[5]
ਰਾਤ ਕੀ ਉਮਰ ਭੀ ਤੋ ਘਟਤੀ ਹੈ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਤਰਹ ਭੀ ਕਟਤੀ ਹੈ

---

1. ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ 2. ਢਾਰਸ, ਦਿਲਾਸਾ 3. ਵਿਛੋੜਾ 4. ਕਿਨਾਰਾ 5. ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਰਿਹਾ

ਮੈਂਨੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਾ

ਰਾਤ ਉਸ ਕੋ ਖ਼੍ਵਾਬ ਮੇਂ ਦੇਖ ਕਰ
ਮੈਂਨੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਾ
ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੀ ਥਕਨ ਜਵਾਂ ਹੂਈ
ਤਸ਼ਨਗੀ[1] ਬੜ੍ਹ ਕੇ ਬੇਕਰਾਂ[2] ਹੂਈ

ਹਾਂ, ਮਗਰ ਅਬ ਆਂਸੂਓਂ ਕੀ ਨਰਮ-ਗਰਮ ਤਾਜ਼ਗੀ
ਆਸ-ਪਾਸ ਦਿਲਕਸ਼ੀ, ਬਿਖਰ ਗਈ
ਔਰ ਏਕ ਸਾਇਆ ਸਾ ਸਰਹਾਨੇ ਆ ਕੇ ਥਮ ਗਇਆ
ਮੈਂਨੇ ਧੀਰੇ ਕਹਾ ਕਿ "ਏ ਮੇਰੇ ਖ਼ੁਦਾ
ਤੂ ਬੜਾ ਰਹੀਮ[3] ਹੈ
ਉਸ ਕਾ ਦਿਲ ਦੋ-ਨੀਮ[4] ਹੈ
ਉਸ ਕੇ ਰੰਗ ਉਸ ਕੇ ਹੁਸਨ ਕੋ ਨਿਖਾਰ ਦੇ
ਉਸ ਕੇ ਦਿਲ ਕਾ ਬੋਝ ਉਤਾਰ ਦੇ
ਤੂ ਉਸੇ ਸੁਕੂਨ[5] ਦੇ, ਮੁਝੇ ਜੁਨੂੰਨ[6] ਦੇ
ਉਸ ਕੇ ਦੁਖ ਉਸ ਕੇ ਦਰਦ ਛੀਨ ਲੇ
ਉਸ ਕੇ ਰੋਗ ਮੁਝ ਕੋ ਦੇ
ਮੈਂ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹੂੰ।"

ਰਾਤ ਉਸ ਕੋ ਖ਼੍ਵਾਬ ਮੇਂ ਦੇਖਕਰ

1. ਪਿਆਸ, ਤ੍ਰੇਹ 2. ਅਥਾਹ 3. ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ 4. ਦੋ-ਟੁਕੜੇ 5. ਸ਼ਾਂਤੀ, ਚੈਨ 6. ਉਨਮਾਦ, ਮਸਤੀ

ਚਾਰ ਸਾਲ ਜੈਸੇ ਫਿਰ ਉਸੀ ਤਰਹ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ
"ਚਾਰ ਸਾਲ ਕਿਸ ਤਰਹ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ?"
ਦਿਲ ਯੇ ਸੋਚਤਾ ਰਹਾ!
ਮੈਂਨੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਾ!!

ਮਹਿਮੂਦ ਅਯਾਜ਼

ਦੋਜ਼ਖ਼

ਮੌਜੇ-ਸਹਿਬਾ ਮੇਂ[1] ਤਮੰਨਾ ਕੇ ਸਫ਼ੀਨੇ[2] ਖੋ ਕਰ
ਨਗ਼ਮਾ-ਓ-ਰਕਸ[3] ਕੀ ਮਹਿਫ਼ਿਲ ਸੇ ਜੋ ਘਬਰਾ ਕੇ ਉਠਾ
ਏਕ ਹੰਸਤੀ ਹੂਈ ਗੁੜੀਆ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਸੇ ਕਹਾ
'ਤੁਮ ਜੋ ਚਾਹੋ ਤੋ ਮੈਂ ਸ਼ਬ[4] ਭਰ ਕੀ ਰਫ਼ਾਕਤ[5] ਬਖ਼ਸ਼ੂੰ'

ਜੁੰਬਿਸ਼ੇ-ਅਬਰੂ ਨੇ[6] ਅਲਫ਼ਾਜ਼ ਕੋ[7] ਜ਼ਹਿਮਤ ਭੀ ਨ ਦੀ
ਨੀਮਵਾ[8] ਆਂਖੋਂ ਮੇਂ ਇਕ ਦਾਵਤੇ ਖ਼ਾਮੋਸ਼[9] ਲੀਏ
ਯੂੰ ਸਿਮਟ ਕਰ ਮੇਰੀ ਆਗ਼ੋਸ਼[10] ਮੇਂ ਆਈ ਜੈਸੇ
ਭਰੀ ਦੁਨੀਆ ਮੇਂ ਬਸ ਇਕ ਗੋਸ਼ਾ ਏ ਰਾਹਤ[11] ਥਾ ਯਹੀ

---

1. ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ 2. ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ 3. ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਨਾਚ 4. ਰਾਤ 5. ਮੇਲ, ਸੰਗਤ 6. ਪਲਕ ਦੀ ਕੰਬਣੀ ਨੇ 7. ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ 8. ਅੱਧ-ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ 9. ਚੁੱਪ-ਦਾਅਵਤ 10. ਗੋਦ 11. ਸੁਖ ਦੀ ਥਾਂ, ਕੋਨਾ

ਨੀਮ-ਵੀਰਾਨ ਗੁਜ਼ਰਗਾਹੋਂ ਸੇ[1] ਚਲ-ਤੇਚਲਤੇ
ਘਰ ਤਕ ਆਏ ਤੋ ਕੋਈ ਰੰਗੇ-ਤਕੱਲੁਫ਼[2] ਹੀ ਨ ਥਾ
ਦੋ ਬਦਨ ਮਿਲਤੇ ਹੀ ਯੂੰ ਹਮਦਮੇ-ਦੇਰੀਨਾ[3] ਬਨੇ
ਤੁੰਦੀ-ਏ-ਸ਼ੌਕ[4] ਮੇਂ ਦੂਰੀ ਕਾ ਹਰ ਇਹਸਾਸ ਮਿਟਾ

ਸੁਬਹ ਕੇ ਸਾਥ ਖੁਲੀ ਆਂਖ ਤੋ ਇਹਸਾਸ ਹੁਆ
ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਮੇਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਥੀ ਜੋ ਟੂਟ ਗਈ

ਦੇਰ ਸੇ ਦੇਖ ਰਹੀ ਥੀ ਤੇਰੀ ਤਸਵੀਰ ਮੁਝੇ
ਤੇਰੇ ਆਰਿਜ਼ ਪੇ[5] ਥੀ ਬਹਿਤੇ ਹੂਏ ਆਸ਼ਕੋਂ ਕੀ[6] ਨਮੀ
ਤੇਰੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਨਿਗਾਹੋਂ ਮੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨ ਥਾ

ਦੇਖਤੇ-ਦੇਖਤੇ ਵੀਰਾਨੀ-ਏ-ਦਿਲ ਔਰ ਬੜ੍ਹੀ
ਤੇਰੀ ਤਸਵੀਰ ਕੋ ਸੀਨੇ ਸੇ ਲਗਾਕਰ ਚੀਖ਼ਾਂ
ਕਿਸ ਤਰਬਜ਼ਾਰ ਮੇਂ[7] ਆਸੂਦਾ[8] ਹੈ ਏ ਰਾਹਤੇ-ਜ਼ੁਲਫ਼[9]
ਮੁਝ ਕੋ ਇਨ ਆਗ ਕੇ ਸ਼ੋ'ਲੋਂ ਮੇਂ ਕਹਾਂ ਛੋੜ ਗਈ

1. ਲਗਭਗ ਸੱਖਣੇ ਰਾਹਾਂ ਉਤੇ 2. ਰਸਮੀ ਰੰਗ-ਢੰਗ 3. ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ, ਦੋਸਤ, 4. ਪਿਆਰ ਦੀ ਤੀਖਣਤਾ 5. ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ 6. ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ 7. ਅਨੰਦ ਦੀ ਥਾਂ 8. ਸੰਤੁਸ਼ਟ 9. ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਸੁਖ

ਜ਼ਾਦੇ-ਸਫ਼ਰ[1]

ਅਜਨਬੀ ਚੇਹਰੋਂ ਕੇ ਫੈਲੇ ਹੂਏ ਜੰਗਲ ਮੇਂ
ਦੌੜਤੇ-ਭਾਗਤੇ ਲਮਹੋਂ ਕੇ[2] ਦਰੀਚੋਂ ਸੇ ਕਭੀ
ਇੱਤਿਫ਼ਾਕਨ[3] ਤੇਰੀ ਮਾਨੂਸ[4] ਸ਼ਬਾਹਤ[5] ਕੀ ਝਲਕ
ਪਰਦਾ-ਏ-ਚਸ਼ਮੇ-ਤਖ਼ੱਈਯੁਲ ਪੇ[6] ਉਭਰ ਕਰ ਏ ਦੋਸਤ
ਡੂਬ ਜਾਤੀ ਹੈ ਉਸੀ ਪਲ ਉਸੀ ਸਾਅਤ[7] ਜੈਸੇ
ਤੇਜ਼-ਰੌ[8] ਰੇਲ ਕੀ ਖਿੜਕੀ ਸੇ ਜ਼ਰਾ ਦੂਰੀ ਪਰ
ਕਿਸੀ ਸਹਿਰਾ[9] ਕੀ ਝੁਲਸਤੀ ਹੁਈ ਵੀਰਾਨੀ ਮੇਂ
ਨਾਗਹਾ[10] ਮੰਜ਼ਰੇ-ਰੰਗੀਂ[11] ਕੋਈ ਦਮ ਭਰ ਕੇ ਲੀਏ
ਇਕ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਕੋ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਔਰ ਓਝਲ ਹੋ ਜਾਏ

1. ਰਾਹ ਦੀ ਰਸਦ 2. ਪਲਾਂ ਦੇ 3. ਅਚਾਨਕ 4. ਜਾਣੀ-ਪਹਿਚਾਣੀ 5. ਸ਼ਕਲ, ਚਿਹਰਾ 6. ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਅੱਖ ਦੇ ਪਰਦੇ ਉਤੇ 7. ਪਲ 8. ਤੇਜ਼ ਗਤੀ 9. ਮਾਰੂਥਲ 10. ਅਚਾਨਕ 11. ਰੰਗੀਨ ਦਰਿਸ਼

ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ

ਬਹੁਤ ਮੁੱਦਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ
ਮੁਝੇ ਰਾਹ ਚਲਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਵੋ
ਕਿ ਫ਼ਿਰਦੌਸੇ-ਗੁਮਗਸ਼ਤਾ[1] ਮਿਲ ਜਾਏ ਜੈਸੇ
ਫਿਰ ਉਸ ਰੋਜ਼
ਜਬ ਮੈਂਨੇ ਉਸ ਕੋ ਬਤਾਇਆ
ਕਿ ਦਿਲ ਮੇਂ ਅਭੀ ਤਕ
ਤੇਰੀ ਆਰਜ਼ੂ ਕੀ ਲਜੀਲੀ ਕੰਵਾਰੀ
ਲਬੋਂ ਪਰ[2] ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਕੀ ਮੋਹਰੇਂ ਲਗਾਏ
ਮੇਰੀ ਚਸ਼ਮੇ-ਬੇਖ਼੍ਵਾਬ ਕੀ[3] ਚਿਲਮਨੋਂ ਸੇ
ਮੁਸਲਸਲ[4] ਤੇਰਾ ਰਾਸਤਾ ਦੇਖਤੀ ਹੈ
ਤੋ ਵੋ ਮੁਸਕਰਾਈ
ਮਗਰ ਵੋ ਤਬੱਸੁਮ[5]
ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਕਦਰ ਅਜਨਬੀ ਥਾ
ਕਿ ਦਿਲ ਮੇਂ
ਨ ਕਲੀਆਂ ਹੀ ਚਟਕੀਂ ਨ ਗੁਲ[6] ਮੁਸਕਰਾਏ
ਨ ਬਿਜਲੀ ਹੀ ਲਹਿਰਾਈ ਨਜ਼ਰੋਂ ਕੇ ਆਗੇ
ਨ ਅੰਗੜਾਈ ਲੇ-ਲੇ ਕੇ ਅਰਮਾਨ ਜਾਗੇ

---

1. ਗੁੰਮ ਚੁੱਕਾ ਸੁਰਗ 2. ਹੋਠਾਂ ਉਤੇ 3. ਨੀਂਦ ਰਹਿਤ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ 4. ਲਗਾਤਾਰ 5. ਮੁਸਕ੍ਰਾਹਟ 6. ਫੁੱਲ

ਫਿਰ ਅਪਨੀ ਪਰੇਸ਼ਾਂ ਨਿਗਾਹੇਂ ਝੁਕਾ ਕਰ
ਬਹੁਤ ਹਿਚਕਿਚਾ ਕਰ
ਕਹਾ ਉਸ ਨੇ ਮੁਝ ਸੇ
"ਮਗਰ ਅਬ ਤੋ ਮੈਂ —
ਛੋੜੀਏ ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ ਕੀਜੀਏ
ਕਹੀਂ ਕੋਈ ਅੱਛਾ ਮਕਾਂ[1] ਹੋ ਤੋ ਕਹੀਏ
ਮਗਰ ਉਸ ਕੇ ਨਜ਼ਦੀਕ
ਅੱਛਾ ਸਾ ਮਾਡਰਨ ਅਸਕੂਲ[2] ਭੀ ਹੋ"
ਮੁਝੇ ਯੂੰ ਲਗਾ
ਮੇਰੇ ਲਬ ਸਿਲ ਗਏ ਹੈਂ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਹੁਸੈਨ ਖ਼ਾਂ

ਬਿੱਲੂਰ[3] ਕਾ ਘਰ

ਏ ਦੋਸਤ ਤੇਰੇ ਛੂਟ ਜਾਨੇ ਕਾ
ਯੂੰ ਹਮਸੇ ਖ਼ਫ਼ਾ ਹੋ ਜਾਨੇ ਕਾ
ਇਸ ਦਿਲ ਕੋ ਕੋਈ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਹੀਂ
ਇਕ ਰੋਜ਼ ਸਭੀ ਛੂਟ ਜਾਏਂਗੇ
ਦਿਲ ਇਸਲੀਏ ਲੇਕਿਨ ਰੋਤਾ ਹੈ

1. ਮੱਕਾਨ 2. ਸਕੂਲ 3. ਕੱਚ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ

ਦਰਅਸਲ ਯੇ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਬਿੱਲੂਰ ਕਾ ਇਕ ਘਰ ਹੋਤਾ ਹੈ

ਹਮ ਅਪਨੀ ਮੋਹੱਬਤ ਦੇ-ਦੇ ਕਰ
ਰੰਗੀਨ ਸੁਹਾਨੇ ਸਪਨੋਂ ਕਾ
ਇਕ ਜਾਲ ਬਨਾਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ
ਔਰ ਉਸ ਕੋ ਹਕੀਕਤ[1] ਕਹਿ-ਕਹਿ ਕਰ
ਉਸ ਝੂਟ ਸੇ ਦਿਲ ਬਹਿਲਾਤੇ ਹੈਂ
ਯੇ ਮਕਰ[2] ਸੁਲਗ ਕਰ, ਤਪ-ਤਪ ਕਰ
ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਕਾ ਘਰੌਂਦਾ ਬਨਤਾ ਹੈ
ਫਿਰ ਚੋਟ ਲਗੇ ਯਾ ਟੀਸ ਕੋਈ
ਔਰ ਛਨ ਸੇ ਯੇ ਐਸਾ ਟੂਟਤਾ ਹੈ
ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਛੂਟਤਾ ਹੈ

ਏ ਦੋਸਤ ਤੇਰੇ ਛੁਟ ਜਾਨੇ ਕਾ
ਇਸ ਦਿਲ ਕੋ ਜ਼ਰਾ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਹੀਂ
ਐਸਾ ਤੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਦਿਲ ਇਸਲੀਏ ਲੇਕਿਨ ਰੋਤਾ ਹੈ
ਦਰਅਸਲ ਯੇ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਬਿੱਲੂਰ ਕਾ ਇਕ ਘਰ ਹੋਤਾ ਹੈ

1. ਅਸਲੀਅਤ 2. ਕਲਪਨਾ

ਨ. ਮ. 'ਰਾਸ਼ਿਦ'

ਬੇਕਰਾਂ[1] ਰਾਤ ਕੇ ਸੰਨਾਟੇ ਮੇਂ !

ਤੇਰੇ ਬਿਸਤਰ ਪੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਕਭੀ
ਬੇਕਰਾਂ ਰਾਤ ਕੇ ਸੰਨਾਟੇ ਮੇਂ !
ਜਜ਼ਬਾ-ਏ-ਸ਼ੌਕ[2] ਸੇ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਏਜ਼ਾ[3] ਮਦਹੋਸ਼
ਔਰ ਲੱਜ਼ਤ ਕੀ ਗਿਰਾਂਬਾਰੀ[4] ਸੇ
ਜ਼ਿਹਨ[5] ਬਨ ਜਾਤਾ ਹੈ ਦਲਦਲ ਕਿਸੀ ਵੀਰਾਨੇ ਕੀ
ਔਰ ਕਹੀਂ ਉਸ ਕੇ ਕਰੀਬ
ਨੀਂਦ, ਆਗ਼ਾਜ਼ੇ-ਜ਼ਮਿਸਤਾਂ[6] ਦੇ ਪਰਿੰਦੇ ਕੀ ਤਰਹ
ਖ਼ੌਫ਼ ਦਿਲ ਕੇ ਕਿਸੀ ਮੌਹੂਮ[7] ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕਾ ਲੀਏ
ਅਪਨੇ ਪਰ ਤੋਲਤੀ ਹੈ, ਚੀਖ਼ਤੀ ਹੈ !

ਬੇਕਰਾਂ ਰਾਤ ਕੇ ਸੰਨਾਟੇ ਮੇਂ
ਤੇਰੇ ਬਿਸਤਰ ਪੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਕਭੀ
ਆਰਜ਼ੂਏਂ ਤੇਰੇ ਸੀਨੇ ਕੇ ਕੁਹਿਸਤਾਨੋਂ ਮੇਂ[8]
ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿਤੇ ਹੁਏ ਹਬਸ਼ੀ ਕੀ ਤਰਹ ਰੇਂਗਤੀ ਹੈਂ
ਏਕ ਲਮਹੇ[9] ਕੇ ਲੀਏ ਦਿਲ ਮੇਂ ਖ਼ਿਆਲ ਆਤਾ ਹੈ
ਤੂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਨਹੀਂ,
ਬਲਕਿ ਸਾਹਿਲ ਕੇ ਕਿਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀਜ਼ਾ[10] ਹੈ
ਔਰ ਤੇਰੇ ਮੁਲਕ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਾ ਸਿਪਾਹੀ ਹੂੰ ਮੈਂ

1. ਅਥਾਹ 2. ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ 3. ਅੰਗ 4. ਆਨੰਦ ਦਾ ਬੋਝ 5. ਦਿਮਾਗ਼ 6. ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ 7. ਕਲਪਿਤ 8. ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ 9. ਪਲ 10. ਕੁਆਰੀ

ਏਕ ਮੁੱਦਤ ਸੇ ਜਿਸੇ ਏਸੀ ਕੋਈ ਸ਼ਬ[1] ਨ ਮਿਲੀ
ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਰੂਹ ਕੋ ਅਪਨੀ ਵੋ ਸੁਬਕਬਾਰ[2] ਕਰੇ !
ਬੇਪਨਾਹ ਏਸ਼ ਕੇ ਹੈਜਾਨ[3] ਕਾ ਅਰਮਾਂ ਲੇਕਰ
ਅਪਨੇ ਦਸਤੇ ਸੇ ਕਈ ਰੋਜ਼ ਸੇ ਮਫ਼ਰੂਰ[4] ਹੂੰ ਮੈਂ ।
ਯੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਖ਼ਿਆਲ ਆਤਾ ਹੈ
ਤੇਰੇ ਬਿਸਤਰ ਪੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਕਭੀ
ਬੇਕਰਾਂ ਰਾਤ ਕੇ ਸੰਨਾਟੇ ਮੇਂ !

ਵਜ਼ੀਰ ਆਗ਼ਾ

ਡੋਲਤੀ ਸਾਅਤ[5]

ਸਲੋਨੀ-ਸੀ ਇਕ ਸ਼ਾਮ
ਔਰ ਲਾਖੋਂ ਰੰਗੋਂ ਕੀ ਜਵਾਲਾ ਮੇਂ ਭੀਗਾ ਹੂਆ ਕੋਈ ਲਮਹਾ[6]
ਅੰਗੂਠੀ ਕੇ ਪਾਤਾਲ ਮੇਂ ਇਕ ਨਗੀਨੇ ਕੇ ਮਾਨਿੰਦ[7] ਹੰਸਤੀ ਹੂਈ ਕੋਈ ਸਾਅਤ
ਚਮਕਤਾ ਹੂਆ ਵੋ ਸਮਾ ਜਬ ਕਿਸੀ ਡੋਲਤੇ ਪੁਲ ਕੋ ਝੂਲਾ ਬਨਾਕਰ
ਲਜਾ ਕਰ

1. ਰਾਤ 2. ਹੌਲਾ 3. ਆਵੇਗ, ਵੇਗ 4. ਭੱਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਭਗੌੜਾ 5. ਘੜੀ, ਪਲ 6. ਪਲ 7. ਵਾਂਗ, ਤਰ੍ਹਾਂ

ਅਜਬ ਮੀਠੀ ਨਜ਼ਰੋਂ ਸੇ ਮੇਰੀ ਤਰਫ਼ ਤੂਨੇ ਦੇਖਾ
ਹਰ ਇਕ ਸਮਤ[1] ਸੇ ਬੇਖ਼ਬਰ, ਲਫ਼ਜ਼-ਓ-ਮਾਅਨੀ[2] ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸੇ ਨਾਆਸ਼ਨਾ[3]
ਕੋਈ ਅੰਧਾ ਲਰਜ਼ਤਾ ਹੂਆ[4] ਏਕ ਜੁਮਲਾ[5] ਤੇਰੇ ਕਪਕਪਾਤੇ ਹੂਏ ਨਰਮ ਹੋਂਟੋਂ ਪੇ ਆਇਆ
ਤੋ ਇਕ ਜਗਮਗਾਤੇ ਹੂਏ ਪਲ ਮੇਂ ਢਲ ਕਰ
ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ਕੀ ਤੀਰਗੀ ਮੇਂ[6] ਉਜਾਲੇ ਕਾ ਰੋਸ਼ਨ ਸੁਤੂੰ[7] ਬਨ ਗਇਆ ।

ਮਗਰ ਤੂਨੇ ਯੇ ਭੀ ਤੋ ਦੇਖਾ
ਇਧਰ ਸ਼ਾਮ ਕੀ ਜਵਾਲਾ ਠੰਡੀ ਪੜੀ ਔਰ ਉਧਰ
ਕੁਹਨਾ[8] ਬੈਸਾਖੀਓਂ ਕੇ ਸਹਾਰੇ,
ਅਪਾਹਜ-ਸੀ ਇਕ ਬੁੜ੍ਹੀਆ
ਬੇਦਾਂਤ ਕੇ ਪੋਪਲੇ ਮੂੰਹ ਸੇ ਸੀਟੀ ਬਜਾਤੀ ਹੂਈ ਸਾਮਨੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕ-ਸੀ ਗਈ

ਔਰ ਫਿਰ
ਰਾਤ ਬਨਕਰ
ਤੁਝੇ ਡਸ ਗਈ
ਫਿਰ ਮੁਝੇ ਡਸ ਗਈ
ਵੋ ਲਮਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕੇ ਲੀਏ ਹਮਨੇ ਲੰਬੀ ਮਸਾਫ਼ਤ[9] ਕਾ ਹਰ ਦੁਖ ਉਠਾਇਆ

ਫ਼ਕਤ[10] ਏਕ ਪੁਲ ਥਾ
ਪਹਾੜੋਂ ਮੇਂ ਬਲ ਖਾਤੀ ਵਹਿਸ਼ੀ ਨਦੀ ਪਰ

1. ਵੱਲ 2. ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਅਰਥ 3. ਅਣਜਾਣੇ 4. ਕੰਬਦਾ ਹੋਇਆ 5. ਫ਼ਿਕਰਾ, ਵਾਕ 6. ਮਸਤਕ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ 7. ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਖੰਭਾ, ਥੰਮ੍ਹ 8. ਪੁਰਾਣੀ 9. ਸਫ਼ਰ 10. ਕੇਵਲ

ਦਰਖ਼ਤੋਂ[1] ਸੇ ਲਟਕਾ ਹੂਆ
ਕੱਚੇ ਰੱਸੋਂ[2] ਕਾ ਇਕ ਪੁਲ !!

•

ਵਕਾਰ ਅਜ਼ੀਜ਼

ਸ਼ਿਕਸਤ

ਪੁਰਾਨੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ੋਂ ਕੇ ਢੇਰ ਮੇਂ ਪੁਰਾਨੇ ਵਾਕਿਆਤ ਕੀ ਉਦਾਸ
ਯਾਦ ਹੈ
ਕਾਗਜ਼ੋਂ ਕੀ ਜ਼ਰਦ ਕਾਂਪਤੀ ਤਹੋਂ ਮੇਂ ਨਫ਼ਰਤੋਂ ਕੀ ਰਾਖ ਹੈ
ਬਨਾਵਟੋਂ ਕੀ ਝਲਕੀਆਂ ਅਦਾਵਤੋਂ ਕੀ[2] ਰਾਤ ਹੈ
ਕਹੀਂ-ਕਹੀਂ ਕਿਸੀ ਲਕੀਰ ਪੇ ਸੁਲਗਤੇ ਦਿਲ ਪਿਘਲਤੇ ਆਂਸੂਓਂ
ਕੀ ਬਾਤ ਹੈ
ਕਹੀਂ ਉਮੜਤੇ ਪਿਆਰ ਸੇ ਲਰਜ਼ਤੀ ਉਂਗਲੀਓਂ ਕੀ ਲਰਜ਼ਿਸ਼ੋਂ
ਕੇ[3] ਮਦਭਰੇ ਨਕੂਸ਼[4] ਹੈਂ
ਖ਼ਤੋਂ ਕਾ ਇਕ ਹੁਜੂਮ ਹੈ
ਤਵੀਲ[5] ਔਰ ਮੁਖ਼ਤਸਰ
ਕਹੀਂ ਕਿਸੀ ਕਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਹੀਂ ਕਿਸੀ ਕੀ ਇਲਤਿਜ਼ਾ
ਇਨਹੀਂ ਖ਼ਤੋਂ ਮੇਂ ਕਹਿਕਹੇ ਇਨਹੀਂ ਖ਼ਤੋਂ ਮੇਂ ਸਿਸਕੀਆਂ
ਪੁਰਾਨੇ ਕਾਗਜ਼ੋਂ ਕੇ ਬੇਕਰਾਂ[6] ਹੁਜੂਮ ਮੇਂ

---

1. ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ 2. ਦੁਸਮਣੀਆਂ ਦੀ 3. ਕੰਬਣੀਆਂ ਦੇ 4. ਚਿੰਨ੍ਹ, ਨਕਸ
5. ਲੰਬਾ 6. ਅਥਾਹ

ਗਏ ਸਮੇਂ ਕੀ ਯਾਦ ਹੈ
ਗਏ ਸਮੇਂ ਸੇ ਮੁਝ ਕੋ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਭੀ ਨਹੀਂ
ਮਗਰ ਨ ਜਾਨੇ ਕਿਉਂ ਖ਼ਤੋਂ ਕੋ ਫਾੜਨੇ ਕਾ ਮੁਝ ਮੇਂ ਹੌਸਲਾ
ਨਹੀਂ !

•

'ਸ਼ਮੀਮ' ਕਰਹਾਨੀ

ਰਾਹਗੁਜ਼ਰ[1]

ਕਿਤਨੀ ਸਦੀਓਂ ਸੇ ਤੁਝੇ ਰਾਹਗੁਜ਼ਰ ਤਕਤੀ ਹੈਂ !
ਕਿਤਨੇ ਖ਼੍ਵਾਬੋਂ ਨੇ ਸਜਾਏ ਤੇਰੀ ਹਸਰਤ[2] ਕੇ ਚਿਰਾਗ਼
ਖੋਲਕਰ ਆਂਖ ਹਰ ਇਕ ਰਾਤ ਨੇ ਦੇਖਾ ਤੁਝ ਕੋ
ਕਿ ਤੇਰੇ ਹੋਂਟ ਕੀ ਸੁਰਖ਼ੀ ਤੇਰੇ ਮਾਥੇ ਕਾ ਨਿਖਾਰ
ਕਿਆ ਖ਼ਬਰ ਜਾਮ-ਬ-ਕਫ਼[3] ਬਨਕੇ ਸਹਿਰ[4] ਆਏਗੀ

ਯੇ ਥਕੇ ਪਾਂਵ, ਯੇ ਚਿਹਰੇ ਪੇ ਉਦਾਸੀ ਕਾ ਗ਼ੁਬਾਰ
ਕੁਛ ਸੜੀ ਲਾਸ਼ੋਂ ਕੀ ਮਾਨਿੰਦ ਅੰਧੇਰੀ ਗਲੀਆਂ
ਪੈਰਹਨ-ਚਾਕ[5] ਕੁਛ ਐਸੇ ਕਿ ਝਰੋਕੇ ਜਿਨ ਕੇ
ਬਾ-ਹਯਾ[6] ਸੁਬਹੇ-ਜਵਾਨੀ[7] ਕੋ ਛੁਪਾ ਭੀ ਨ ਸਕੇਂ

---

1. ਰਾਹ 2. ਇੱਛਾ, ਅਕਾਂਖਿਆ 3. ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਜਾਮ ਲਈ 4. ਸਵੇਰ 5. ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ 6. ਸ਼ਰਮ-ਸ਼ੀਲ, ਲੱਜਾਸ਼ੀਲ 7. ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਸਵੇਰ

ਮਾਂ ਕੀ ਛਾਤੀ ਸੇ ਲਗੇ ਹੋਂਟ ਅਜ਼ਲ ਕੇ ਮਾਸੂਮ
ਆਏਂ ਚਸ਼ਮੇ ਪੇ ਮਗਰ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਭੀ ਨ ਸਕੇਂ

ਇਕ-ਇਕ ਲਮਹਾ[1] ਨਿਚੋੜਾ ਹੂਆ ਫੂਲੋਂ ਕਾ ਲਹੂ
ਇਕ-ਇਕ ਸੁਬਹ ਟਪਕਤੇ ਹੂਏ ਆਂਸੂ ਕੀ ਤਰਹ
ਮੁੰਤਜ਼ਿਰ ਹੈ[2] ਕਿ ਤੇਰੀ ਪਾਂਵ ਕੀ ਧੀਮੀ ਆਹਟ
ਵਕਤ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਸੇ ਮਖ਼ਮੂਰ[3] ਸਰੋਂ ਕੀ ਖ਼ਾਤਿਰ
ਏਕ ਤੇਸ਼ਾ[4] ਕੀ ਖਨਕ ਬਨ ਕੇ ਚਮਕ ਜਾਏਗੀ
ਔਰ ਯੇ ਰਾਤ, ਸਦੀਓਂ ਕੀ ਸਤਾਈ ਹੂਈ ਰਾਤ
ਆਂਖ ਝਪਕਾਏਗੀ, ਜ਼ੁਲਫ਼ੋਂ ਕੇ ਸ਼ਬਿਸਤਾਨੋਂ ਮੇਂ[5]
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਰ ਸੇ ਬਾ-ਦੀਦਾ-ਏ-ਤਰ[6] ਤਕਤੀ ਹੈ
ਕਿਤਨੀ ਸਦੀਓਂ ਸੇ ਤੁਝੇ ਰਾਹਗੁਜ਼ਰ ਤਕਤੀ ਹੈ

'ਸ਼ਾਦ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ

ਫਿਰ ਵਹੀ ਮਸਅਲਾ[7]

ਫਿਰ ਵਹੀ ਮਸਅਲਾ ਕਿਧਰ ਜਾਊਂ ?
ਰਾਸਤੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਕੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ
ਰਾਸਤੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਕੋ ਜਾਤੇ ਹੂਏ
ਮੈ'ਕਦੇ ਕੋ[8] ਭੀ ਜਾ ਨਿਕਲਤੇ ਹੈਂ

---

1. ਪਲ 2. ਉਡੀਕਦੇ ਹਨ 3. ਜ਼ੁਲਮ ਰੂਪੀ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ 4. ਤੇਸਾ 5. ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸੌਣ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ 6. ਸਿੰਮਦੇ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ 7. ਸਮੱਸਿਆ 8. ਸ਼ਰਾਬਖ਼ਾਨਾ

ਤੇਰਾ ਘਰ ਮੈਅਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਲੇਕਿਨ
ਮੈਅਕਦੇ ਕਾ ਗ਼ਰੂਰ ਹੈ ਉਸ ਮੇਂ
ਮੈਂ ਭੀ ਅਪਨੀ ਇਨਾ[1] ਕੇ ਨੱਸ਼ੇ ਮੇਂ
ਅਪਨੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਜੁਸਤਜੂ[2] ਕਰਤਾ
ਰਾਸਤੋਂ ਪਰ ਭਟਕਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੂੰ
ਰਾਸਤੇ — ਤੇਰੇ ਘਰ ਕੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ
ਫਿਰ ਵਹੀ ਮਸਅਲਾ, ਕਿਧਰ ਜਾਊਂ ?

ਕਤਬਾ[3]

ਪਾਂਵ ਹੌਲੇ ਸੇ ਰਖੋ ਔਰ ਭੀ ਅਹਿਸਤਾ ਚਲੋ
ਵੋ ਯਹਾਂ ਫੂਲੋਂ ਕੇ ਅੰਬਾਰ ਤਲੇ ਲੇਟੀ ਹੈ
ਬਾਤ ਚੁਪਕੇ ਸੇ ਕਰੋ, ਜੋ ਭੀ ਕਹੋ, ਧੀਰੇ ਕਹੋ
ਵੋ ਅਭੀ ਕਲੀਓਂ ਕੇ ਖਿਲਨੇ ਕੀ ਸਦਾ[4] ਸੁਨਤੀ ਹੈ

ਹਾਏ ਵੋ ਬਾਲ, ਘਨੇ, ਲੰਬੇ, ਸਜੀਲੇ, ਕਾਲੇ
ਜਿਨ ਕੇ ਖੁਲਨੇ ਸੇ ਗੁਲਾਬੋਂ ਕੀ ਮਹਿਕ ਆਤੀ ਹੈ
ਹੋਂਟ, ਵੋ ਹੋਂਟ, ਭਰੇ ਜੈਸੇ ਹੋਂ ਰਸ ਕੇ ਪਿਆਲੇ
ਜਿਨ ਕੇ ਛੂਨੇ ਸੇ ਮੇਰੀ ਰੂਹ[5] ਬਹਿਕ ਜਾਤੀ ਹੈ

ਅਬ ਗਿਰਾਂ[6] ਬੋਝ ਲੀਏ ਫੂਲੋਂ ਕੇ ਅੰਬਾਰ[7] ਤਲੇ
ਪੈਰਹਨ[8] ਚਾਕ ਕੀਏ[9] ਦੇਰ ਸੇ ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਹੈ
ਮੈਂ ਯਹਾਂ ਖ਼ੂਨ ਉਗਲਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਯੇ ਵਕਤ ਟਲੇ
ਵੋ ਕਿਸੀ ਨਸ਼ੇ ਮੇਂ ਮਦਹੋਸ਼ ਪੜੀ ਸੋਤੀ ਹੈ

1. ਅਹਿਮ, ਖ਼ੁਦੀ 2. ਤਲਾਸ਼ 3. ਕਬਰ ਉਤੇ ਲੱਗਿਆ ਸਿਲਾ-ਲੇਖ
4. ਆਵਾਜ਼ 5. ਆਤਮਾ 6. ਬੋਝਲ 7. ਢੇਰ 8. ਕੱਪੜੇ 9. ਪਾੜ ਕੇ

ਪਾਂਵ ਹੌਲੇ ਸੇ ਰਖੋ, ਔਰ ਭੀ ਅਹਿਸਤਾ ਚਲੋ
ਬਾਤ ਚੁਪਕੇ ਸੇ ਕਰੋ, ਜੋ ਭੀ ਕਹੋ ਧੀਰੇ ਕਹੋ

•

ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ 'ਸ਼ਾਦ'

ਕਸ਼ਮਕਸ਼

ਸੋਚਤੇ-ਸੋਚਤੇ ਫਿਰ ਮੁਝ ਕੋ ਖ਼ਿਆਲ ਆਤਾ ਹੈ
ਵੋ ਮੇਰੇ ਰੰਜੋ-ਮਸਾਇਬ[1] ਕਾ ਮੁਦਾਵਾ[2] ਤੋ ਨ ਥੀ
ਰੰਗ-ਅਫ਼ਸਾਂ[3] ਥੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਕੇ ਖ਼ਲਾਓਂ ਮੇਂ[4] ਮਗਰ
ਏਕ ਔਰਤ ਥੀ ਇਲਾਜੇ-ਗ਼ਮੇ-ਦੁਨੀਆ[5] ਤੋ ਨ ਥੀ

ਮੇਰੇ ਇਦਰਾਕ[6] ਕੇ ਨਾਸੂਰ ਤੋ ਰਿਸਤੇ ਰਹਿਤੇ
ਮੇਰੀ ਹੋਕਰ ਭੀ ਵੋ ਮੇਰੇ ਲੀਏ ਕਿਆ ਕਰ ਲੇਤੀ
ਹਸਰਤੋ-ਓ-ਯਾਸ[7] ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਅੰਧੇਰੇ ਮੇਂ ਭਲਾ
ਏਕ ਨਾਜ਼ੁਕ-ਸੀ ਕਿਰਨ ਸਾਥ ਕਹਾਂ ਤਕ ਦੇਤੀ

ਉਸ ਕੋ ਰਹਿਨਾ ਥਾ ਜ਼ਰ-ਓ-ਸੀਮ ਕੇ[8] ਏਵਾਨੋਂ ਮੇਂ[9]
ਰਹਿ ਭੀ ਜਾਤੀ ਵੋ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਤੋ ਰਹਿਤੀ ਕਬ ਤਕ
ਏਕ ਮਗ਼ਰੂਰ ਸਾਹੂਕਾਰ ਕੀ ਪਿਆਰੀ ਬੇਟੀ
ਭੂਖ ਔਰ ਪਿਆਸ ਕੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਕੋ ਸਹਿਤੀ ਕਬ ਤਕ

---

1. ਦੁੱਖਾਂ-ਗ਼ਮਾਂ ਦਾ 2. ਇਲਾਜ 3. ਰੰਗ ਬਿਖੇਰਦੀ 4. ਖ਼ਿਲਾਅ ਵਿਚ, ਸੁੰਨ ਵਿਚ 5. ਸੰਸਾਰਿਕ ਗ਼ਮ ਦਾ ਇਲਾਜ 6. ਬੋਧ 7. ਨਿਰਾਸ਼ਾ-ਇੱਛਾ 8. ਸੋਨੇ-ਚਾਂਦੀ ਦੇ 9. ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ

ਏਕ ਸ਼ਾਇਰ ਕੀ ਤਮੰਨਾਓਂ ਕੋ ਧੋਖਾ ਦੇਕਰ
ਉਸ ਨੇ ਤੋੜੀ ਹੈ ਅਗਰ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਗੀਤ ਕੀ ਲੈਅ
ਇਸ ਪੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿਉਂ, ਇਸ ਪੇ ਤੱਅਜੁਬ[1] ਕੈਸਾ
ਯੇ ਮੋਹੱਬਤ ਭੀ ਤੋ ਇਹਸਾਸ[2] ਕਾ ਇਕ ਧੋਕਾ ਹੈ

ਫਿਰ ਭੀ ਅਨਜਾਨੇ ਮੇਂ ਜਬ ਸ਼ਹਿਰ ਕੀ ਰਾਹੋਂ ਮੇਂ ਕਹੀਂ
ਦੇਖ ਲੇਤਾ ਹੂੰ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀਜ਼ਾ-ਜਮਾਲੋਂ ਕੇ[3] ਹੁਜੂਮ
ਰੂਹ ਪਰ ਫੈਲਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਉਦਾਸੀ ਕਾ ਗ਼ੁਬਾਰ
ਜ਼ਿਹਨ[4] ਮੇਂ ਰੇਂਗਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ ਖ਼ਿਆਲੋਂ ਕੇ ਹੁਜੂਮ

ਸੋਚਤੇ-ਸੋਚਤੇ ਫਿਰ ਮੁਝ ਕੋ ਖ਼ਿਆਲ ਆਤਾ ਹੈ
ਵੋ ਮੇਰੇ ਰੰਜੋ-ਮਸਾਇਬ ਕਾ ਮੁਦਾਵਾ ਤੋ ਨ ਥੀ
ਰੰਗ-ਅਫ਼ਸ਼ਾਂ ਥੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਕੇ ਖ਼ਿਆਲੋਂ ਮੇਂ ਮਗਰ
ਏਕ ਔਰਤ ਥੀ ਇਲਾਜੇ-ਗ਼ਮੇ-ਦੁਨੀਆ ਤੋ ਨ ਥੀ

---

1. ਹੈਰਾਨੀ 2. ਅਹਿਸਾਸ 3. ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਦੇ 4. ਦਿਮਾਗ਼

'ਸ਼ਾਹੀਨ' ਗਾਜ਼ੀਪੁਰੀ

ਇਲਜ਼ਾਮ

ਮਾਹੇ-ਨੌ[1] ਹੋ ਗਇਆ ਰੂਪੋਸ਼[2] ਸਰੇ-ਸ਼ਾਮ[3] ਕਹੀਂ
ਵੁਸਅਤੇ-ਨੀਲ ਪੇ[4] ਬੇਨਾਮ ਉਦਾਸੀ ਫੈਲੀ
ਫੂਲ ਸ਼ਾਖ਼ੋਂ ਸੇ ਸਿਤਾਰੋਂ ਕੀ ਤਰਹ ਟੂਟ ਗਏ
ਖ਼੍ਵਾਬ-ਆਲੂਦਾ-ਫ਼ਿਜ਼ਾਓਂ ਮੇਂ ਸਿਆਹੀ ਫੈਲੀ

ਔਰ ਏਸੇ ਮੇਂ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਫਿਰ ਆਜ ਆ ਹੀ ਗਈ
ਖ਼ਾਰ-ਜ਼ਾਰੇ-ਦਿਲੇ-ਵੀਰਾਂ ਮੇਂ[5] ਚਮਨ-ਜ਼ਾਰ[6] ਖਿਲੇ
ਜਲ ਉਠੀਂ ਸ਼ਮਏ-ਤਾਰ[7] ਕੀ ਪਹਿਨਾਈ ਮੇਂ[8]
ਤੇਰੇ ਹਾਥੋਂ ਸੇ ਕਈ ਬਾਰ ਮੇਰੇ ਹਾਥ ਮਿਲੇ

ਤੂ ਕਿ ਪਾਕੀਜ਼ਾ-ਓ-ਮਾਸੂਮ ਹੈ ਕਲੀਓਂ ਕੀ ਤਰਹ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲੋਂ ਮੇਂ ਕਟੀ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਜਬ ਭੀ ਤੂਫ਼ਾਂ ਮੇਂ ਲਰਜ਼ਤਾ[9] ਹੈ ਸਫ਼ੀਨਾ[10] ਮੇਰਾ
ਬਾਂਹੇਂ ਫੈਲਾਏ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਚਲੀ ਆਤੀ ਹੈ

ਏਕ ਭਟਕਾ ਹੂਆ ਰਾਹੀ ਸ਼ਬੇ-ਤੀਰਾ ਮੇਂ[11] ਕਹੀਂ
ਕੋਈ ਤਾਰਾ ਭੀ ਨ ਪਾਏ ਤੋ ਫਿਰ ਕਿਆ ਹੋਗਾ
ਏਕ ਜੀਨੇ ਕਾ ਸਹਾਰਾ ਤੋ ਹੈ ਦੀਵਾਨੇ ਕੋ
ਗਰ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਭੀ ਛਿਨ ਜਾਏ ਤੋ ਫਿਰ ਕਿਆ ਹੋਗਾ

---

1. ਨਵਾਂ ਚੰਦ 2. ਅਲੋਪ 3. ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 4. ਉਂਘਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ 5. ਵੀਰਾਨ ਦਿਲ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਭਰੇ ਸਥਲ ਵਿਚ 6. ਬਾਗ਼ 7. ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ 8. ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ 9. ਡੋਲਦਾ ਹੈ 10. ਕਿਸ਼ਤੀ 11. ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ

ਔਰ ਜੀਨੇ ਦੇ ਅਭੀ ਮੌਤ ਕਾ ਪੈਗ਼ਾਮ ਨ ਦੋ
ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਤੇਰੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਪੇ ਇਕ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸਹੀ
ਤੇਰੀ ਯਾਦੋਂ ਸੇ ਫ਼ਰੋਜ਼ਾਂ[1] ਤੋ ਹੈ ਗ਼ਮ-ਖ਼ਾਨਾ-ਏ-ਦਿਲ[2]
ਤਲਖ਼[3] ਏ ਦੋਸਤ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕਾ ਅੰਜਾਮ[4] ਨਹੀਂ

■

ਰਜ਼ਾ ਅਖ਼ਤਰ 'ਸ਼ੌਕ'

ਵਹਿਸ਼ਤੇ-ਨੀਮਸ਼ਬ[5]

ਆਜ ਮਹਿਤਾਬ[6] ਕਿਸ ਧੁੰਦ ਮੇਂ ਖੋ ਗਇਆ
ਰਾਤ ਕੀ ਮਾਂਗ ਬੇਕਹਿਕਸ਼ਾਂ[7] ਹੋ ਗਈ
ਵੁਸਅਤੇ-ਬਾਮ[8] ਪਰ ਤਿਲਮਿਲਾਤੀ ਕਿਰਨ
ਸਾਇਆ-ਏ-ਗੇਸੂਏ-ਦਿਲਬਰਾਂ[9] ਹੋ ਗਈ
ਹਰ ਸ਼ਬਿਸਤਾਂ[10] ਮੇਂ ਸਾਏ ਉਭਰਨੇ ਲਗੇ
ਦਿਲ ਮੇਂ ਬੇਨਾਮ ਤੇਸ਼ੇ[11] ਉਤਰਨਗੇ ਲਗੇ
ਵਕਤ ਕਾ ਕਾਰਵਾਂ ਗੋਸ਼-ਬਰ-ਸਾਜ਼[12] ਹੈ
ਸਿਰਫ਼ ਦਿਲ ਕੇ ਧੜਕਨੇ ਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ
ਦਿਲ ਸੇ ਕਹਿਤੀ ਹੈ ਯੇ ਅਕਲ ਕੀ ਰੋਸ਼ਨੀ

1. ਰੌਸ਼ਨ 2. ਦਿਲ ਰੂਪੀ ਗ਼ਮਾਂ ਦਾ ਘਰ 3. ਕੌੜੀ 4. ਫਲ, ਸਿੱਟਾ 5. ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ਤ, ਤਰਾਸ 6. ਚੰਦ 7. ਅਕਾਸ਼ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ 8. ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੱਤ 9. ਮਹਿਬੂਬ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਛਾਂ 10. ਸੌਣ-ਘਰ 11. ਪੱਥਰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਤੇਸਾ 12. ਸਾਜ਼ 'ਤੇ ਕੰਨ ਲਗਾਈ

ਕਿਤਨੀ ਕਾਤਿਲ ਹੈ ਯੇ ਹਿਜਰ[1] ਕੀ ਰਾਤ ਭੀ
ਮੇਰੇ ਔਰ ਮੇਰੇ ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦ[2] ਕੇ ਦਰਮਿਆਂ
ਜਿਸ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਏ ਵਕਤ ਕੇ ਫ਼ਾਸਿਲੇ
ਜਿਸ ਕੇ ਸਹਿਰਾਓਂ ਮੇਂ ਜ਼ਰਦ-ਰੂ-ਨੀਮਜਾਂ[3]
ਫਿਰਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਉੱਸ਼ਾਕ ਕੇ ਕਾਫ਼ਿਲੇ[4]
ਅਸ਼ਕ[5] ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲੀ ਕੀ ਸਜ਼ਾ
ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਹੁਸਨੇ-ਵਫ਼ਾ[6] ਕੇ ਸਿਲੇ[7]
ਕੌਨ ਜਾਨੇ ਕਿ ਹੋ ਕੌਨ-ਸੀ ਸ਼ਾਮ ਕੋ
ਉਸ ਕੇ ਜਲਵੋਂ ਸੇ ਗੁਲਨਾਰ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ
ਕੌਨ-ਸੀ ਸੁਬਹ ਸੋਨਾ ਬਿਖੇਰੇਗੀ ਜਬ
ਉਸ ਕੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਕਾ ਹੋਗਾ ਯਹਾਂ ਸੇ ਗੁਜ਼ਰ
ਉਸ ਕੇ ਕਦਮੋਂ ਕੀ ਲੌ ਸੇ ਬਿਖਰ ਜਾਏਗੀ
ਏਕ ਚਾਂਦੀ ਕੀ ਰੌ[8] ਰਹਿਗੁਜ਼ਰ-ਰਹਿਗੁਜ਼ਰ
ਦਿਲ ਕੀ ਠੰਡਕ ਨਜ਼ਰ ਕੇ ਸੁਕੂੰ[9] ਕੇ ਲੀਏ
ਔਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਸ਼ਕੋ ਕੋ ਕਿਤਨਾ ਸਫ਼ਰ

---

1. ਵਿਛੋੜਾ 2. ਸੂਰਜ 3. ਪੀਲੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਅਧ-ਮਰੇ 4. ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ 5. ਹੰਝੂ 6. ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ 7. ਬਦਲੇ 8. ਲਹਿਰ 9. ਸ਼ਾਂਤੀ

ਸਾਇਆ

ਕੌਨ ਹੋ ਤੁਮ ! ਯਹਾਂ ਕਿਸਲੀਏ ਆਈ ਹੋ ?
ਸਰਦ ਕਮਰਾ, ਉਦਾਸੀ, ਘਨੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ
ਆਂਖੇਂ ਧੁੰਦਲੇ ਦਰੀਚੋਂ ਕੀ ਰੋਈ ਹੂਈ
ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੁਜ਼ਮਹਿਲ[1], ਜ਼ਰਦਰੂ[2], ਜਾਂ-ਬ-ਲਬ[3]
ਨੀਮ-ਤਾਰੀਕ[4] ਬਿਸਤਰ ਪੇ ਸੋਈ ਹੂਈ
ਮੇਜ਼ ਪਰ ਕਾਗ਼ਜ਼ੀ ਫੂਲ ਹੰਸਤੇ ਹੂਏ
ਤਾਕ ਪਰ ਮਰਮਰੀ[5] ਬੁਤ ਕੀ ਤਨਹਾਈਆਂ
ਫ਼ਰਸ਼ ਪਰ ਰੇਂਗਤੀ ਕਸਮਸਾਤੀ ਹੂਈ
ਏਕ ਨਾਦੀਦਾ[6] ਪੈਕਰ[7] ਕੀ ਪਰਛਾਈਆਂ

ਸਬਜ਼ ਚੋਬੀ[8] ਪਰਿੰਦੇ ਉੜਾਨੋਂ ਮੇਂ ਗੁਮ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ ਹਕੀਕਤ ਫ਼ਸਾਨੋਂ ਮੇਂ ਗੁਮ
ਇਕ ਕਲੈਂਡਰ ਪੇ ਤਾਰੀਖ਼ ਮਸਲੂਬ[9] ਹੈ
ਦਿਨ ਕਿ ਗਰਦਨ ਮੇਂ ਫਾਂਸੀ ਕਾ ਫੰਦਾ ਲੀਏ
ਲਮਹਾ-ਲਮਹਾ ਕੀ ਆਂਖੋਂ ਸੇ ਮਹਿਜੂਬ[10] ਹੈ
ਰੁਕ ਗਇਆ ਆਸਮਾਂ ਥਕ ਗਈ ਹੈ ਜ਼ਮੀਂ
ਖ਼ਾਨਾ-ਵੀਰਾਨੀ-ਏ-ਆਰਜ਼ੂ[11] ਔਰ ਮੈਂ

1. ਸਿਥਲ 2. ਪੀਲੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀ 3. ਹੋਠਾਂ ਤਕ ਆਈ ਹੋਈ ਜਾਨ 4. ਘੁਸਮੁਸੇ 5. ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੇ ਬਣੇ 6. ਅਣਦੇਖੇ 7. ਸਰੀਰ 8. ਲੱਕੜ ਦੇ ਬਣੇ 9. ਸੂਲੀ ਉੱਤੇ ਲਟਕੀ ਹੋਈ 10. ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ, ਲੱਜਿਤ 11. ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਉਜੜਿਆ ਘਰ

ਇਨ ਮੇਂ ਅਬ ਏਕ ਸ਼ੈਅ ਭੀ ਤੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ
ਕੌਨ ਹੋ ਤੁਮ ! ਯਹਾਂ ਕਿਸਲੀਏ ਆਈ ਹੋ ?

ਗੂੰਜ

ਯਾਦ ਕੇ ਗੁੰਬਿਦੇ-ਬੇ-ਦਰ ਕੀ[1] ਅਸੀਰੀ[2] ਕਿਆ ਹੈ
ਕੋਈ ਆਹਟ, ਕੋਈ ਸਿਸਕੀ, ਕੋਈ ਫ਼ਰਿਆਦ ਤੋ ਹੋ

ਆਪ ਅਪਨੇ ਕੋ ਪੁਕਾਰੂੰ ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਜੀ ਬਹਿਲੇ
ਯੇ ਖ਼ਰਾਬਾ[3] ਕਿਸੀ ਉਨਵਾਨ ਸੇ[4] ਆਬਾਦ ਤੋ ਹੋ

ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਖ਼ੌਫ਼ ਕਿ ਗੂੰਜੀ ਹੂਈ ਆਵਾਜ਼ ਕਹੀਂ
ਅਪਨੀ ਹੀ ਰੂਹ ਕੇ ਸੰਨਾਟੇ ਕਾ ਕੁਹਰਾਮ[5] ਨ ਹੋ
ਏਕ ਖੋਏ ਹੂਏ ਲਹਿਜੇ ਮੇਂ[6] ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਨ ਹੋ

ਇਲਤਿਜਾ[7]

ਸ਼ਾਮ ਅਲਸਾ ਗਈ, ਗਹਿਰਾ ਹੂਆ ਸਹਿਰਾ ਕਾ ਸੁਕੂਤ[8]
ਵਾਦੀਆਂ ਡੂਬ ਗਈਂ, ਖੋ ਗਏ ਟੀਲੇ ਮੈਦਾਂ
ਤੁਮਨੇ ਜਿਸ ਮੋੜ ਪੇ ਥਾਮਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਦਸਤੇ-ਜੁਨੂੰ
ਦੀਦਨੀ[9] ਥਾ ਵਹੀਂ ਸਾਏ ਕੀ ਜੁਦਾਈ ਕਾ ਸਮਾਂ[10]

---

1. ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਹਿਤ ਗੁੰਬਦ 2. ਕੈਦ 3. ਉਜੜਿਆ-ਘਰ 4. ਸਿਰਲੇਖ, ਨਾਂ
5. ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ 6. ਸੁਰ ਵਿਚ 7. ਬੇਨਤੀ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 8. ਮਾਰੂਥਲ ਦਾ ਸੰਨਾਟਾ
9. ਵੇਖਣ-ਯੋਗ 10. ਸਮਾਂ, ਵੇਲਾ

ਆਜ ਤਕ ਖ਼ੂਨ ਕੀ ਗਰਦਿਸ਼ ਮੇਂ ਰਵਾਂ ਹੈ ਕੋਈ
ਰਗੇ-ਇਹਸਾਸ ਮੇਂ[1] ਟੂਟੇ ਹੂਏ ਨਿਸ਼ਤਰ ਕੀ ਤਰਹ
ਕਿਸੀ ਆਹੂ[2] ਕੀ ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼-ਸਿਫ਼ਤ[3] ਆਂਖੋਂ ਮੇਂ
ਮੈਂ ਰਹਾ ਭੀ ਤੋ ਸਹਾਏ ਕੇ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਕੀ ਤਰਹ
ਕਿਸੀ ਉਜੜੇ ਹੂਏ ਮੰਦਿਰ ਕਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਬਨ ਕਰ
ਕਿਸੀ ਕਾਅਬੇ ਸੇ ਨਿਕਾਲੇ ਹੁਏ ਪੱਥਰ ਕੀ ਤਰਹ
ਅਪਨੇ ਹਾਥੋਂ ਸੇ ਮਿਟਾ ਦੋ ਕਿਸੀ ਬੇਮਹਿਰ[4] ਕਾ ਨਾਮ
ਸਬਤ[5] ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਬੀਂ ਪਰ[6] ਜੋ ਮੁਕੱਦਰ[7] ਕੀ ਤਰਹ

•

'ਸਿਹਾਬ' ਜਾਫ਼ਰੀ

ਮਾਹਸਲ[8]

ਅਬ ਸ਼ਾਮ ਬੁਝੀ ਅਬ ਚਾਂਦ ਜਲਾ
ਅੰਧਿਆਰੇ ਕੀ ਦੀਵਾਰ ਉਠੀ
ਉਜਿਆਲੇ ਕਾ ਆਕਾਸ਼ ਝੁਕਾ
ਹੰਗਾਮੋਂ ਕਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਨਗਰ
ਮਿਹਨਤ ਕਾ ਲਹੂ ਸਬ ਚਾਟ ਚੁਕਾ
ਸੰਨਾਟੋਂ ਕੇ ਪਰਬਤ ਸੇ ਪਰੇ

---

1. ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਨਾੜੀ, ਨਸ 2. ਹਿਰਨ 3. ਭੁੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 4. ਨਿਰਦਈ 5. ਅੰਕਿਤ ਹੈ 6. ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ 7. ਭਾਗ, ਕਿਸਮਤ 8. ਨਿਚੋੜ, ਸਾਰ

ਦੁਖੀਆ ਦਿਨ ਜਾਕਰ ਡੂਬ ਗਇਆ
ਗੰਭੀਰ ਸਮੇਂ ਕੀ ਵਾਦੀ ਮੇਂ
ਪਿਆਸੀ ਦੁਨੀਆ ਸੂਖੀ ਗੰਗਾ
ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਹੈ ਚੁਪ-ਚੁਪ ਦੇਖਤੀ ਹੈ
ਜਲਤੀ-ਬਲਤੀ ਧਰਤੀ ਕੀ ਚਿਤਾ
ਕੋਈ ਕਿਆ ਜਾਨੇ ਕੋਈ ਕਿਆ ਪੂਛੇ
ਕਿਆ ਕਿਸਕਾ ਬਚਾ ਕਿਆ ਕਿਸਕਾ ਜਲਾ
ਸਬ ਸ਼ਾਮੇਂ ਯੂੰ ਹੀ ਵੀਰਾਂ ਹੈਂ
ਅੰਧਿਆਰੇ ਕੀ ਦੀਵਾਰ ਲੀਏ
ਆਕਾਸ਼ ਕਾ ਇਕ ਮੱਧਮ-ਸਾ ਦੀਆ
ਦੇਤੀ ਹੈ ਸਿਸਕਤੇ ਜਿਸਮੋਂ ਕੋ
ਮਾਦੂਮ[1] ਸਹਾਰੋਂ ਕਾ ਪਰਸਾ[2]
ਬੇਕਾਰ ਤਲਬ, ਬੇਸੂਦ[3] ਥਕਨ
ਇਕ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਉਦਾਸੀ ਕਾ
ਟੂਟੇ ਬਾਜ਼ੂ ਛੂਟੇ ਹੁਏ ਜੀ
ਕਿਆ ਦਸ਼ਤੇ-ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼ੀ[4] ਕੇ ਸਿਵਾ
ਧੁੰਦਲੇ ਚਿਹਰੇ, ਮਿਟਤੇ ਪੈਕਰ[5]
ਰਸਤੋਂ ਕਾ ਗ਼ੁਬਾਰ, ਉਕਤਾ ਸਾਇਆ
ਮਾਲੂਮ ਕਿਸੇ ਇਨ ਜਿਸਮੋਂ ਕੋ
ਅਵਾਰਾ ਮਕੀਂ[6] ਰੂਹੋਂ ਕਾ ਪਤਾ

ਸਬ ਅਜਨਬੀ ਕੌਨ ਕਿਸੇ ਜਾਨੇ ?
ਯਾਂ ਕਿਸਨੇ ਕਿਸਕੋ ਪਿਆਰ ਕੀਆ ?

---

1. ਜੋ ਮੌਜੂਦ ਨ ਹੋਣ 2. ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਤਸੱਲੀ, ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣਾ 3. ਵਿਅਰਥ
4. ਭੁਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜੰਗਲ 5. ਸਰੀਰ, ਆਕਾਰ 6. ਭਟਕ ਰਹੀਆਂ

ਸਬ ਅਪਨੇ ਪਰਾਏ, ਮੈਂ ਔਰ ਤੁਮ
ਇਹਸਾਸ ਕੀ ਤੇਜ਼ ਆਂਧੀ ਕੀ ਸਦਾ[1]
ਹੰਗਾਮੋਂ ਮੇਂ ਢੂੰਡੇਂਗੇ ਕਲ੍ਹ ਫਿਰ
ਛੂਟਾ ਹੂਆ ਦਾਮਨ ਸਾਥੀ ਕਾ
ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਨਗਰ ਕੇ ਰਸਤੇ ਮੇਂ
ਫਿਰ ਕਲ੍ਹ ਜਬ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲੇਗਾ !

'ਸ਼ਾਹਿਦ' ਇਸ਼ਕੀ

ਫਿਰ ਵਹੀ ਰਾਤ

ਫਿਰ ਵਹੀ ਰਾਤ ਹੈ, ਵੀਰਾਨੀ-ਏ-ਦਿਲ[2] ਹੈ, ਮੈਂ ਹੂੰ !

ਤੁਮ ਨ ਮਿਲ ਕਰ ਜੋ ਬਿਛੜਤੀਂ ਤੋ ਬਹੁਤ ਆਸਾਂ ਥਾ
ਜ਼ੀਸਤ[3] ਕੇ ਅਜਨਬੀ ਰਸਤੋਂ ਸੇ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਮੇਰਾ
ਤੁਮ ਨੇ ਬਦਲਾ ਜੋ ਨ ਹੋਤਾ ਮੇਰਾ ਮਇਆਰੇ-ਨਜ਼ਰ[4]
ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨ ਥਾ ਦੁਨੀਆ ਮੇਂ ਬਹਿਲਨਾ ਮੇਰਾ

ਅਪਨੀ ਤਨਹਾਈ ਕਾ ਦਰਦ ਆਜ ਕਹਾਂ ਸੇ ਲਾਊਂ
ਕਿਸ ਸੇ ਫ਼ਰਿਆਦ ਕਰੂੰ ? ਕਿਸ ਸੇ ਮੁਦਾਵਾ[5] ਚਾਹੂੰ
ਭੂਲ ਤਕ ਭੀ ਨ ਸਕੂੰ ਜਿਸ ਕੋ ਭੁਲਾਨਾ ਚਾਹੂੰ
ਏ ਮੇਰੀ ਵਹਿਸ਼ਤੇ-ਦਿਲ[6] ਤੂ ਹੀ ਬਤਾ ਕਿਆ ਚਾਹੂੰ

1. ਆਵਾਜ਼ 2. ਦਿਲ ਦੀ ਵੀਰਾਨੀ 3. ਜੀਵਨ ਦੇ 4. ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਮਿਆਰ, ਪੱਧਰ 5. ਇਲਾਜ 6. ਦਿਲ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ਤ

ਰੰਗੇ-ਰੁਖ਼ਸਾਰ[1], ਗੁਲੇ-ਲਾਲਾ ਮੇਂ[2] ਕਲ ਤਕ ਢੂੰਡੂੰ
ਲਬ[3] ਸਮਝ ਕਰ ਤੇਰੇ, ਸ਼ੋ'ਲੋਂ ਕੋ ਕਹਾਂ ਤਕ ਚੂੰਮੂੰ
ਮਰਮਰੀ[4] ਜਿਸਮ ਕੇ ਇਹਸਾਸ ਮੇਂ ਖੋਇਆ-ਖੋਇਆ
ਚਾਂਦਨੀ ਰਾਤੋਂ ਮੇਂ ਬੇਵਜਹ ਕਹਾਂ ਤਕ ਘੂਮੂੰ

ਤੇਰੇ ਅਨਫ਼ਾਸ[5] ਕੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਸੇ ਮੁਅੱਤਰ[6] ਹੈ ਜੋ ਦਿਲ
ਨਕਹਤੇ-ਲਾਲਾ-ਓ-ਗੁਲ ਸੇ[7] ਵੋ ਕਹਾਂ ਬਹਿਲੇਗਾ
ਜਿਸ ਨੇ ਕਲ ਤਕ ਤੇਰੇ ਖਿਲਤੇ ਹੁਏ ਲਬ ਦੇਖੇ ਥੇ
ਆਜ ਕਲੀਓਂ ਕੇ ਚਟਕਨੇ ਕੋ ਕਹਾਂ ਸਮਝੇਗਾ

ਏਕ ਕੌਂਦਾ-ਸਾ ਤੋ ਲਪਕਾ ਥਾ ਮੇਰੀ ਆਂਖੋਂ ਮੇਂ
ਫਿਰ ਅੰਧੇਰੇ ਕੇ ਸਿਵਾ ਕੁਛ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਨ ਮੁਝੇ
ਇਕ ਸਿਤਾਰਾ-ਸਾ ਤੋ ਟੂਟਾ ਥਾ ਮੇਰੀ ਰਾਤੋਂ ਮੇਂ
ਮੋ'ਜਿਜ਼ਾ[8] ਫਿਰ ਕੋਈ ਆਂਖੋਂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਨ ਮੁਝੇ

ਫਿਰ ਵਹੀ ਰਾਤ ਹੈ, ਵੀਰਾਨੀ-ਏ-ਦਿਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੂੰ !

1. ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ 2. ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ 3. ਹੋਂਠ 4. ਸੰਗਮਰਮਰ ਜਿਹੇ 5. ਸਾਹ 6. ਸੁਗੰਧਿਤ 7. ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਨਾਲ 8. ਚਮਤਕਾਰ

ਤਾਜਮਹਿਲ

ਤਾਜ ਤੇਰੇ ਲੀਏ ਇਕ ਮਜ਼ਹਰੇਂ-ਉਲਫ਼ਤ[1] ਹੀ ਸਹੀ
ਤੁਝ ਕੋ ਇਸ ਵਾਦੀ-ਏ-ਰੰਗੀਂ[2] ਸੇ ਅਕੀਦਤ[3] ਹੀ ਸਹੀ
ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ ਕਹੀਂ ਔਰ ਮਿਲਾਕਰ ਮੁਝ ਸੇ !

ਬਜ਼ਮੇ-ਸ਼ਾਹੀ[4] ਮੇਂ ਗ਼ਰੀਬੋਂ ਕਾ ਗੁਜ਼ਰ ਕਿਆ ਮਾਅਨੀ ?
ਸਬਤ[5] ਜਿਸ ਰਾਹ ਪੇ ਹੋਂ ਸਤਵਤੇ-ਸ਼ਾਹੀ[6] ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਂ
ਉਸ ਪੇ ਉਲਫ਼ਤ ਭਰੀ ਰੂਹੋਂ ਕਾ ਸਫ਼ਰ ਕਿਆ ਮਾਅਨੀ ?

ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ ਪਸੇ-ਪਰਦਾ-ਏ-ਤਸ਼ਹੀਰੇ ਵਫ਼ਾ[7]
ਤੂਨੇ ਸਤਵਤ[8] ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੋਂ ਕੋ ਤੋ ਦੇਖਾ ਹੋਤਾ
ਮੁਰਦਾ ਸ਼ਾਹੋਂ ਕੇ ਮਕਾਬਿਰ[9] ਸੇ ਬਹਿਲਨੇ ਵਾਲੀ
ਅਪਨੇ ਤਾਰੀਕ[10] ਮਕਾਨੋਂ ਕੋ ਤੋ ਦੇਖਾ ਹੋਤਾ !

ਅਨਗਿਨਤ ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਮੇਂ ਮੋਹੱਬਤ ਕੀ ਹੈ
ਕੌਨ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਦਿਕ[11] ਨ ਥੇ ਜਜ਼ਬੇ ਉਨਕੇ ?
ਲੇਕਿਨ ਉਨਕੇ ਲੀਏ ਤਸ਼ਹੀਰ[12] ਕਾ ਸਾਮਾਨ ਨਹੀਂ
ਕਿਉਂਕਿ ਵੋ ਲੋਗ ਭੀ ਅਪਨੀ ਹੀ ਤਰਹ ਮੁਫ਼ਲਿਸ[13] ਥੇ

---

1. ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 2. ਰਮਣੀਕ ਥਾਂ 3. ਸ਼ਰਧਾ 4. ਸ਼ਾਹੀ-ਮਹਿਫ਼ਲ 5. ਅੰਕਿਤ 6. ਸ਼ਾਹੀ-ਸ਼ਾਨ ਸ਼ੌਕਤ 7. ਵਫ਼ਾ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ 8. ਸ਼ਾਨ-ਸ਼ੌਕਤ 9. ਕਬਰਾਂ 10. ਹਨੇਰੇ 11. ਸੱਚੇ 12. ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ 13. ਨਿਰਧਨ, ਗ਼ਰੀਬ

ਯੇ ਇਮਾਰਾਤ-ਓ-ਮਕਾਬਿਰ[1], ਯੇ ਫ਼ਸੀਲੇਂ ਯੇ ਹਿਸਾਰ[2]
ਮੁਤਲਕੁਲਹੁਕਮ[3] ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੋਂ ਕੀ ਅਜ਼ਮਤ[4] ਕੇ ਸਤੂੰ[5]
ਦਾਮਨੇ-ਦਹਿਰ[6] ਪੇ ਉਸ ਰੰਗ ਕੀ ਗੁਲਕਾਰੀ ਹੈਂ
ਜਿਸ ਮੇਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਤੇਰੇ ਔਰ ਮੇਰੇ ਅਜਦਾਦ[7] ਕਾ ਖ਼ੂੰ

ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ ! ਉਨਹੇਂ ਭੀ ਤੋ ਮੋਹੱਬਤ ਹੋਗੀ
ਜਿਨਕੀ ਸੰਨਾਈ[8] ਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਹੈ ਇਸੇ ਸ਼ਕਲੇ-ਜਮੀਲ[9]
ਉਨਕੇ ਪਿਆਰੋਂ ਕੇ ਮੁਕਾਬਿਰ ਰਹੇ ਬੇਨਾਮ-ਓ-ਨੁਮੂਦ[10]
ਆਜ ਤਕ ਉਨ ਪੇ ਜਲਾਈ ਨ ਕਿਸੀ ਨੇ ਕੰਦੀਲ[11]

ਯੇ ਚਮਨਜ਼ਾਰ[12] ਯੇ ਜਮਨਾ ਕਾ ਕਿਨਾਰਾ ਯੇ ਮਹਿਲ
ਯੇ ਮੁਨੱਕਸ਼[13] ਦਰ-ਓ-ਦੀਵਾਰ, ਯੇ ਮਿਹਰਾਬ ਯੇ ਤਾਕ
ਇਕ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੌਲਤ ਕਾ ਸਹਾਰਾ ਲੇਕਰ
ਹਮ ਗ਼ਰੀਬੋਂ ਕੀ ਮੋਹੱਬਤ ਕਾ ਉੜਾਇਆ ਹੈ ਮਜ਼ਾਕ
ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ ਕਹੀਂ ਔਰ ਮਿਲਾ ਕਰ ਮੁਝ ਸੇ !

ਕਭੀ-ਕਭੀ

ਕਭੀ-ਕਭੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਖ਼ਿਆਲ ਆਤਾ ਹੈ !
ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇਰੀ ਜ਼ੁਲਫ਼ੋਂ ਕੀ ਨਰਮ ਛਾਓਂ ਮੇਂ
ਗੁਜ਼ਰਨੇ ਪਾਤੀ ਤੋ ਸ਼ਾਦਾਬ[14] ਹੋ ਭੀ ਸਕਤੀ ਥੀ

1. ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਮਕਬਰੇ 2. ਕਿਲੇ 3. ਸ੍ਵੈ-ਇੱਛਾਚਾਰੀ 4. ਮਹਾਨਤਾ 5. ਥੰਮ੍ਹ 6. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦਾਮਨ 7. ਵੱਡੇ-ਵਡੇਰੇ 8. ਕਾਰੀਗਰੀ 9. ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ 10. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਂ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ 11. ਦੀਵਾ 12. ਬਾਗ਼, ਬਗੀਚਾ 13. ਚਿਤ੍ਰਿਤ 14. ਹਰੀ-ਭਰੀ

ਯੇ ਤੀਰਗੀ[1] ਜੋ ਮੇਰੀ ਜੀਸਤ[2] ਕਾ ਮੁਕੱਦਰ[3] ਹੈ
ਤੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀ ਸ਼ੁਆਓਂ ਮੇਂ[4] ਖੋ ਭੀ ਸਕਤੀ ਥੀ

ਅਜਬ ਨ ਥਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਗਾਨਾ-ਏ-ਆਲਮ[5] ਰਹਿ ਕਰ
ਤੇਰੇ ਜਮਾਲ[6] ਕੀ ਰਾਅਨਾਈਓਂ[7] ਮੇਂ ਖੋ ਰਹਿਤਾ
ਤੇਰਾ ਗੁਦਾਜ਼[8] ਬਦਨ, ਤੇਰੀ ਨੀਮ-ਬਾਜ਼[9] ਆਂਖੇਂ
ਇਨਹੀਂ ਹਸੀਨ ਫ਼ਸਾਨੋਂ ਮੇਂ ਮਹਿਵ[10] ਹੋ ਰਹਿਤਾ

ਪੁਕਾਰਤੀ ਜਬ ਮੁਝੇ ਤਲਖ਼ੀਆਂ[11] ਜ਼ਮਾਨੇ ਕੀ
ਤੇਰੇ ਲਬੋਂ ਸੇ ਹਲਾਵਤ[12] ਕੇ ਘੂੰਟ ਪੀ ਲੇਤਾ
ਹਯਾਤ[13] ਚੀਖ਼ਤੀ ਫਿਰਤੀ ਬਰਹਿਨਾ-ਸਰ[14] ਔਰ ਮੈਂ
ਘਨੇਰੀ ਜ਼ੁਲਫ਼ੋਂ ਕੇ ਸਾਏ ਮੇਂ ਛੁਪਕੇ ਜੀ ਲੇਤਾ

ਮਗਰ ਯੇ ਹੋ ਨ ਸਕਾ ਔਰ ਅਬ ਯੇ ਆਲਮ[15] ਹੈ
ਕਿ ਤੂ ਨਹੀਂ, ਤੇਰਾ ਗ਼ਮ, ਤੇਰੀ ਜੁਸਤਜੂ ਭੀ ਨਹੀਂ
ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕੁਛ ਇਸ ਤਰਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੈਸੇ
ਇਸੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਹਾਰੇ ਕੀ ਆਰਜ਼ੂ ਭੀ ਨਹੀਂ

ਜ਼ਮਾਨੇ ਭਰ ਕੇ ਦੁੱਖੋਂ ਕੋ ਲਗਾ ਚੁਕਾ ਹੂੰ ਗਲੇ
ਗੁਜ਼ਰ ਰਹਾ ਹੂੰ ਕੁਛ ਅਨਜਾਨੀ ਰਹਗੁਜ਼ਾਰੋਂ ਸੇ
ਮਹੀਬ[16] ਸਾਏ ਮੇਰੀ ਸਿਮਤ[17] ਬੜ੍ਹਤੇ ਆਤੇ ਹੈਂ
ਹਯਾਤ-ਓ-ਮੌਤ ਕੇ ਪੁਰਹੌਲ[18] ਖ਼ਾਰਜ਼ਾਰੋਂ ਸੇ[19]

1. ਹਨੇਰਾ 2. ਜੀਵਨ 3. ਭਾਗ 4. ਕਿਰਨਾਂ, ਸੁਆਵਾਂ 5. ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ 6. ਸੁੰਦਰਤਾ 7. ਨਿੱਘ, ਮਨਮੋਹਕਤਾ 8. ਮਾਂਸਲ 9. ਅਧ-ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ 10. ਮਗਨ 11. ਕੁੜਿਤਣਾਂ 12. ਮਿਠਾਸ, ਮਧੁਰਤਾ 13. ਜ਼ਿੰਦਗੀ 14. ਨੰਗੇ ਸਿਰ 15. ਸਥਿਤੀ 16. ਡਰਾਉਣੇ 17. ਵੱਲ 18. ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਹੌਲ ਪਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ 19. ਕੰਡਿਆਲੇ ਜੰਗਲ

ਨ ਕੋਈ ਜਾਦ:[1] ਨ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਾ ਸੁਰਾਗ਼[2]
ਭਟਕ ਰਹੀ ਹੈ ਖ਼ਲਾਓਂ[3] ਮੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੇਰੀ
ਇਨਹੀਂ ਖ਼ਲਾਓਂ ਮੇਂ ਰਹਿ ਜਾਊਂਗਾ ਕਭੀ ਖੋ ਕਰ
ਮੈਂ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ ਮੇਰੀ ਹਮਨਫ਼ਸ[4] ਮਗਰ ਯੂੰ ਹੀ
ਕਭੀ-ਕਭੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਖ਼ਿਆਲ ਆਤਾ ਹੈ।

ਫ਼ਨਕਾਰ[5]

ਮੈਂਨੇ ਜੋ ਗੀਤ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕੀ ਖ਼ਾਤਿਰ ਲਿੱਖੇ
ਆਜ ਉਨ ਗੀਤੋਂ ਕੋ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੇਂ ਲੇ ਆਇਆ ਹੂੰ

ਆਜ ਦੁਕਾਨ ਪੇ ਨੀਲਾਮ ਉਠੇਗਾ ਉਨਕਾ
ਤੂਨੇ ਜਿਨ ਗੀਤੋਂ ਪੇ ਰੱਖੀ ਥੀ ਮੋਹੱਬਤ ਕੀ ਅਸਾਸ[6]
ਆਜ ਚਾਂਦੀ ਕੇ ਤਰਾਜ਼ੂ ਮੇਂ ਤੁਲੇਗੀ ਹਰ ਚੀਜ਼
ਮੇਰੇ ਅਫ਼ਕਾਰ[7], ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਇਰੀ, ਮੇਰਾ ਇਹਸਾਸ

ਜੋ ਤੇਰੀ ਜ਼ਾਤ ਸੇ ਮਨਸੂਬ ਥੇ ਉਨ ਗੀਤੋਂ ਕੋ
ਮੁਫ਼ਲਿਸੀ ਜਿਨਸ[9] ਬਨਾਨੇ ਪੇ ਉਤਰ ਆਈ ਹੈ
ਭੂਕ, ਤੇਰੇ ਰੁਖ਼ੇ-ਰੰਗੀਂ[8] ਕੇ[10] ਫ਼ਸਾਨੋਂ ਕੇ ਇਵਜ਼
ਚੰਦ ਅਸ਼ੀਆ-ਏ-ਜ਼ਰੂਰਤ[11] ਕੀ ਤਮੰਨਾਈ ਹੈ

ਦੇਖ ਇਸ ਅਰਸਾ ਗਹੇ-ਮਿਹਨਤੇ-ਸਰਮਾਇਆ ਮੇਂ[12]
ਮੇਰੇ ਨਗ਼ਮੇਂ ਭੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਤੇ

---

1. ਰਾਹ 2. ਚਿੰਨ੍ਹ 3. ਸੁੰਨ ਵਿਚ 4. ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ 5. ਕਲਾਕਾਰ 6. ਨੀਂਹ, ਬੁਨਿਆਦ 7. ਰਚਨਾਵਾਂ 8. ਸੰਬੰਧਤ ਸਨ 9. ਖਾਧ-ਪਦਾਰਥ 10. ਰੰਗੀਨ ਚਿਹਰਾ 11. ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ 12. ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਯੁੱਧ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ

ਤੇਰੇ ਜਲਵੇ ਕਿਸੀ ਜ਼ਰਦਾਰ[1] ਕੀ ਮੀਰਾਸ ਨਹੀਂ
ਤੇਰੇ ਖ਼ਾਕੇ[2] ਭੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਤੇ
ਆਜ ਉਨ ਗੀਤੋਂ ਕੋ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੇਂ ਲੇ ਆਇਆ ਹੂੰ
ਮੈਂਨੇ ਜੋ ਗੀਤ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕੀ ਖ਼ਾਤਿਰ ਲਿੱਖੇ

●

ਸਰਦਾਰ ਜਾਫ਼ਰੀ

ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕਾ ਨਾਮ

ਦਿਲ ਪੇ ਜਬ ਹੋਤੀ ਹੈ ਯਾਦੋਂ ਕੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਬਾਰਿਸ਼
ਸਾਰੇ ਬੀਤੇ ਹੂਏ ਲਮਹੋਂ ਕੇ[3] ਕੰਵਲ ਖਿਲਤੇ ਹੈਂ
ਫੈਲ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਹਰਫ਼ੇ-ਵਫ਼ਾ[4] ਕੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ
ਕੋਈ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਮਗਰ ਰੂਹ ਕੀ ਗਹਿਰਾਈ ਸੇ
ਸ਼ਿੱਦਤੇ-ਤਸ਼ਨਾਲਬੀ[5] ਭੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕਾ ਨਾਮ

ਜਬ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਲੀਆ

ਜਬ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਲੀਆ ਦਿਲ ਨੇ ਤੋ ਦਿਲ ਸੇ ਮੇਰੇ
ਜਗਮਗਾਤੀ ਹੂਈ ਕੁਛ ਵਸਲ[6] ਕੀ ਰਾਤੇਂ ਨਿਕਲੀਂ

1. ਪੂੰਜੀਪਤੀ 2. ਰੇਖਾ-ਚਿਤਰ 3. ਪਲਾਂ ਦੇ 4. ਵਫ਼ਾ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ 5. ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ 6. ਮੇਲ

ਭੀਗੀ ਪਲਕੋਂ ਪੇ ਸਜਾਏ ਹੂਏ ਅਸ਼ਕੋਂ ਕੇ[1] ਚਿਰਾਗ਼
ਸਰ ਝੁਕਾਏ ਹੁਏ ਕੁਛ ਹਿਜਰ[2] ਕੀ ਸ਼ਾਮੇਂ ਗੁਜ਼ਰੀਂ
ਕਾਫ਼ਿਲੇ ਖੋ ਗਏ ਫਿਰ ਦਰਦ ਕੇ ਸਹਿਰਾਓਂ ਮੇਂ[3]
ਦਰਦ ਜੋ ਤੇਰੀ ਤਰਹ ਨੂਰ[4] ਭੀ ਹੈ ਨਾਰ[5] ਭੀ ਹੈ
ਦੁਸ਼ਮਨੇ-ਜਾਂ ਭੀ ਹੈ, ਮਹਿਬੂਬ ਭੀ ਦਿਲਦਾਰ ਭੀ ਹੈ

ਵੀਰਾਨ ਮਨਾਜ਼ਿਰ[6]

ਹਮਸਫ਼ਰ ਦੇਖ ! ਯੇ ਜੰਗਲ ਹੈ, ਯੇ ਵਾਦੀ ਯੇ ਪਹਾੜ
ਰੇਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਧਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਰੇਲ ਕੇ ਸ਼ੋਰ ਸੇ ਜਾਗ ਉਠਤੇ ਹੈਂ ਯੇ ਵੀਰਾਨੇ
ਜੈਸੇ ਬੀਤੇ ਹੂਏ ਲਮਹਾਤ ਕੀ[7] ਯਾਦ ਆਤੀ ਹੈ

ਕਲ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਇਸੀ ਰਾਹ ਸੇ ਗੁਜ਼ਰਾ ਥਾ ਕੋਈ
ਦੇ ਗਇਆ ਕੋਹ-ਓ-ਬਯਾਬਾਂ[8] ਕੋ ਬਹਾਰੇਂ ਅਪਨੀ
ਏਕ ਮਖ਼ਮੂਰ[9] ਦਿਲਾਵੇਜ਼[10] ਘਟਾ ਆਈ ਥੀ
ਦੇ ਗਈ ਵਾਦੀ-ਓ-ਸਹਿਰਾ ਕੋ ਫੁਹਾਰੇਂ ਅਪਨੀ

ਸਰ ਉਠਾਏ ਹੂਏ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਖੜੇ ਹੈਂ ਜੋ ਪਹਾੜ
ਮੁੰਤਜ਼ਿਰ ਹੈਂ ਵਹੀ ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦ-ਜਮਾਲ[11] ਆ ਜਾਏ
ਵੋ ਸ਼ਬ-ਓ-ਰੋਜ਼[12] ਯੂੰ ਹੀ ਰਾਹ ਤਕਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ
ਕਿਆ ਅਜਬ ਹੈ ਕੋਈ ਰੰਗੀਨ ਗ਼ਜ਼ਾਲ[13] ਆ ਜਾਏ

1. ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ 2. ਵਿਛੋੜਾ 3. ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਵਿਚ 4. ਰੋਸ਼ਨੀ 5. ਅੱਗ 6. ਦ੍ਰਿਸ਼ 7. ਪਲਾਂ ਦੀ 8. ਪਹਾੜ-ਜੰਗਲ 9. ਨਸ਼ਈ, ਸ਼ਰਾਬੀ 10. ਦਿਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ 11. ਸੂਰਜ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ 12. ਰਾਤ-ਦਿਨ 13. ਹਿਰਨ

ਦੇਖ ਵਾਦੀ ਮੇਂ ਲਚਕਤੀ ਹੁਈ ਛੋਟੀ-ਸੀ ਨਦੀ
ਜੁਸਤੁਜੂ ਮੇਂ[1] ਉਸੀ ਮਾਸ਼ੂਕ ਕੀ ਲਹਿਰਾਤੀ ਹੈ
ਮੁਜ਼ਤਰਿਬ[2] ਰਖਤੀ ਹੈ ਉਸਕੋ ਉਸੀ ਆਹੂ[3] ਕੀ ਤਲਾਸ਼
ਖਾ ਕੇ ਬਲ ਸ਼ੌਕ ਸੇ ਹਰ ਮੋੜ ਪੇ ਮੁੜ ਜਾਤੀ ਹੈ

ਦੇਖ ਜੰਗਲ ਮੇਂ ਮਹਿਕਤੇ ਹੂਏ, ਹੰਸਤੇ ਹੂਏ ਫੂਲ
ਖਿਲ ਰਹੇ ਹੈਂ ਦਿਲੇ-ਬੇਤਾਬ ਕੇ ਅਰਮਾਂ ਲੇਕਰ
ਕੁੰਜ-ਦਰ-ਕੁੰਜ ਗ਼ਜ਼ਲ-ਖ਼੍ਵਾਂ ਹੈਂ[4] ਹਵਾਓਂ ਕੇ ਸਿਤਾਰ
ਨਕਹਕੇਂ[5] ਉੜਤੀ ਹੈਂ ਅਰਮਾਨੇ ਬਹਾਰਾਂ[6] ਲੇਕਰ

ਆ, ਕਿ ਵੀਰਾਨ ਹੈਂ ਫ਼ਿਤਰਤ[7] ਕੇ ਮਜ਼ਾਹਿਰ[8] ਤੁਝ ਬਿਨ
ਆ, ਕਿ ਸੁਨਸਾਨ ਹੈਂ ਰੰਗੀਨ ਮਨਾਜ਼ਿਰ ਤੁਝ ਬਿਨ

●

ਸੈਫੁੱਦੀਨ 'ਸੈਫ਼'

ਤਲਾਸ਼

ਰਾਤ ਕੀ ਬੇਸੁਕੂੰ[9] ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਮੇਂ
ਰੋ ਰਹਾ ਹੂੰ ਕਿ ਸੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ,
ਰਾਹਤੋਂ ਕੇ[10] ਮਹਿਲ ਬਨਾਤਾ ਹੈ
ਦਿਲ ਜੋ ਆਬਾਦ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ !

---

1. ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ 2. ਬੇਚੈਨ 3. ਹਿਰਨ 4. ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ 5. ਸੁਗੰਧਾਂ 6. ਬਹਾਰ ਦੀ ਤਮੰਨਾ 7. ਸੁਭਾਅ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ 8. ਵਸਤੂਆਂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ 9. ਬੇਚੈਨ 10. ਸੁਖਾਂ ਦੇ

ਦੂਰ, ਸ਼ਮਅ-ਏ-ਖ਼ਿਆਲ[1] ਕੇ ਮਾਨਿੰਦ[2]
ਸ਼ਮਅ ਵਾਦੀ ਕੀ ਝਿਲਮਿਲਾਤੀ ਹੈ
ਯਾਸ[3] ਕੇ ਬੇਕਰਾਂ[4] ਅੰਧੇਰੇ ਮੇਂ
ਏਕ ਉਮੀਦ ਮੁਸਕਰਾਤੀ ਹੈ !

ਦੂਰ ਪਰਬਤ ਕੇ ਪਾਸ ਚਰਵਾਹਾ
ਖੋ ਗਇਆ ਗ਼ਮ-ਫ਼ਜ਼ਾ[5] ਤਰਾਨੋਂ ਮੇਂ,
ਬੈਨ ਕਰਤੀ ਹੈ ਰੂਹੇ-ਜ਼ਖ਼ਮ-ਆਲੂਦ[6]
ਬਾਂਸੁਰੀ ਕੀ ਨਹੀਫ਼[7] ਤਾਨੋਂ ਮੇਂ !

ਤੇਰੇ ਜਾਨੇ ਕਾ ਗ਼ਮ ਭੁਲਾਤਾ ਹੂੰ
ਤੇਰੇ ਆਨੇ ਕੀ ਯਾਦ ਆਤੀ ਹੈ,
ਹਾਏ ਇਸ ਬੇਬਸੀ ਕੇ ਆਲਮ ਮੇਂ[8]
ਕਿਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਕੀ ਯਾਦ ਆਤੀ ਹੈ !

ਸ਼ਬ[9] ਕੋ ਵੀਰਾਨ ਰਹਿਗੁਜ਼ਾਰੋਂ ਸੇ[10]
ਸਰ ਝੁਕਾਏ ਹੂਏ ਗੁਜ਼ਰਤਾ ਹੂੰ,
ਕਹਿਕਹੋਂ ਮੇਂ ਕਰਾਰ[11] ਖੋਇਆ ਥਾ
ਆਂਸੂਓਂ ਮੇਂ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੂੰ

---

1. ਖ਼ਿਆਲ ਦਾ ਦੀਪਕ 2. ਤਰ੍ਹਾਂ 3. ਨਿਰਾਸ਼ਾ 4. ਅਥਾਹ 5. ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 6. ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਆਤਮਾ 7. ਬਰੀਕ, ਮੱਧਮ 8. ਹਾਲਤ ਵਿਚ 9. ਰਾਤ 10. ਰਾਹਾਂ ਉੱਤੋਂ 11. ਚੈਨ

ਹਮੀਦ ਅਲਮਾਸ

ਦੀਵਾਰ

ਮੁਝੇ ਤੁਮ ਕੋ ਦੇਖੇ ਹੂਏ ਕਿਤਨੀ ਮੁੱਦਤ ਹੂਈ ਹੈ
ਜ਼ਮਾਨਾ ਭੀ ਕਿਤਨਾ ਸੁਬਕ-ਰੌ[1] ਮਗਰ ਤੇਜ਼-ਰਫ਼ਤਾਰ ਹੈ
ਹਮਾਰੇ ਬਦਨ ਦੂਰ ਹੈਂ
ਦਰਮਿਆਂ ਏਕ ਦੀਵਾਰ ਹੈ
ਤੁਮ ਉਸ ਪਾਰ ਅਪਨੀ ਰਸੋਈ ਮੇਂ ਜੀ-ਜਾਨ ਸੇ ਮੁਨਹਮਿਕ[2] ਹੋ
ਇਧਰ ਮੈਂ ਭੀ ਦਫ਼ਤਰ ਮੇਂ ਉਲਝਾ ਹੂਆ ਹੂੰ
ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਕੇ ਤਾਬੂਤ ਮੇਂ ਗਰਮੇ-ਪੇਕਾਰ[3] ਹੈ

ਵੋ ਤੋਹਫ਼ੇ ਕਹਾਂ ਹੈਂ
ਕਭੀ ਹਮਨੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਦੀਏ ਥੇ
ਸੈਂਟ ਕੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀਆਂ, ਸ਼ਰਟ, ਗ਼ਾਜ਼ੇ ਕੇ ਡਿੱਬੇ
ਉਜਲੇ ਰੁਮਾਲ, ਪਰਸ ਔਰ ਖ਼ੁਦਾ ਜਾਨੇ ਕਿਆ-ਕਿਆ
ਵੋ ਬਾਤੇਂ ਕਹਾਂ ਹੈਂ
ਕਭੀ ਹਮਨੇ ਖ਼ਲਵਤ ਮੇਂ[4] ਕੀ ਥੀਂ
ਵੋ ਵਾਅਦੇ ਕਿ ਜਿਨ ਪਰ ਥੀਂ ਬੋਸੋਂ ਕੀ ਮੁਹਰੇਂ
ਵੋ ਕਸਮੇਂ ਕਿ ਜਿਨ ਮੇਂ ਥੇ ਅਸ਼ਕੋਂ ਕੇ[5] ਤੂਫ਼ਾਂ
ਵੋ ਸਰਗੋਸ਼ੀਆਂ ਜਿਨ ਪੇ ਸੰਨਾਟੇ ਰੋਏਂ

1. ਹੌਲੀ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ 2. ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ 3. ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ 4. ਇਕੱਲ ਵਿਚ
5. ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ

ਯੇ ਦਾਗ਼ ਅਪਨੀ ਪਿਛਲੀ ਪਸ਼ੇਮਾਨੀਓਂ ਕੇ[1] ਭਲਾ ਕੌਨ ਸੇ ਘਾਟ ਪੇ
ਜਾ ਕੇ ਧੋਏਂ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਬਸ ਏਕ ਨਨਹੀ-ਸੀ ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼
(ਨ ਜਾਨੇ ਯੇ ਕਿਉਂ ਜਾਗ ਉਠੀ ਹੈ)
ਤੁਮਹੇਂ ਫਿਰ ਕਹੀਂ ਦੇਖ ਲੂੰ
ਤੁਮ ਸੇ ਜੀ ਭਰ ਕੇ ਬਾਤੇਂ ਕਰੂੰ
ਔਰ ਅਮ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਦਰਮਿਆਂ ਤੀਸਰਾ ਕੋਈ ਹੋ
ਕੋਈ ਹੋ !
ਕੋਈ ਹੋ !!

• • •

1. ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀਆਂ ਦੇ

'ਲੋਕ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼,' ਏ. ੧/੧੨, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਗਰ, ਦਿੱਲੀ-੫੧

ਉਰਦੂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੰਡਿਤ

•

ਉਰਦੂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਬੰਧੀ ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਉਰਦੂ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦ ਪਾਕਿਟ ਬੁਕਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਂ ਇਸ਼ਕ ਬਾਰੇ ਏਨਾਂ ਵਧੇਰੇ ਅਤੇ ਏਨਾਂ ਬੇਜੋੜ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਦਮੀ ਆ-ਮੁਹਾਰਾ ਝੂਮ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਭਾਵ, ਕੀ ਸ਼ਿਲਪ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇ-ਮਿਸਾਲ ਹਨ।

ਹਿੰਦ ਪਾਕਿਟ ਬੁਕਸ